

Kollár Ferenc

EMLÉKEZÉS AZ ÉN FORRADALMAIMRA

Szeged
2016

Magyarirtás Bácskában

1944. október 17-én a bevonuló szerb partizánalakulatok katonai közigazgatást vezettek be Vajdaságban. Ezt követően Tito kommunista pártvezető utasítására etnikai alapú, per nélküli kollektív büntető eljárásokat kezdtek. 1944–45 telén lakóhelyükön vagy gyűjtőtáborokban – korra és nemre való tekintet nélkül – tömegesen kínozták meg és végezték ki a magyar nemzetiségű polgári lakosságot, a második világháborúban való kollektív bűnösséggel vádolva őket.

A szemtanúk úgy emlékeznek vissza, hogy gyilkosságokat számos esetben szadista kegyetlenséggel követték el. Voltak akiket kettéfűrészeltek vagy karóba húztak, másokat eleve-nen elégettek vagy eltemettek. Egyeseknek leszaggatták a körmüket, felhasogatták a bőrüket, majd besózták. A csecsemőket a falhoz vágták, hogy az agyvelejük szétloccsanjon. A terhes asszonyból kitaposták a gyereket. Sok esetben meggyfa botra kötött tűzki-lós ólommal verték agyon az áldozatokat; volt, akinek az orra is leszakadt az ütéstől. Legtöbbjüknek azonban egyszerűen csak fejszével levágták a fejét. Az asszonyok sírva keresték fiaikat, férjüket a holt-testek között. Mindenütt vértócsában feküdtek az emberek.

A kivégzések több helységben tömeges lincseléssé fajultak, a helyi szerb lakosság egy részé-nek aktív részvételével. Óbecsén ezek mellett az egész magyar lakosságot megkülönböztető jelzés – fehér karszalag – viselésére kötelezték, és kényszermunkára hajtották. Újvidéken az akkori lóversenypályánál közel 2 000 magyart végeztek ki, de szinte minden magyarlakta településen voltak kivégzések. Becslések szerint az 1944–1945 telén meggyilkolt magyarok száma az 50 000-et is eléri.

Az áldozatoknak még holtukban sem adták meg a végtisztességet, a holttesteket tömegsí-rokba dobálták. Nem egy esetben el sem temették a holttesteket, csak csatornába, dögkútba dobálták, sintértelepen gyűjtötték őket. Előfordult, hogy egy tömegsírt később exhumáltak, és a holttesteket enyvgyárban iparilag feldolgozták. A megmaradt sírokat – kevés kivételtől eltekintve – nyomtalanul beépítették és tetejükre épületeket emeltek.

A kivégzettek nevét, esetleges bűnüket, a kivégzés körülményeit, a nyughelyüket sohasem hozták nyilvánosságra. Utólag háborús bűnössé kiáltották ki valamennyiüket, vagyonukat elkobozták, hozzátartozóikat megbélyegezték. Három helység: Csurog, Zsablya és Mozsor teljes maradék magyar lakosságát – akik túléltek a vérengzést – mindenüktől megfosztva örökre kitiltották lakóhelyükről.

1945–1948 között a vajdasági internáló táborokban becslések szerint több mint 70 000 főleg magyar nemzetiségű polgári személy (nagyra-szt öregek, asszonyok és gyermekek) vesz-tette életét éhség, fagyhalál, járványok, kínzás vagy kivégzés következtében.

Mindezek után született meg az én háború utáni generációm.

Kolumbusz

Mint ahogy a térképen látni, a messze földön híres Krivaja folyó nagyban hasonlít az Amazonasra. A tavankúti, bajmoki, vámtелеki, pacséri, bácsgyulafalvi forrásból eredő öt folyó duzzad folyammá pont Kishegyesnél. Valaha Bácsföldvárnál torkollott a Tiszába.

1944 – Tito partizánjai ártatlan magyar civileket öltek meg

1956 – Menekülő magyarok a jugoszláv határon

1959 nyarán elhatároztam, hogy megkerülöm a Földet. Csordás Misitől kölcsön kaptam egy jókora csónakot, rá vitorla árbocot csináltattam a Csucsik Feri Bácsival, a Nagymama varrta a vitorlát hozzá.

Az iskolába kihirdettem, hogy útra kelek: a Krivajon végigcsorgok, Turijánál bele a Csatornába, aztán a Tiszába, majd a Dunába. Kijutva a Fekete-tengerre átkelek a Boszporuszon és átvitorlázok a Földközi-tengeren, meg se állva az óceánig.

Úgy emlékszem, hogy a lányok ezt el is hitték. Az induláshoz kikísértek, ajándékokat adtak, egyik mintha pityergett is volna. Én aztán meg se álltam Szenttamásig, de ott újból végiggondoltam a terveimet és úgy döntöttem, hogy visszafordulok, de csak azért, hogy az a kis feketeköpenyes ne sírjon utánam.

Mondhatom, csupa hólyag lett a tenyerem, mert visszafelé már evezni kellett. Ekkor éreztem át igazán, milyen nehéz Kolumbusznak lenni.

Azóta is árral szemben evezek.

Az 56-os forradalom

A reménykedésben, hogy a nyugati demokráciák majd a segítségünkre sietnek, 1956 novemberében még az a hír is terjedt Pesten, hogy az amerikaiak már itt is vannak az országban. Ma már tudjuk, hogy valójában egy pillanatra sem volt szó semmiféle beavatkozásról. Amerika történetének máig kínos epizódja, ahogy a magyar ügyet beáldozták nagyobb játszmák kedvéért.

Amerika magyar ügyben mutatott passzivitása valójában nem Szezen múlt. Az „csupán jó ürügyül szolgált, mindenekelőtt az amerikai vezetés számára annak megmagyarázásához, hogy az éveken át folytatott felszabadítási propaganda ellenére az Egyesült Államok adott helyzetben miért nem tudott a legcsekélyebb mértékben sem támogatást nyújtani egy a szovjet uralom ellen fellázadt és szabadságáért fegyverrel harcoló kelet-európai nemzetnek”

A Szabad Európa Rádió és az Amerika Hangja Magyarországra sugárzott propaganda, a harcias instrukciók és hitegetések ellenére az Egyesült Államok sem számolt soha azzal, hogy beavatkozzon. Ez az amerikai külpolitika status quo melletti elkötelezettsége és a bipoláris világrend lényegével ment volna szembe, de bizonyos elméletek szerint az amerikai segítség a Moszad és CIA sugallatára maradt el, mert az izraeli csapatok Szezi felvonulása fontosabb volt.

1956-ban, hét évesen figyeltem, ahogyan apám fogadja a magyarországi menekülteket Palicson, a szerb-magyar határon. Jöttek a sztálinista diktatúra és a szovjet megszállás elől menekülő, halálra rémült, elkeseredett emberek, hátukon batyut és ágyneműt cipelve, gyerekekkel a karjukon. Az első napokat a palicsi Nagy teraszon vészelték át. Az éjszakák már hidegek voltak, de a bácskai magyar családok csoportosan érkeztek és vezették házukba a magyar testvéreiket.

Mi is több menekültet szállásoltunk el kishegyesi házunkban. Az utolsó asszony több mint fél év után ment el tőlünk a trieszti menekülttáborba. Ezt a szívszorongató érzést so-

1957 – A Krivaj és a vasúti híd Kishegyesen

1959 – Kishegyesi diákok

hasem tudom elfelejteni – akkor még nem gondoltam, hogy valaha nekem és családomnak is hasonlóan kell majd menekülnünk a Miloševići rémuralom elől.

Emlékszem, hogy a forradalom alatt apám egész nap hallgatta a Szabad Európa Rádiót és azt mondogatta nekem: hamarosan érkezik az amerikai segítség és akkor megmenekül a magyar nép. Aztán az amerikaiak mégsem jöttek; apám nekikeseredett, többet az életben nem lehetett előtte Amerikát említeni, mert azt mondta, hogy az amerikaiak hazudtak.

Szexuális forradalom

1957 nyarán Burján Jóska egy éjjel megleste szüleit ahogyan teljesítették házastársi kötelezettségüket és másnap a nagyszünetben összehívott bennünket, hogy elmondja a nagy igazságot mely szerint a gyereket nem a gólya hozza, hanem a férfi idézi elő a nőben. Ez a tény mindnyájunkat nagyon felzaklatott és egész héten erről sutyorogtunk - mire Jóska előállt az ötlettel, hogy ő szerez egy lányt mi meg csináljunk neki gyereket.

Eljött a nagy nap és Burján Jóska beszervezte a szomszéd copfos Rózsikát. Velünk pedig közölte, hogy fejenként két gombóc fagyieért lehet gyereket csinálni - mind a heten vállalkoztunk rá és Rózsikával felmentünk a Burjánék kertjének végénél lévő dombtetőre ahol Burján a zöld fűre fektette Rózsikát, majd tőlünk fejenként bevasalta az öt dinárt, amiért sorba odaértettük a döglött piócára hasonlító kis fűtyinket Rózsika bugyijához.

Délután mindnyájan nagyon elégedetten kísértük el Burjánt a cukrászdához, ahol ő harmincöt dinárért vett tizennégy kugli fagylaltot, persze mindet külön-külön kérte, mert az annyi tölcsért is jelentett. Nekünk nem jutott fagyi, mert az összes pénzünket beáldoztuk a gyerekért - csak csorgattuk a nyálunkat és nagy titokban arról tanakodtunk, hogy mi legyen a közös gyermekünk neve. Úgy rémlik az Emmában állapodtunk meg.

1968-as generáció

Ahhoz, hogy 1968 elnyerje szimbolikus jelentőségét, szükség volt Vietnamra, Prágára és a rock'n roll-ra. 1968 nincs Mary Quant nélkül – a londoni divat-diktátornő miniszoknyája 1959-től betekintést engedett oda, ahová addig jobbra házasságkötés árán lehetett csak bepillantani. Kellett még az antibébi tabletta nyújtotta szabadság, amelyet Franciaországban csupán 1967-től engedélyeztek. Szükség volt a kegyetlen és szép terrorista, Che Guevara géppisztolyos krisztus-kultuszára, és kellett a tömegmédia sugallásaira, de közrejátszott Kennedy és Martin Luther King meggyilkolása is. Közben a bipoláris világ megkövült rendszere folyamatosan atomhalállal fenyegette az emberiséget (Kubai-válság). A „Szeretkezz,

1968 – Szabadkai korzó

ne háborúzz!” doktrínája innen is érthető, bár a híressé vált berlini Egyes Számú Kommuna hitvallása szerint a szabadon ki-és megélt szexualitás végső soron küzdelem a neurózissal, erőszakkal, azaz a szülők nemzedékében továbbélő nácizmussal, faszizmussal szemben.

Európa hatvannyolcasai lázadó tagadásukhoz ideológiát kerestek, melyet végül az amerikai beat költők hatására (Ginsbergéket – Sartre közvetítette) különféle baloldali eszmékből gyúrtak össze: amibe marxizmus, trockizmus, anarchizmus és maoizmus, no meg freudizmus keveredett. Közben a keleti blokk szocialista (szovjet, kubai és kínai) kísérletével szimpatizáló nyugati elit – főleg Franciaországban – szellemi támogatásáról biztosította a diákokat.

De emlékeztetni szeretnék a 68-as lázadás megindítását megelőző két fontos tényezőre: Az 1968-as Chicago-i happeningre, melyen Bob Dylan, Jack Kerouac, Jean Genet, William Burroughs és Allen Ginsberg vett részt. Valamint De Gaulle francia elnök politikájára – többek között az Amerikától való eltávolodására, a NATO-ból való kilépésére, saját atombomba birtoklására, a Párizs-Bonn-Moszkva tengely megteremtésére és Izrael ellenességére stb. Szóval a lázadás nem a véletlen műve volt, hanem kívülről tervezték-szervezték meg.

Diáklázadások

A forrongó tavasz 1968. március 22-én a párizsi egyetem nanterre-i fakultásáról indult. Állítólag először csupán a szexuális szabadság nevében a fiúk könnyebb bejárást követeltek a lányok szobáiba. Az igazi kiváltó ok az volt, hogy miután egy háború elleni tüntetésen több nanterrei egyetemistát őrizetbe vettek, a hallgatók mintegy 150 fős csoportja válaszképpen elfoglalta az egyetem igazgatósági épületét. A diákok a társaik szabadon engedése mellett, radikális egyetemi reformokat követeltek és a fogyasztói társadalom kemény kritikáját fogalmazták meg. A rendőrség körülfárta az épületet és a fiataloknak büntetlen távozást biztosítottak. Május 2-án kiürítették az egyetemet, amire másnap a párizsi egyetemeken is elkezdődtek a megmozdulások, a diákok elfoglalták a Sorbonne-t.

A rendőrség és a fiatalok között közelharc kezdődött. Párizs hadszínterré vált, barikádok és felszedett utcakövek, betört kirakatok és kitért autók uralták a képet. Az összecsapásban több százán megsebesültek, a letartóztatottak száma megközelítette az ötszázat. A diákok támogatására a szakszervezetek tüntetést szerveztek, amelyen 750.000 vettek részt. Az elégedetlenség általános sztrájkmozgalommá szélesedett, a munkások gyárakat foglaltak el, üléssztrájkokat kezdtek. A munkabeszüntetésekhez csatlakoztak az állami hivatalok, a televízió és a rádió is. Az események hatására írta meg John Lennon a Revolution című dalát. A tízmillió sztrájkolót a francia értelmiség is támogatta. A lázadók vezetői Rudi Dutschke, Daniel Cohn-Bendit és Herbert Marcuse voltak.

A lázadás forradalommal fenyegetett, Charles de Gaulle államfő egy németországi támaszponton menekült, ahonnan feloszlatta a parlamentet és új választást írt ki. Átfogó szociális reformokat ígért, és az egyetemi viszonyok rendezését. Georges Pompidou kormányfő bejelentette a letartóztatottak szabadon bocsátását, a bezárt egyetemek újbóli megnyitását és a szakszervezetekkel bértárgyalásokat kezdett. Az egy hónapja tartó forrongásokat ezzel sikerült lecsillapítani.

Szabadkai Városháza

Szabadkai sugárút

Ha a szálakat összekötjük, akkor a külföldi riválisok számára a krízis célja lehetett a De Gaulle lemondatása vagy a Franciaország oly mértékű gazdasági meggyöngyítése, hogy kénytelen legyen az USA irányába enyhíteni politikáján, a Közös Piac szupranacionális irányba mozduljon el – amit az atlantisták támogatnának – és a szocialista országok felé nyitott politika akadályozása, a túlzott politikai önállóság visszavágása.

Idézetek:

„Azt mondják nekünk, hogy a CIA által az izraeli szervezet szisztematikus beszivárgása zajlik, amit nem hiszek el. Robbanóanyagok fontos raktáraként említik a Sorbonne-t, és egy fegyverraktár létezéséről szólnak a tudományegyetemen és a Censier-én, amit csak részben hiszek el.” Jacques Foccart

A külföldi számla a Figaro május 13-án megjelent cikk utal: A kis csoportocskák külföldről kapták a pénzt, az információkat, csak ez magyarázhatja a gyors és hatékony szerepüket.

„Hivatalosan jelentik: elfogtak egy mentőkocsinak álcázott rádió adó-vevő berendezéssel felszerelt autót, amely szervezte és irányította a különböző helyeken folyó akciókat”

Ez arra utal, hogy de Gaulle útban volt az amerikaiaknak. Ő maga is tett utalást arra, hogy az események mögött mások mozgathatják a szálakat, 1968 májusában így nyilatkozott: „Nem lehetséges, hogy az összes mozgalom egyszerre szabadul el az összes országban, anélkül hogy valaki mozgatná a szálakat.”

De később 68 nagy romantikus mozgalmi mintha szertefoszlottak volna. Az 1968-as fiatal generáció reményei, hogy a hierarchia kora után a testvériség világában élhetnek, közösségekben vagy az anarchia állapotában, elidegenedés nélkül, elszálltak. De a beatkultúra, a hippik szellemisége, a polgárjogi-és békemozgalmak és a diáklázadások komoly rést ütöttek a konzervatív hagyományokon.

„A felszínen az a mozgalom, amelyet később „újbaloldalinak” neveztek, nőtt, szélesedett, elterjedt majdnem az egész világon, aztán alábbhagyott, végül elmúlt. Először szétszedték a barikádokat, majd a diákok visszatértek az egyetemekre tanulni jó állások reményében, a tömegsztrájk idejét múlta, az önigazgatás és önkormányzat mozgalmi és intézményei marginalizálódtak. 1968 nagy romantikus mozgalmi mintha szertefoszlottak volna. Az 1968-as fiatal generáció reményei, hogy a hierarchia kora után a testvériség világában élhetnek, közösségekben vagy az anarchia állapotában, elidegenedés nélkül, elszálltak. Mégis, 68 egyik legtartósabb hatása éppen az életformák megváltozása volt, különösen a fiatalság életformáinak megváltozása. Franciaország, Olaszország, Németország, az USA és sok más ország lázadó diákjai a szkeptikus Max Weber mondását visszhangozták jelszavukként: hogy elérjük a lehetőséget, a lehetetlent kell akarni újra meg újra. 68 ifjúsága többnyire a lehetetlent akarta. Helyette valóban elérték, amit lehetett.” (Heller Ágnes)

Természetesen Magyarországon sem múlt el ez az időszak nyomtalanul, olyannyira, hogy a hetvenes évek elején egy, a magyar maoisták mindenre elszánt csapatából való ember, bizonyos Demszky Gábor ellentüntetést szervezett 1972. március 15-én a hazafiaskodó, nacionalista elemek ellen.

1968-as Prágai Tavasz rám is nagy hatással volt. Láttam, hogy a kommunista rendszer milyen undorító, de nem mertem nyíltan kiállni ellene, mert nem voltam igazi Jan Pállach.

1968 – Prágai Tavasz

1968 - Béketüntetés Szabadkán

Ezért inkább az irodalom felé fordultam – akkoriban Eluard, Whithman, Neruda voltak a kedvenceim. Tetszett Villon („rőf kötél súgja majd fejemnek, mi súlya a fenekemnek”). Lenyűgöztek Arthur Rimbaud örült-delíriumos álmai – és még sokáig nagy hatással voltak rám. Természetesen imádtam Adyt – szememben ő volt az igazi magyar (pedig megírta a korroborit). József Attilától csak az Ódát szerettem – egyébként nem tudtam vele azonosulni, pedig talán őrá hasonlítottam legjobban. Utáltam Brechtet, tanulmányoztam Ginsberget („engedje meg, hogy taknyommal pucoljam ki cipőjét”). Ferlinghettit (Az elme vidámparkja), Burroughst (Meztelen ebéd) és Keruacot valamint Proopert olvastam.

Ezekben az években kulminált a vietnami háború is. Az amerikaiak új napalmbombákat próbáltak ki a vietnami népen. Ebben a háborúban az amerikaiak az oroszok térnyerését próbálták megállítani, de csúnya vereséget szenvedtek és ötmillió ember halálát okozták (hol volt ekkor már a nürnbergi bíróság).

Emberarcú szocializmus

1968 a megrázkódtatások éve volt Kelet-Európában is, Jugoszláviában Tito 1974-ben a X. pártkongresszuson elvben pártprogramként meghirdette a jugoszláv egyetemisták egyes követeléseit és alkotmányban is foglalta.

Magyarországon és Jugoszláviában is bevezetésre került a cseh Aleksandar Dubček által kezdeményezett gazdasági reform különböző változatai -ami a piacgazdaság elemeit kívánta az addigi tervgazdaság vérkeringésébe beépíteni. A vállalatok nagyobb önállóságot kaptak, önállóan dönthettek a termelésről, a bérezésről és az értékesítésről. Az életkörülmények lassú javulása mellett, a többi szocialista országhoz képest valamivel enyhébb volt a politikai légkör és pezsgőbb a szellemi élet. A rendszer ennek ellenében a legfontosabb tabukhoz továbbra is ragaszkodott, és azok megsértése szigorú büntetéssel járt. -nem volt megkérdőjelezhető az egypártrendszer, és a Párt vezető szerepe.

A magyarországi és jugoszláviai gazdasági változások és a prágai tavasz eseményei mellett az év március 8-án több ezer lengyel egyetemista kezdett tüntetni Adam Mickiewicz Ősök című hazafias hangvételű és szovjetellenes kritikát is megfogalmazó drámájának betiltása ellen. A több napig tartó, szólás-és sajtószabadságot követelő diáklázadást a rendőrséggel és a munkásőrséggel brutálisan szétverették.

A Szovjetunió persze egyre ingerültebben reagált a testvéri országokban zajló eseményekre. Leginkább a prágaiak aggasztották, így 1968 augusztus 20-án éjjel a Varsói Szerződés tagállamainak katonai egységei bevonultak Csehszlovákiába. Jan Palach cseh egyetemista 1969. január 16-án Prága főterén az ország védőszentjének, Szent Vencelnek szobránál felgyújtotta magát, így tiltakozva Csehszlovákia szovjet megszállása és a kommunista diktatúra ellen.

A csehszlovák események miatt Tito harci készségbe helyezte a hadsereget. Az első vonal a magyar-jugoszláv határon ásta be magát, a második Közép-Bácskában, Zobnatica magasságában, a harmadik pedig a Dunánál volt felállítva. Tudni vélték, hogy az orosz-magyar támadást csak a harmadik vonal, a péterváradi vonal tudná megállítani. Ebben a háborús előkészítő műveletben Amerika is támogatta Titót, hisz a stratégiai érdekei azt dik-

1968. Chicago:
Bob Dylan, Jack Kerouac, Jean Genet, William Burroughs és Allen Ginsberg

1968. Párizs: *Jean-Paul Sartre*

tálták, hogy az oroszok ne juthassanak ki szárazföldön a Földközi-tengerre. Az amerikai tervek szerint, ha Titónak a Dunánál mégsem sikerült volna megállítani az oroszokat, akkor a NATO-erők fejlődtek volna harci vonalba Olaszország és Görögország irányából a jugoszláv területekre, hogy elvágják az oroszok útját az Adriára való kijutás előtt.

A korabeli jugoszláv sajtó a szovjetek és a magyarok ellen uszított. A szovjet-és magyar-ellenesség eredménye volt, hogy a Jugoszláviába kiutazó magyarokat provokálták, leköpték őket, a kocsijaikra ellenséges jelszavakat írtak, sőt, volt, hogy rá is lőttek a magyarokra.

Zene 68

Beatles (1963-1970): A világ legismertebb és talán legsikeresebb zenekara. A Beatles tagjai John Lennon (ének, vokál, ritmusgitár, billentyűs hangszerek), Paul McCartney (ének, vokál, basszusgitár, zongora), George Harrison (ének, vokál, szólógitár) és Ringo Starr (dob, vokál) voltak; mindannyian az angliai Liverpoolban születtek. Filmeket készítettek, a sajtó minden lépésüket követte és mintegy szimbolikus vezetői lettek az 1960-as évek ellenkultúrájának, nyilvánosan kutatva a keleti miszticizmust, a tudatmódosító szereket és a forradalmi politikát.

Led Zeppelin (1968-1980): brit rockegyüttes, amelyet 1968-ban alapított Jimmy Page gitáros, Robert Plant énekes, John Paul Jones basszusgitáros és John Bonham dobos. Korai alkotásaik kemény, gitárvezérelt hangzásával a hard rock és heavy metal stílus legelső képviselői közt voltak, hatásuk a műfaj egészére döntő jelentőségű.

Rolling Stones (1962 -): mai napig aktív hard rock banda, Ronnie Wood, Charlie Watts, Mick Jagger, Keith Richards a tagjai.

Yardbirds (1962-1968, 1992 -): az együttesből indult el három nagy gitáros karrierje, Eric Clapton, Jeff Beck és Jimmy Page is innen indult. Blues alapú zenéjük odáig fejlődött az évek során, hogy hidat képeztek a rythm & blues és a pszichedelia közt, és megalapozták a korai heavy metal hangzást. Az együttes a gitártechnikák úttörője: a fuzz tone, a visszacsatolás, a torzítás és a javított erősítés nagyrészt a kísérletezéseik eredménye. Feloszlásuk a Led Zeppelin megalakulását jelentette.

The Who (1964-1982): brit rockegyüttes, melyet 1964-ben alapított Pete Townshend gitáros, Roger Daltrey énekes, John Entwistle basszusgitáros és Keith Moon dobos. A zenekart a hard rock egyik legnagyobb úttörőjének tartják. My Generation című daluk egy korszak fiatalságának lett a himnusza, a mod életstílus megéneklése. Több neves kortársukkal egyetemben részt vettek az 1969-es Woodstocki fesztiválon. Örjöngtek a színpadon, gitárt és dobot törtek, a szállodai szobákat is romhalmazzá törték, a bútorokat pedig kidobálták az ablakon.

1968 – Happy hippie happening

De mindezek mellett az 1968-as Táncdalfesztiválon ezekben a napokban hangzott el az Illés Együttes mindannyiunk számára sokat jelentő „Amikor én még kis srác voltam” (kis rác) című történelmi dala. Az új hullámon én is felbuzdulva megalapítottam és menedzseltem a The Electric Circus nevű szabadkai pop-együttest melynek tagjai voltak Miloš Vlahović (ének), Fekete Vilmos (dob), Nádudvardy Tibor (basszusgitár), és Nagy Tibor (szólógitár). A banda számára próbatermet biztosítottam a Városháza harmadik emeletén és fellépéseket szerveztem a Nyári Színpadon, meg a környező településeken.

Gubics Feri barátommal utánozva a Beatlest, hippy viseletet öltöttünk, Džuboks magazint és Melody Makert olvastunk, angliai lemezeket és a Luxemburgi Rádiót hallgattunk, hosszú haját, pajeszt és szakállat növesztettünk.

A világ körülöttünk – azaz Szabadkán – úgy nézett ki, hogy Dévics Imre a Képzőművészeti Találkozó igazgatójának támogatásával megalakult az első jugoszláv fiatalokat tömörítő Csurgói Ifjúsági Művésztelep – tagjai voltak Bíró Miki, Kerekes Sanyi, Magyar Jani, Petrik Tibi, Siskovszki András, Török Pista és Torok Sándor. Gubics Ferivel jártunk ki művésztelepre, mely a Ludasi-tó partján Törökék tanyáján működött – Kerekes Sanyi kemencében sütötte a tepsis krumplit, Gulyás Jósikát küldtük borért a szomszéd tanyára és végeláthatatlan vitákat folytattunk hajnalig a művészetről és az élet nagy kérdéseiről.

A vajdasági magyarok közül leghűségesebb pártkatonák voltak Kelemen Mátyás (Kommunista Szövetség tartományi titkára), Sóti Pál (Kommunista Szövetség központi bizottsági tagja), dr. Rehák László (Szocialista Szövetség köztársasági titkára), Nagy Ferenc (Tartományi Végrehajtó Tanács alelnöke). A szabadkai vezetők pedig Vladimir Đanić (községi párttitkár), Matija Sedlak (községi elnök) és Nagy-Kanász Lázár (Szocialista Szövetség elnöke) voltak.

Az Újvidéken megjelenő színvonalas Képes Ifjúságot Deák Ferenc és Hornyik Miklós szerkesztették – ennek irodalmi mellékletéből nőtt ki az úttörő Új Symposion, melyet Tolnai-Kracsun Ottó és Domonkos István szerkesztett.

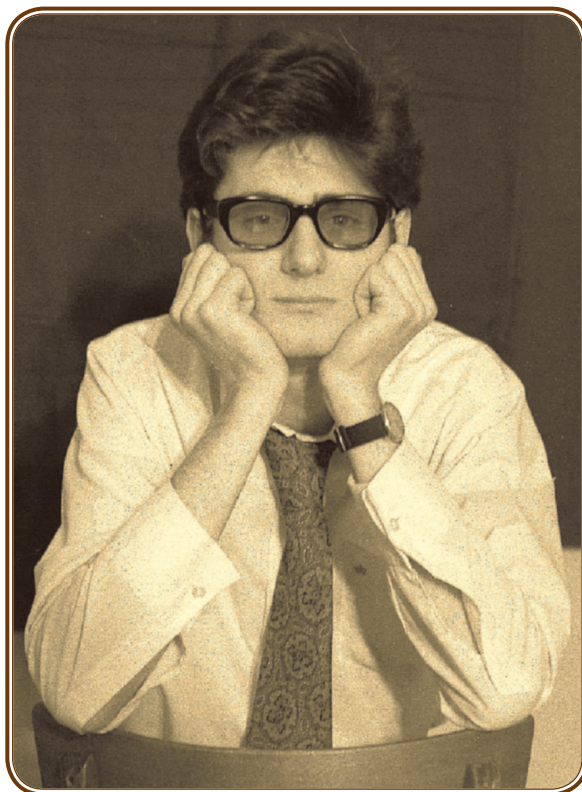
A Szabadkán megjelenő 7Nap-ot Petkovics Kálmán, Kolozsi Tibor, Burkus Vali, Brenner János, Mészáros Zakariás, Dévavári Zoltán, Sáfrány Imre, Kopeczky László, Molnár Cs. Attila, Gönci Sára, Kvazimodo Braun István csinálta. Engem az első írásom után Petkovics karolt fel – mesélte, hogy ő tizenhét évesen kovácsinasból lett újságíró.

A moziban a jegyüzérek a 400 dináros jegyet 700 dinárért adták. A városban megjelentek az első szkipetárok és szózott kikirikit árultak.

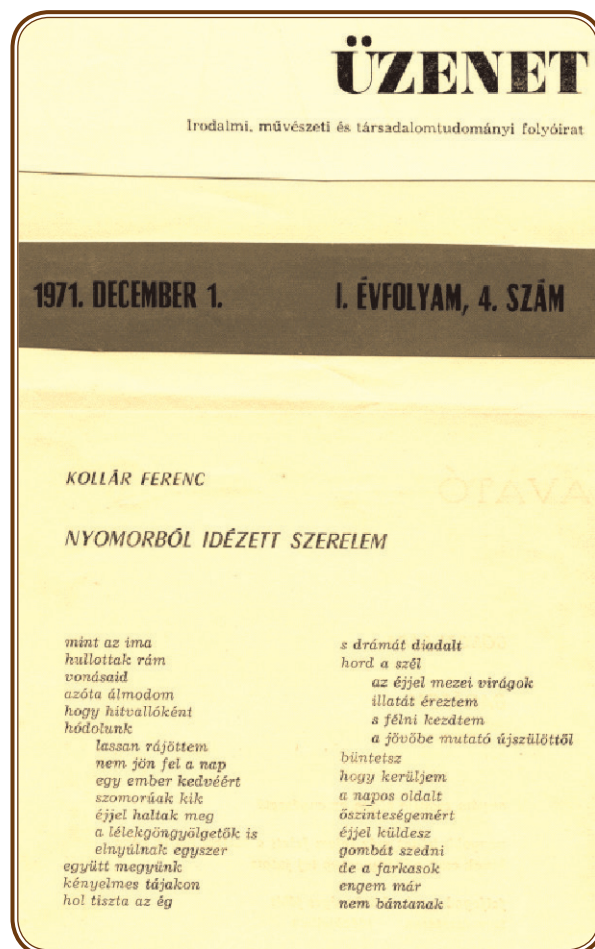
Csépe Imre a Nép kör kocsmájában illuminált állapotban, kishegyesi nyelvezettel írta a vasárnapi Magyar Szóban megjelenő tárcáit. Én akkoriban regényírással próbálkoztam és az Elza (Mala Basta) vendéglőben söröztem Zákány-Zvercser Anti és Gulyás Józsi költőkkel. Összefogtam a középiskolás fiatalokat és kezdeményeztem az Ifjúsági Otthon és a Jelen Ifjúsági Folyóirat indítását.

Sarló és kereszt árnyékában

1972 nyarán a városban hosszú hajjal, szakállasan és fura öltözködéssel hívták fel a figyelmet magukra. Csapatban, mezítláb, kereszttel

1968 - *Lángoló lélek* című verseskötet szerzője és a kötet egyik verse:

Kollár Ferenc: *Nyomorból idézett szerelem*

a nyakukban defelíroztak a korzón – így váltak provinciánk attrakciójává.

Mészáros Ferenc a Vezér nyilatkozta, hogy kommunájuk már két éve működik. Székhelyük, Szabadkán a Bajai út 55. alatt van. Valójában ők pacifisták és körükbe hívják az ateistákat és hívőket is - számukra csak a jó és a rossz ember létezik. Elmondta, hogy ötvenen vannak és esténként szeánszokat szerveznek, ahol énekelnek, táncolnak és verseket mondanak - tagjaik között van festőművész és zeneszerző is. Keresztény zarándokutakra is járnak.

Két fő törvényük van: ne bántsd a másikat és ne káromkodj. A csoportos szexet és a kábítószerrel elítélik. Valójában egy békés dialógust kezdeményeztek a Párt és a Vallás között, hisz olyan országban élnek ahol mindét szervezet hatása majdnem egyforma erős. Tudjuk, hogy Marx az anyagot helyezi előtérbe, a vallás pedig a természet feletti lényt, de ha egy nagy követ kell arrébb tenni mindegy, hogy az egyik végét párttag a másikat vallásos fogja meg - fő, hogy a munka el legyen végezve.

Én, mint a csoport Vezére nem parancsolgatok. csak gondolkodom és igyekszem a többiekre pozitívan hatni. A többség véleménye dönt, de ha vitára kerül sor akkor húzunk. Ha valakinek nincs munkája azt segítjük, de igyekeznie kell minél előbb dolgozzon, mert a parazitákat nem tűrjük.

Elítéljük a szovjet rendszert, hisz a személyi szabadság megfosztása a fasizmus egyik formája. Harcolunk, hogy szűnjön meg minden terror, tűnjenek el a határok, legyen csak a hippimozgalom és a hippivezérék. Mészáros Ferenc a híres szabadkai hippivezér 1975-ben diplomázott a szabadkai közgazdasági egyetemen, nemsokára rá megbetegedett és meghalt.

Életjel

Szabadkán 1965-ben kapcsolódtam be az irodalmi életbe – ehhez bizonyára hozzájárult kitűnő magyar irodalom tanárnőm, Sturc Jolán hatása is.

1966–1972 között szellemi vezetője voltam az Életjel című irodalmi élőújság köré csoportosult fiatal szabadkai irodalmároknak, képzőművészeknek, zenészeknek. Az Életjel Ifjú-Műhelyének szerkesztője és műsorvezetőjeként barátaimat – Pataki Zolit, Beer Miksát, Gubics Ferit, Francz Misit, Gulyás Józsit, Molcer Mátyást, Pribilla Valit, Murényi Mátyást, Basch Editet, Kotroba Jucit, Horváth Mihályt, Bajza Vikit, Dóró Lázárt, Nagy Tibit, Fekete Vilit, Póka Évát, Tóth Annát, Luhovics Józsefet – léptettem fel. Az Életjel Ifjú-Műhelye valójában irodalmi színpadként működött – a műsorokat én rendeztem és a Városháza Kéktérjében került sor az előadásokra.

Dévavári-Dattler Zoltán az Életjel szerkesztője volt az, aki 1966-ban meglátta bennem

Nem lettem zongora- művész

Budapesten születtem 1947. február 2-án. Már gyermekkoromban nagyon megszerettem a zenét. Édesapám zongoraművész, a Filmművészeti Akadémián tanár. Engem is beíratott a zeneiskolába, és tíz évig tanultam zongorázni. Énekeltem a rádió gyermekkórusában is négy évig. A papám zongoraművészt szeretett volna nevelni belőlem, de nem volt sok kedvem a gyakorláshoz. Az pedig anélkül nem megy. Így azután tizenhét éves koromban abbahagytam a zongorát, és operafanszkon kezdtem éneket tanulni. Hamarosan megpróbálkoztam a beatel is. Az Omega együttesel énekeltem. Egy hónap múlva, 1964 decemberében sor került első nagyobb fellépésemre is. Azon a hangversenyen mint kezdőnek nagy sikerem volt, és én végtelenül boldog voltam. Az „I Remember” című számot énekeltem. Utána állandó helyet kaptunk a Metro klubban. Budapesten ez a legklasszabb pincehelyiség.

(Folytatása a 12. oldalon)

Wittek Mária

A magyar beat énekesgárda egyik leghíresebb tagja. Legtöbbször a Metro, az Omega és a Sirius együttesekkel szerepel. Felvételei hallhatóak a rádióban és a televízióban. Az Országos Hangversenyiroda, az ORI rendezvényein is állandóan szerepel.

a jó szervezőt, mert körülöttem nagy létszámú irodalomkedvelő fiatal csoportosult. A városháza félemeletén lévő kantinhelységet szerezte meg számunkra, hogy délután és este klubot hozzunk létre a fiatal tollforgatóknak és irodalomrajongóknak. Naponta itt találkoztunk, majd automatikusan kibontakozott valami irodalmi-műhelyszerűség és lassan kiforrott a „kör”.

Dévavári ügyes koordinátor volt. 1968. október 11-én került sor az Életjel Művészbaráti Kör alapító közgyűlésére. Emlékszem, Lévay Endre író, valamint jómagam és még vagy húszan ültük körül a Városháza Zöld-termének ovális asztalát és Zoli ekkor osztotta ki az első valódi tagsági igazolványokat is. A Zöld-terem lett egy ideig irodánk és klubhelyiségünk és végre-valahára telefont is kaptunk.

Az Életjel munkájából, Dévavárinak köszönhetően nőtt ki 1971-ben a valódi nyomtatott irodalmi folyóirat, az Üzenet is.

Fingharmónia

Az általam gründolt The Electric Circus nevű szabadkai pop-együttes zenei vezetője Nagy Tibor volt - aki úgy hívta fel magára a lányok figyelmét, hogy a korzón sétáló csajok elé kerülve egy nagyot szel-lentett. Ezt a képességét később tökélyre fejlesztette és hosszan, dallamosan volt képes elnyújtani a hangorkánt. Történt egyik 1969 őszi estéjén, hogy a szabadkai korzón, a Putnik-iroda előtt álldo-gált a banda, amikor a sétálók közt feltűnt két, látásból ismerős csinos lány. Tibike beállt eléjük a sétáló tömegbe és a nagy bemu-tató vágytól sarkalva, minden erejét összeszedve felfújta magát és rázendített a fingorkánra - ami tényleg irgalmatlanul fortissimóra sikeredett, de jött ám a kíséret is: hatalmas trottyantással egyszer-re kiürült Tibike egész vastagbelének tartalma. A nadrágszárból egy pillanat alatt ömlött a fekália a sétány aszfaltjára és rettenetes bűzfelhőbe vonta az utána sétáló két lányt. Mondanom se kell, hogy ebből a bemutatóból nemhogy hódítás nem lett, hanem az egész korzó hónapokig Tibikén röhögött, aki csak tavaszra mert újból a sétálók közé merészkedni.

7 Nap

1968–1972 között a 7Nap külső munkatársa, újságírója voltam. A fiatalok öngyilkossá-gának okait boncolgató szociológiai tanulmányorozatom nagy visszhangot keltett (1969. augusztus 15.)

1967-ben én voltam az első fiatal költő-újságíró akit a 7Nap zárt közössége befogadott. Nemsokára hoztam magammal a többieket is: Miskolczi Jóskát, Krekovics Ferit, Gubics Fe-rit, Siskovszki Andrejt, Beer Miksát. Négy év alatt mintegy ötven írásom jelent meg.

1970 – Két hippie

Az első megjelent írásom története

1967-ben a sorra kerülő VI. Képzőművészeti Találkozó tárlatáról szóló öt oldalnyi kézzel írt cikkemet bevittem a 7NAP szerkesztőségbe és átadtam Sáfráynak Imrének (Az írásban minden kiállító művészt erős kritikával illetttem - különösen Vinkler piszkos színű akvarelljeit.) Sáfrány elszörnyedt a hosszú fogalmazványtól és azt tanácsolta, hogy üljek le és írjam át, de maximum csak egy oldalnyi anyag jöhet számításba. Nagy tipródással lerövidítettem egy oldalra a szöveget és újból átadtam Sáfráynak, aki bevitte a másik irodába a lektornak, Dévavári Zolinak. Az meg nekiesett és minden mondatba belejavított - én kívülről lestem és elszörnyedtem mit csinál ez, egy ilyen „nagy költő” írásával.

Végül, valami méltányosságból mehetett az írás, de én arra kértem Sáfrányt, hogy ha már ilyen kicsinyke lett a cikk, akkor legalább nagyobb típusú betűvel szedjék, és keretes legyen, és a teljes nevem legyen aláírva, még ha nem is fizetnek érte, de nekem ez létfontosságú. A cikk utóélete pedig az, hogy így bekerülve a 7 Nap szerkesztőségébe, egyik este Gönczi Sara indult Vinkler Imréhez, hogy az aktot fessen róla. Molcer Matyival kíváncsiak voltunk a Mester technikájára és egy üveg Rubin-vinyák belepő ellenében mi is mehettünk.

Vinkler szörnyűséges nyomorult körülmények közt élt. Tűzrevalója sem volt, így a jéghideg szobácskában a még hidegebb kis vaskályha mellett kellett Sárának pucérra vetköznie. A Mester télikabátban próbált nekilátni a műnek, de előtte húztunk egy párat a vinyákból. Mire Molcer megjegyezte, hogy a modell testén tenyérnyi lila foltok lettek - és ő javasolja, hogy a mű címe „Lila foltos nő a fagyos kályhán” legyen. Valamint, mivel a Sárika mellei nagyon szőrösek voltak, ajánlotta Imrének, hogy azokat vágja le és mókusfülször-finomságú ecsetet csináljon belőle, mert csak az garantálja a sikert.

Ennek a dumának a vége az lett, hogy kidobtak bennünket. Persze az ital maradt. Csak később tudtam meg, hogy a nagy hideg ellen Imre és Sári gyorsan megitták a maradék vinyákat, és így se festmény sem szex nem lett.

Nem sokkal ezek után, 1967. november 21-én, Vinkler, nem egész negyven évesen véget vetett életének. Halála után a Honi Képtár a Városháza dísztermének előcsarnokában retrospektív tárlaton kiállította Vinkler minden fellelhető munkáját. Vinkler halála után Duránci Béla írta a Híd-ban, hogy Vinkler éppen a zentai művésztelepen készült akvarellektől várta festészetének sorfordulását.

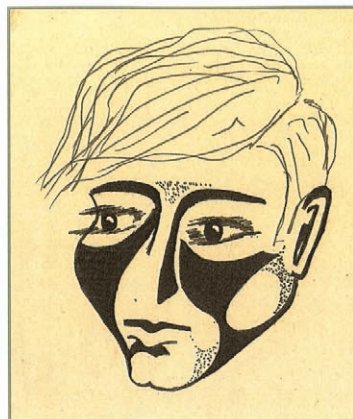
Talán a sors tragédiája, hogy 1969 tavaszán tűz ütött ki a Városháza padlásterében, ahol Vinkler munkáit raktározták -minden képe, az akvarellek is megsemmisültek. Ekkor kaptam Sáfrány Imrétől az 1967-ben készült kroit - Vinkler autóportréját.

LÁNY
Szabadka, 1973. Február 23.

Kollár Ferenc

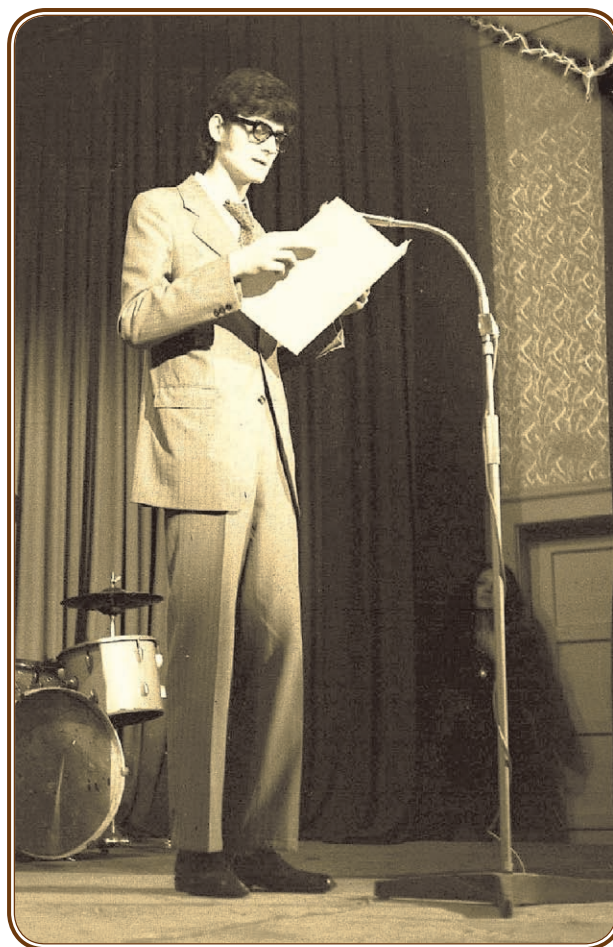
Kollár Ferenc: Ceruzarajz '73

TISITY GÁBOR
Szabadka - 1969

Kollár Ferenc

1969 - Kollár Ferenc: Portré (filctoll)

1971 – Az Aranymikrofon műsorvezetője

Azokban az években 7Nap újságíró csapatába tartoztak: Gulyás József, Engler Katalin, Francz Mihály, Muhi János, Víg Rudolf, Vlaovics József, Virág Gábor, Bencze Lajos, Fehér Kálmán, Pósa Rózsa, Árok Ferenc, Barácius Zoltán, Biacsi Antal, Duránci Béla, Nagy Ernő, Tilly Ernő, Garai László, Pataki Zoltán, Sebestyén Mátyás, Utsi Mária, Miskolczi József, Molcer Mátyás, Pálinkás József, Tóth Ferenc, Fehér Ferenc, Bodrogvári Ferenc, Beer Miksa, Gubics Ferenc, Csordás Mihály, Koncz István, Kakas József, Krekovics Ferenc valamint az illusztrátorok: Faragó Endre, Balázs G. Árpád, Torok Sándor, Kubát József és Almási Gábor.

A lukácsi-filozófia mint a jugoszláv kommunista párt hivatalos ideológiája

A szabadkai Dévavári-Dattler Zoltán 1949-ben mint sztálinista került Goli Otokra. Ott önként vállalkozott magyar társainak átnevelésére. Így okozott maradandó lelkisérülést Dési-Sárány Ábelnek, Brindza Károlynak és Szecsei Mihálynak is.

A fentiekkel kapcsolatosan tudni kell, hogy 1947-ben Tito Moszkva jóváhagyása nélkül kezdeményezte a Balkán-föderáció létrehozását, melynek vezetője természetesen ő lett volna, tagjai pedig Jugoszlávia, Bulgária és Albánia. Ezért Sztálin kiadta a parancsot Tito likvidálására és kizárta Jugoszláviát a Kominformból. Tito, hogy elejét vegye egy esetleges puccsnak, minden Sztálinhoz hűséges Jugoszláv állampolgárt Goli Otokra internált.

A Moszkvához hű magyar államapparátus erre azonnal reagált és a magyar hatóságok a civil lakosságot a magyar-jugoszláv határra vezényelték ki, ahol torkuk szakadtából üvölniük kellett, hogy „Tito, a láncos kutya”. A részben ebből következően kirobbant összecsapások a magyar és jugoszláv határőrség között többször halálos kimenetelű tűzharcba torkollottak.

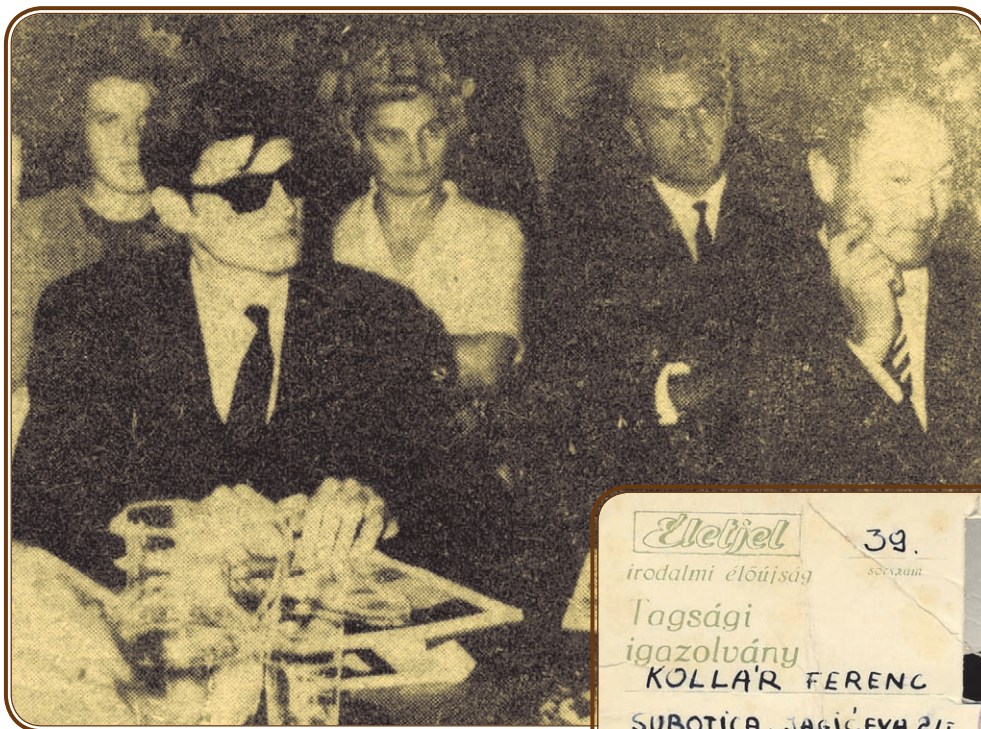
Kétségtelen tény, hogy Jugoszlávia sajátos szocializmus-felfogása hangoztatásával szembe került a Moszkvából vezérelt nemzetközi kommunizmus eszmei áramlatával, aminek következtében elnyerte az Egyesült Államok hathatós gazdasági támogatását.

Mindezek következtében Magyarország 20 000 fős honvédsége 1952-re elérte a 780 000 főt. Ugyanakkor általában véve a magyar honvédség korabeli készenlétét jól illusztrálja az az esemény, amely 1953-ban történt, amikor is egy jugoszláv harci repülőgép a Duna vonalát követve behatolt a magyar légtérbe, és egészen Dunaújvárosig jutott, majd sértetlenül visszatért Jugoszláviába.

Jugoszlávia és a Szovjetunió viszonya csak Sztálin halála után normalizálódott, amikor is Tito 1956-ban ellátogatott Moszkvába, hogy később Brioni szigetén Hruscsovnak jóváhagyja a magyar forradalom leverését.

A hetvenes években Szecsei, Dési és Brindza külön-külön elmesélték nekem a Dévavárral kapcsolatos góliotokos emlékeiket. Dési a hatvanas években, amikor a 7Nap-ban együtt dolgozott Dévavárral, ha csak tehette és nem látták, akkor Zoli hátába vágta könyvekkel kitömött hatalmas aktatáskáját. Gönczy Sára szerint csak ezért hordta magával a nagy táska könyvet.

Az informbirósok szabadulásuk után is megfigyelés alatt maradtak. Dévavárit, Dési-Sárányt és Brindzát munkahelyükön Grósz György a 7Nap igazgatója felügyelte. Igazából jó trükk volt az egész. Dévavári valahogy az állambiztonságiakat is átejtette, hiszen az inforbirós újságírókat felügyelő Grósz is titokban sztálinista volt. A 7Nap-os csapat Dési-Sárányon keresztül tartotta a kapcsolatot Lukács-Löwinger György, Budapesten élő kommunista filozófus-

1968 - Életjel Művészbaráti Körének megalakulása és a tagsági igazolvány

1969 – Titot fogadja Bagi Károly szabadkai elnök

sal, aki 1919-ben a Vörös Hadsereg politikai biztosaként Poroszlón nyolc embert fejbe lővetett, majd később a moszkvai Komintern munkatársa lett. Lukács elvtársa volt Sinkó-Spitzer Ervin aki 1919-ben Kecskemét városparancsnokaként szintén magyarokat üldözött.

A hatvanas években a 7Nap-os inforbirós csoport, élén Dési-Sáránnal közreműködött abban, hogy Sinkó-Spitzer Ervin – akkor már mint az Újvidéki Egyetem Filozófiai Karának vezetője – elérje, hogy a lukácsi-filozófia a jugoszláv kommunista párt hivatalos ideológiájává váljon. Ezt a törekvéseiket koronázta meg sikerük, hogy 1970-ben a zágrábi egyetem díszdoktorrá avatta Lukácsot a marxista filozófia fejlesztésében elért eredményekért.

Nemsokára Lukács Budapesten fogadta Grósz, Brennert és Dési-Sárányt. Azaz Dési helyett a későbbi Vajdasági Tartományi Kommunista Szövetség főideológusa, Petkovics Kálmán ment.

Nagy terjedelmű interjút készítettek a forradalom igazi (fejbelövős) teoretikusával -Lukács-csal, kinek marxista-leninista vezéreszméjét ettől kezdve a jugoszláv hivatalos filozófia is átvette.

Így lett nemzetközivé a lukácsi szocialista demokráciával kapcsolatos eszmevilág. Tito pedig észre sem vette, hogy a góliotokosok átejtették.

Persze a történelmi folyamatok olyanok, mint a bűvópatakok – néha eltűnnek, de akár-mikor felszínre is bukkanhatnak – a lukácsok-sinkók szelleme tanítványaikban ma is nagyon virulens – igaz, ma már liberálisoknak nevezik magukat.

Egy fiatal nő inspiráló hatása

1972-ben Duránci Béla azt mondta: Az öreg Balázs most nyolcvanöt éves, torokrákja van, ki tudja meddig él még, ezért holnap menj el hozzá egy hosszabb életút interjút készíteni. A 7Nap-ban megjelent terjedelmes interjú kéziratából egyes részek kimaradtak:

„Most költöztem Horgosról Szabadkára, a Zrinyi és Frangepán utcába, de nem költözöm többé, ha a bútok és a zongora a helyére kerül akkor majd a szabadkai piacról készítek szép színes akvarelleket - fogadott, és belekezdett az emlékek idézésébe:

Tudod a Tanácsköztársaság alatt én is orosz feketeinges voltam és Kassák Lajossal harcoltam a forradalomban. Emlékszem Kasákkal és Simon Jolánnal üldögtünk mikor György Mátyás elhozta Sinkó Ervint és bemutatta. Attól kezdve mindnyájan anarchisták lettünk. Aztán ahogy jött Horthy, akkor másik két festővel, Hódy Gézával és Lenkey Jenővel emigráltam Szabadkára. Szabadkán akkor csak Oláh Sándor volt igazi festőművész, Stipan Kopilović egy dilettáns borbély volt, Geréb Klára csak rajzolni tudott, Farkas Béla pedig gyors kis pasztelleket csinált, mert kellett neki a pénz a morfiumra. Szabadkán mindig nagyon gyöngye volt a művészi élet, csak most eleve-nedett fel ahogy Torok Sanyi, Kerekes Sanyi meg egy pár fiatal elkezdtek festeni - most már több festő van mint rendőr.

1926-ban rájöttem, hogy kicsi nekem az itteni kávéház és Belgrádba költöztem, ott nagyon jó ment a sorom - Petar Lubšrdával és Petar Todorovićyal állítottam ki.

FIATAL TOLLFORGATÓK VETÉLKEDŐJE

Műsoron a munkásfiatal írók-költők

***Balogh Mihály
Csákány Erzsébet
Gubics Ferenc
Király Tibor
Molnár Mátyás
Rózsa Ilona
Tisity Gábor***

novellái, versei és regényrészletei szerepelnek

***Rendező és műsorvezető
Kollár Ferenc***

***1969. március 19-én
szerdán 19,30 órai kezdettel
a Városházán***

1945-ben Magyarországra menekültem és a nagymarosi művésztelepen Barcsay Jenővel festettem. Aztán ott is elegem lett és 1958-ban visszajöttem Szabadkára. Itt folytattam a festészetet, de a proletár témájú képeimre már nem volt vevő, pedig én mindig is kommunista voltam. Így aztán 1960-tól virágfestő lettem.

Az utóbbi időben már háromszor is elbúcsúztam a földi élettől, de sors mindig újra megadta, hogy újra dolgozhassak. Az utóbbi időben a cirkusztémájú képeket festettem, rájöttem milyen jó embereket és állatokat rajzolni. Mostantól finom színes akvarelleket szeretnék csinálni, meg hidegtűs rézkarcokat olyan szentimentális visszaemlékezéseket, ennek egyik feltétele, hogy fiatal szeretőt találjak magamnak.”

Duránci Béla tévedett, mert az Öreg Mester még 9 évig élt és alkotott - lehet, hogy a fiatal szerető nemcsak inspirált, hanem gyógyított is?

Szabadkai Rádió

1969-ben Nagy József a Szabadkai Rádió magyar műsorainak főszerkesztője felkért, hogy szerkeszsem a Szabadkai Rádió Ifjúsági-Kulturális Híradóját. A minden vasárnap délután jelentkező egyórás műsoromban fiatal művész-barátaimat Kasza Évát, Muszin Imrét, Masa Irént, Árok Ferit, Kollár Ilonát, Vajda Ernőt, Pásthly M. Gyulát, Dudás Judithot, Vujkov Józsefet, Tóth Annát, Bóka Zsuzsát, Kocsmár Jánost, Szveller Irént, Damjánovits Erzsébetet, Tallós Zsuzsannát, Bada Irént, Csákány Erzsébetet, Krekovics Ferencet, Szilasi Verát, Szép Arankát mutattam be. Ők mindannyian nagyban hozzájárultak a vajdasági magyar nyelvű kultúra fennmaradásához. A műsor bevezető zenei szignálja Csajkovszkij B-moll zongoraversenyének dallama volt, a műsort Pataki Zoli barátom felvételezte és vágta. Egész éjjeleket dolgoztunk a Városháza padlásterében lévő stúdióban, mert az „öreges” nappal nem adtak „terminust” nekünk.

Üzenet

1971 nyarán kulminálódtak a szabadkai irodalmi folyóirat indítása körüli viták. Igazából Dévavári 1947-es álmát szerette volna megvalósítani – de az Életjeles munkájának célja is egy nyomtatott irodalmi folyóirat létrehozása volt.

Tudjuk, hogy Szabadka és Újvidék kulturális vonatkozásban állandó harc dúlt, melyet az idő folyamán a szabadkai írástudókkal szemben, egyes újvidéki érdekkörök szítottak figyelemreméltó erővel és eredménnyel.

1970 körül, Dévavári úgy érezte, hogy elérkezett az idő egy szabadkai irodalmi folyóirat megalapításához, ahol saját és elvbarátai műveit jelentethetné meg. Azonban a létrejövő folyóirat birtoklásáért nemcsak az újvidéki érdekekkel kellett megküzdenie, hanem az 1968-ban létrejött szabadkai Kosztolányi Körrel -Fekete Elvirával és csapatával is, akik maguknak követelték a szerkesztés jogait.

FIATAL TOLLFORGATÓK VETÉLKEDŐJE - 2

Műsoron a munkásfiatal írók-költők

***Hicsik Sándor
Kiss Péter
Kovács János
Molnár Mátyás
Nagy Anna
Pásti Gyula
Teleky Zoltán***

novellái, versei és drámarészletei szerepelnek

***Rendező és műsorvezető
Kollár Ferenc***

***1969. április 16-án
szerdán 19,30 órai kezdettel
a Városházán***

Dévavári úgy gondolta, hogy valami finesszel majd csak elintézi a szemtelenkedő vadócokat, a Kosztolányi Kört, ehhez segítséget nyújtott nagy elvbarátja Gajdos – Gotesmann Tibor is. Aztán amikor már közeledett a megoldás, feltűnt egy másik ellenfél is, Rehák László és az újvidéki érdekcsoport.

A nyilvánosság előtt zajló folyóirat-vita kezdett elfajulni és ezért Dévavárinak sürgős megoldást kellett találnia. Célja az volt, hogy sem Rehákék sem Fekete Elviráék ne kerülhessenek a szerkesztőségen belülre, ezért Dévavári talált egy semlegesnek nevezett főszerkesztőt – Biacsi Antal személyében. Biacsi szociális munkás volt, az irodalomhoz semmi kapcsolódása nem volt. Persze mindenki tudta, hogy Biacsi csak báb és a valódi tulajdonosok Dévaváriék lesznek – ez ki is derült az első évek minden számának minden megjelentett írásánál is.

1971. novemberében erről egy oknyomozó írást szerettem volna megjelentetni. A Jelen című ifjúsági lapunk a szabadkai Pannónia nyomdában készült, ahol Gajdos-Gotesmann volt az igazgató. A cikk az igazgató kezébe került, aki rögtön átadta Dévavárinak. Dévavári még aznap délután lakására hívatta Németh Jánost, aki akkor a Jelen felelős szerkesztője volt és megfenyegette, hogy bíróságon indít eljárást Németh ellen ha az engedélyezi a cikk megjelenését. Majd másik lehetőségként felkínálta, hogy ők ketten fogjanak össze ellenem, ezért még egy kis készpénzt sem sajnált. Németh meghátrált és a cikket azonnal szerb nyelvre fordította és mint azelőtt már többször is, a Komitetba sietett, hogy hűséges pártkatonai-besúgó feladatának eleget tegyen (ez volt az előfeltétel, hogy felelős szerkesztő legyen) és ellenem fordulva kérte a Komitet támogatását, hogy a cikket ne jelentesse meg.

Németh János ezt a demokrácia elfojtására irányuló akciót megnyerte. Egy hónap múlva megjelent az Üzenet első száma – az impresszumban főszerkesztőként Biacsi neve szerepelt, de persze Dévavári volt a valós gazda. Az Üzenet első száma után, Rehák is szerzett pénzt és megjelent az ő folyóiratuk, a Létünk is. A Jugoszláv Kommunista Párt főideológusait átverve, mindét sztálinistának saját folyóirata lett.

Engem többször is összehozott a sors Gajdos-Gotesmannal: először 1969-ben tiltatta le Lángoló lélek című verssorozatomat. Utána 1971-ben az Üzenettel kapcsolatos tényfeltáró cikkem megjelenése ellen indított akciót. Majd 1977-ben tett meg mindent, hogy az általam alapított és szerkesztett Subotica lapot fiának szerezzze meg. Az első két esetben elérte szándékát, harmadszori próbálkozása nem jött be, mert a fia ismert szabadkai drogos és alkoholista volt. Úgy látszik mégsem volt egy sikeres ember, többszöri névváltoztatása és az izraeli kibucos próbálkozása után sem lett népszerű Szabadkán.

Honi Galéria

1971-től a Városi Múzeum Honi Galériájának külső munkatársa lettem. A Városháza adott otthont a múzeumnak és négy évig ez a ház lett az én otthonom is. Itt szerettem meg a szecessziót. Duránci Béla és Torok Sándor mellett én is részt vettem a Honi Galéria négy katalógusának készítésében: Gyelmis Lukács (1969), Pechán József (1969), Képzőművészeti alkotások 1945-1970 (1970), Husvéth Lajos (1971).

A vajdasági művésztelepi mozgalom Zentán kezdődött 1952-ben, ennek hatására, több délvidéki településen is (Topolyán, Óbecsén 1953-ban, Écskán 1956-ban) művésztelep jön

ÉJFÉLI ÉNEK

Gulyás József költészete

Közreműködik:

Masa Irén

Molnár Gabriella

Röhrig Ottó

Sebestyén Annamária

Rendező és műsorvezető:

Kollár Ferenc

**1969. május 21-én
szerdán 20 órai kezdettel
a Városházán**

létre, ezek a művésztelepek leginkább az autodidaktáktól, az amatőröktől való elkülönülésben, elzárkózásban alakítják ki sajátos arcukat. Nem véletlenül! Hiszen az egypárti politika a háttérből keményen ellenőrzi a művésztelepeken folyó munkát, jelentős összegű közpénzt biztosítva a műalkotások megvásárlására, a művésztelepi vezetőkön pedig számon is kéri a meghívott művészek politikai és szakmai megbízhatóságát, aminek következtében kezdeti rugalmasságukat lassacskán el is veszítik az intézményesített művésztelepi mozgalmak: bemerevednek. Ennek a legkényelmesebb megoldást kínáló bemerevedett állapotnak a fenntartása felel meg a leginkább a politikusoknak, a művésztelepi vezetőknek – és nyíltan ki kell mondani: a művésztelepekre meghívott alkotók többségének is. Az intézményesített művésztelepi mozgalmából kiszoruló fiatalok pedig – amint arra lehetőségük nyílik – szervezkedni kezdenek.

A hatvannyolcas év elején kirobbanó és világméretűvé duzzadt egyetemista tüntetéshullámai elérték az akkori Jugoszlávia térségét is. Új-Belgrádban 1968. június 2-án csapnak össze először a föllázadt fiatalok a rendőrséggel, mely tűzfegyverét is használja! Tiltakozó gyűlések, barikádok, szárnyra kapó ellentétek, kirobbanó tiltakozások kezdődtek országszerte. Erre reagálva a belgrádi egyetemistáinak deklarálták: „A vagyoni differenciálódás aggasztó méreteket öltött, útját kell már állni ennek a folyamatnak. – A munkanélküliség vészjósló. Tűrhetetlen, hogy a jugoszlávok százezrei külföldön kénytelenek munkát keresni. – Igazi demokráciát a társadalmi élet minden területén! – A privilégiumok azonnali felszámolását követeljük! – Váltsák le tisztségéből mindazokat, akik felelősek a rendőrség durva viselkedéséért!

Tito, az önmagát addig szalonképesnek mutató egypárti diktatúra vezére, miután rendőrségével jól megverette a fiatalokat, végtelenül álságosan: igazat adott nekik! Tito célja lecsillapítani az elégedetlen diákokat, lázadásuk szelét befogni a kommunista párt vitorláiba! Jugoszláviában erről szólt 1968 nyara.

Művészeti életünkben a fiatalok ellenőrzött lázadása akkoriban a happeningeken keresztül valósul meg. Vajdaságban az első happening a Zentai Művésztelep szervezésében bonyolódik le Zenta főterén, nem sokkal a diáklázadás leverése után. 1968. június 15-én kezdődött a művészek nyári táborozása a művésztelepen. Ebből az alkalomból happening volt a főterén, melyen részt vettek: Ács József, Benes József, Guelminó Valéria, Petrik Pál festők, Domonkos István és Tolnai Ottó írók, Torma András gimnáziumi tanuló, Tripolszky Géza, a művésztelep vezetője – valamint a Csurgói Művésztelep tagjai: Bíró Miklós, Magyar János, Petrik Tibor, Siskovszki András, Torok Sándor és Török István.

1968. augusztus 20–21-ének éjjelén a Varsói Szerződés öt tagállama katonailag megszállja Csehszlovákiát. Jugoszlávia keményen elítélte a Szovjetunió által vezényelt, kieroszakolt katonai akciót. A fiatalság elégedetlenségét, békeszeretét, háború elleni lázadását, szervezkedését, látványos követeléseit, polgárpukkasztásra alkalmas szereplési vágyát jól kiaknázták a napi politika.

Sok fiatal gyűlt össze szeptember 26-án este a Szabadkai Népszínház előtt. Az akkor alakult Kosztolányi Kör (alapítói Fekete Elvira és Danyi Magdi, akik mellel a legcsúnyább lányok voltak a gimiben, ezért egy fiúnak sem kellett és így szerették volna felhíni magukra a figyelmet) happeninget szervezett a béke, az emberi jogok, a szabad alkotás mellett, az agresszió, a háború ellen.

Fiatalítani, ahol lehet, minél nagyobb teret, megnyilatkozási lehetőséget biztosítani a fia-

THE ELECTRIC CIRCUS

***A Szabadkai Rádió újonnan alakult
beatzenekarának műsora***

***Közreműködik:
Fekete Vilmos
Nádudvardy Tibor
Nagy Tibor***

***Rendező és műsorvezető:
Kollár Ferenc***

***1969. szeptember 17-én
szerdán 19 órai kezdettel
a Városházán***

taloknak – ez a legidősebb politikai kényszer akkoriban. November első napjaiban negyven fiatal jugoszláviai magyar író találkozik a palicsi Bagolyvárban, nagy méretű képköltemény, grafikába kézzel írt szöveg lát napvilágot a Képes Ifjúságban.

Szabadkán, 1969. augusztus 27-én, a Triglav cukrászdában Slavko Matković, a nemzetközi művészeti mozgalmak hatása alatt megalapítja a BOSCH+BOSCH csoportot, melynek alapító tagjai: Krekovic István, Magyar Zoltán, Slobodan Tomanović, Szalma László és Szombathy Bálint. Emlékezetem szerint francia krémest ettünk és mintha ott lett volna Basch-Izrael Edit is.

A hatvannyolcban elkezdődött változások hatására 1972-ben a Honi Galériában rendeztem a híres-hírhedt Éjszakai Szeánszokat. A rendezvénysorozatnak még a belgrádi NIN című hetilap is teljes oldalt szentelt. A cikkből kitűnik, hogy az Éjszakai Szeánszok az egész országban új irányt képviseltek. „Jugoszlávia legszebb szecessziós épületében, egy rangos közintézményben, a szabadkai Városi Múzeum Honi Galériájában éjszakai időszakban, Kollár Ferenc egy bátor kiállású, modern irodalmi-zenei műsorsorozatot hozott létre. Szabadka művészbárát közönsége pedig hetekkel a műsorok előtt tolong a meghívókért és belépőkért. A műsorba aktívan bekapcsolódó nézők, művészi ambientben, a galériában kiállított képek és szobrok között, a földön foglalnak helyet, komoly és modern élőzene váltakozik, a fellépő művésznők némelyike hiányos öltözékben szerepel – természetesen erre a városatyák is kíváncsiak voltak és hivatalból igényeltek meghívót. Kollár avantgárd rendezői ötleteit, hogy a képzőművészetet, az irodalmat és a zenét meglepő módon ötvözze, Duránci Béla, a Múzeum igazgatójának nagyvonalú támogatásával valósíthatta meg.”

Ezek az irodalmi-zenei esteken vajdasági kortárs művészek léptek fel. Többek között szerepelt Tolnai-Kracsun Ottó és Ladik Kati is. A szeánszok műsorvezetője Kakas Józsi, a Szabadkai Rádió bemondója volt.

Ebben az időben Kalmár Ferenc és Petrik Pál rajziskoláját is látogattam – érdekelt a grafika, de utána inkább a művészfotózás ragadott magával. Grizák Anti barátom segítségével fotólabort rendeztem be a Városháza harmadik emeletén.

Tito elrablása

Szabadka polgármestere és annak főceremónia mestere, Erzsike rám bízta egy nagyszabású konferencia technikai előkészítését. A konferencia helyszíne az új városháza tanácsterme volt, én a dekoráció, hangosítás és reprezentáció felelős lettem. Mikor már állt a díszlet észrevettem, hogy hiányzik a kimaradhatatlan Tito szobor. Tudtam, hogy a régi városháza dísztermében van egy ilyen nagyméretű Tito mellszobor - ezért Bačić Pityu segítségével elloptam Titot - azaz, kérés nélkül átvittük az új városházára. Ott sikeresen lezajlott a konferencia, én felvettem az 1500 dináros tiszteletdíjamat és ennek örömeire jöttek a haverok, hogy vigyem őket a kocsmába. A Tito szoborról pedig teljesen megfeledeztem. Másnap a régi városháza dísztermében érkezett egy belgrádi delegáció - Tito meg sehol, meglepett. Hamarosan rájöttek, hogy én vagyok a tettes, lett is belőle botrány, végül a városelnök mentett meg.

Az ÉLETJEL Ifjú Műhelyének bemutakozása

Händel: Saraband
harmonikán előadja Murényi Mátyás
Beer Miksa költeményeit
elmondja Tóth Anna
Horváth Mihály bemutatja legújabb szobrai
Krombholcz Károly: Divertimentó
harmonikán előadja Luhovics József
Dóró Lázár felolvassa novelláját
Basch Edith bemutatja első rajzait
Gubics Ferenc verseit
elmondja Damjanovics Erzsébet

Rendező és műsorvezető:
Kollár Ferenc

1968. november 27-én - 19,30 órai kezdettel
a Kultúra Házának (régi városháza) Kék Tanácstermében

Mindenkit szeretettel meghívunk

A Jelen

1968-ban barátaimmal, Gulyás Józsi költővel és Török Pista festőművésszel, Jelen (az első változat szerint Alfa) címmel ifjúsági lapot alapítottam, melynek megszűnéséig, 1976-ig egyik szerkesztője voltam. Siskovszky András barátom a lap műszaki szerkesztője és illusztrátora volt. Valójában nekünk a szabadkai ifjúsági folyóirat ötletét a Moravicán megjelenő Vándorbot című ifjúsági lap adta.

Szerkesztői-újságírói eredményeimért 1972-ben Vajdasági Tartományi Májusi Díjat kaptam. Munkámhoz segítséget nyújtott Szabó Pista magyar tanár. A lapból 1969-1976 között 53 szám jelent meg. A megjelent lapok némelyik száma megtalálható az Országos Széchényi Könyvtárban is.

A Jelen szerkesztésében részt vett Ruzmann Rudi, Bencsik Pista, Guzsvány Marika, Gönci Sára, Siskovszki András, Hornok Feri, Burián Laci, Beer Miksa, Horváth Sanyi, Gubics Feri, Kopeczky Csaba, Krekovics Feri, Németh Jani, Toldy Józsi, Szalma Laci, Szabó H. Teri, Király Laci, Kasziba Pista, Lantos Laci, Terék Erzsébet, Gyólai Zoltán, Vujkov Mária, Gulyás Józsi, Právda Józsi és Miskolczy Józsi.

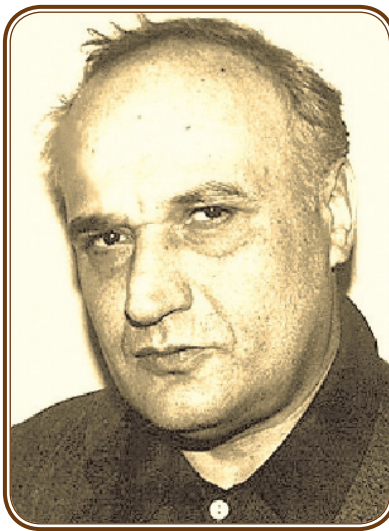
A Jelen impresszumában főszerkesztőként voltak megjelölve: Beer Miksa (1970), Ruzmann Rudolf (1971), Németh János (1972), Miskolczy József (1973), Aleksandar Merković (1974), Kollár Ferenc (1975). A lapot valójában majdnem mindvégig én vittem – erre Pálffy Gábor ifjúsági titkár által aláírt szerződése volt és csak én kaptam fizetést érte.

A Jelen történetéhez az is hozzátartozik, hogy 1975. októberében (amikor Merković, volt a főszerkesztő és Siskovszky, a technikai szerkesztő) a lapot a vezércikk és annak illusztrációja miatt a cenzúra bezúzatta, a szerkesztőket azonnali hatállyal menesztették és még aznap engem neveztek ki szerkesztőnek. Valójában az ifjúsági titkár, Ilija Šuica tett kifogást és szerzett bírói végzést arra, hogy a lapot az újságíróktól összeszedjék és bezúzzák.

Az akkori politikusokra oly jellemzően minden szimbólumot félreértettek és történelmi ismeretük hiánya miatt félre is magyaráztak. A Jelen címlapján pedig egy olyan grafika volt, melyen egy kis partizán csillagos golyót lő a nagy német katona szívébe. A politikusok-cenzorok szerint a partizánt sohasem lehet kicsinek, a németet pedig nagynak illusztrálni. Hiába volt minden ellenérv, hogy igazi hősi cselekedet az, amikor Dávid legyőzi Góliátot – a lapot mégis bezúzták.

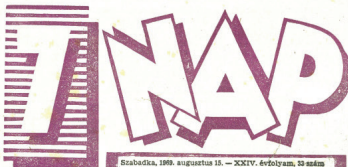
Oknyomozó újságírásomnak következményeként több konfliktus is kialakult: többek között Bato Kovačevićtel, a Kultúrotthon igazgatójával, amikor cikket jelentettem meg a kultúra pénzeivel kapcsolatos visszaélésekről (1971. március); vagy Stipan Kopilovićyal, a Kommunista Szövetség titkárával, amikor a Szabadkán uralkodó nemzetiségi viszonyokról írtam vezércikket (1971. február); vagy amikor tényfeltáró riportot készítettem egy középiskolás lánnyal, akit tanára molesztált (1971. november); vagy akkor amikor az Üzenet körüli visszaélésekről akartam tényfeltáró cikket megjelentetni, amelyet Németh János akadályozott meg, mivel akkor még párthű jelentő volt.

Ennek az időszaknak érdekessége, hogy 1971 februárjában a községi párttitkárról és a nemzetiségi viszonyokról megjelentett cikkem után a mindenható Komitet, a pártbizottság felülvizsgálati szerve elé kerültem. A kommunisták minden elképzelhető megrovásban részesítettek, de egy héttel utána üzentek, hogy jöjjenek újságot csinálni, mert különben nem lesz márciusi szám.

1969 – A 7NAP és szerkesztői: Dévavári Zoltán és Petkovity Kálmán

SZABADKAI KIADÁS

Szabadka, 1969. augusztus 15. — XXIV. évfolyam, 33. szám

EMELKEDIK A DINÁR KÜLFÖLDI TEKINTÉLYE

A külföldi bankok mind nagyobb érdeklődést mutatnak dinárunk iránt — Indokolt-e, hogy polgáraink külföldi utazásánál meghatározzák a számára eladható valutát?

A reform után, mióta a jugoszláv dinár áttelep a nemzeti határokra, mind gyakrabban válik – a világban megszokott legtöbb fizetőszóhoz hasonlóan – olyan valutává, melyet a külföldi bankokban rendszeresen vesznek és eladnak. A Jugoszláv Nemzeti Bank legutóbb (adatok szerint) a nagy európai tőzsdéken, mint a pilyen a zürichi, triesti, berlini, párizsi, frankfurti, müncheni és a milánói, 3-8 százalékos volt árcsökkentéssel, mintegy 10 százalékkal magasabb a hivatalosan megállapított kúrszámra.

Határok

Svájcban, Olaszországban és Ausztriában a hivatalos kurzusztól való eltérés 3–5 százalékot tett ki, míg Nyugat-Németországban csaknem a kétszeresét. Ez nem jelent egyebet, mint azt, hogy a dinár-kinálát ezen a pénzplacon nagyobb volt, mint a többi nyugateurópai országban. Tekintettel gazdasági emigránsaink töme-

Nos, beszéljünk valamivel többet arról, hogy milyen kalandokon megy keresztül a dinár minden egyes országban külön-külön. A jugoszláv dinárnak a sánci frankhoz mért hivatalos kúrsza: 1 frank egyenlő 34,50 dinár. Júliusban a hivatalos kúrszústól való eltérés 2,6 százalékos volt.

Más szavakkal, amennyiben közös nevezőt keresnénk, ha a dinárt a fenti kurzuson dollárra számolnánk át, kitűnne hogy a dollár nem 12,50, hanem 13,48 dinárba kerül. Tekintettel arra, hogy a tőzsdéken az ingadozások mindennaposak, ez a különbség a megengedett határokon belül mozog.

Triesztben, ahova legtöbbet utaznak tőlünk és ahonnan hozzánk a legtöbbet jönnek, különösen a kishatárforgalom következtében a lírahöz viszonyítva a hivatalos kurzusútló való eltérése 3 százalékot tesz ki (mondjuk, ahelyett hogy 100 új dinárért 50 lírát adnának júliusban 48.50 lírát adtak).

A valuta bevitelének és kivitelének

[illegible]

zötti eltérés 3,5 százalék, Frankfurtban 8,47, míg Münchenben 12,27 százalék. Frankfurt és München kivételével az eltérések a többi európai tőzsdén az elfogadható keretek között mozognak.

Esések

[illegible]

Új játék a televízión!

**A Jugoszláv Sors-
játék tombolája!**
Minden pénteken
TOMBOLA!
Gondoskodjék
tombolajegyéről!
**A Jugoszláv Sors-
játék árusainál**
kapható.

Donat

kitűnő tartalmú és vegyi összetételénél fogva egyedüli ásványvíz, amely eredményesen gyógyítja az epe-, máj- és gyomorbajt és az emésztőszervek megbetegedéseit

a DONAT-ot ajánlja
— az egészséget
kínálja!

**A Rogaška Slatina-i
gyógyfürdő 300 éves**
— Gyógyfürdő —
Rogaška Slatina

SEGÍTS MAGADON
UNIOR
MEGSEGÍT!

vinnél 50 effektív dinárnál
többet és nem hozható be
100 új dinárnál több. Polga-
rainak, akik külföldre utaz-
nak, elláték ezt a előírás,
mert a határon átbe hely-
eztetik pénzüket – idő-
vesztéses megint – meg-
int százalék kamatot is kell
fizetniük. Ezért gondolják
rökök, hogy az egész csak
nem változó, áldárkítás-
nyalvált, és hogy ékésítés-
és rompkálják az ember é-
letét.

Ezzel szemben az a tény, hogy ilyen vagy ehhez hasonló előírás a világ csaknem minden országba hozott már (nézzék meg az alábbiak között táblázatot). Egyes országok, mint például szomszédunk, Olaszország minden akadály nélkül engedélyezik a hazai valuta bevitelét és a kiboztatást. Mások megengedik a behozatalt, de tiltják a kivittelt, míg megint mások tiltják a vagy korlátozzák az egyiket is és a másikat is.

Ezeket a példákat nálunk csak az orosz, holland, kátozati

gyakran nálami. Készen-
len, hogy akár melyik meg-
oldást egyszerű utatásza-
addig, amíg nem étük el
nemzeti valutánk konverti-
bilitását, csak lehetőséget
nyújtana a dinár értéke-
nek külföldön történő le-
morzsolódásához. Abban az
esetben a külföldi állam-
polgárok a hivatalos kur-
zusnál olcsóbban vásárol-
hatnának külföldön dinár-
t és azt hoznák be az orszá-
ba. A végső eredmény az-
 lenne, hogy az ország deví-
za bevétele csökkenne. Éppen
ez az egyik magyará-
zata, hogy a világ országai
nagy része nem dön-
szabod valutakereskedelm
mellett

Annak ellenére, hogy a külföldi bankoknak 1969-ben rendelkezésre álló dinár tartaléka relatíve szerény, kiszélesedik a dinár iránti kereslet. Például a londoni bankok először jelentkeztek ebben az évben

(Folytatás a 2. oldalon)

Az előírások

Valljuk be, hogy a dinári kereslet kiföldön még ne érte el azokat a méreteket, amelyekből már lehetne elővédegni. Ennek az esztendőnek az első het hónapjának adatai alapján Jugoszlávia Nemzeti Bankja 16 millió dollárt tart meg a dinár ellenében. Ez az az összeg, amelyet a külföldi bankok hiatalosan rendelkeznek erre. Ha a mennyiséghez hozzá kell adni a csatornákat, melyek a keresztlát a dinár felől indul a nagyvilágba. Ma ennek ellenére a világforgó dinár nem érte el az ország egy év előtti arányait. Telének a szűkítését.

Amikor erről beszélünk, igen gyakran bírálják: "Milyen szűkítés, amely a dinár országán belül lehet."

NE FELEDJE! Szabadkai nemzetközi
kisipari és kézműipari vásár
1969. október 4-étől 13-ig.

Cím:
Szabadka
Szép Ferenc u. 3.
Telefon:
23-147. 23-375.

A márciusi szám vezércikke (3. oldal), melyet a Komitet írt, bocsánatot kért az olvasóktól az előző számban megjelent cikkem miatt és magyarázkodott a nemzetiségi viszonyokkal kapcsolatban. Utána közölte a városlélnökkel készített két oldalas interjúmat (4-5. oldal), melyben tovább feszegettem a nemzetiségi viszonyokkal kapcsolatos kérdéseket, majd teljes oldalon lehozta a Kultúrotthonban eltűnt pénzekkel kapcsolatos tényfeltáró riportomat (7. oldal), verseimet (15. oldal) és a Torok Sándor festőművésszel készített interjúmat (16. oldal) – vagyis a lap majdnem felét én írtam.

A szabadkai Jelen ifjúsági folyóirattal párhuzamosan szerb nyelven megjelent testvér lapja a Sada is, melyet jó tollú fiatal horvát barátaim Ladislav Kovačević és Boško Krstić szerkesztettek.

Gubics Feri első esküvője

1970 őszén játszódik a történet. Gubics Feri végre-valahára felszedett egy lányt, a Polet titkárnőjét. Már hetek óta udvarolt neki, minden este vendéglőbe vitte, minden este szerelmet vallott neki és reménykedett az eredményben, a szexben. Ám a lány megmakacsolta magát, hogy ő csak a házasságkötés után fekszik le Gubiccsal. A barátom pedig kétségbeesve kérelt, hogy találjak megoldást, mert már nagyon sürgős az ügy.

Átvettem hát a szervezést, Grizák Anti ház mestertől megszereztem a régi városháza díszbejáratának és esketési termének kulcsait, a fiúk pedig elhitették a titkárnővel, hogy én vagyok az egyik anyakönyvvezető. Szombat éjjel, vacsora után Gubics megkérte a lány kezét és én, nagy unszólásra vállaltam, hogy éjjel összeadom őket. Elindult a csapat a városházára: a menyasszony, a vőlegény, a tanúk, a násznép és én, mint anyakönyvvezető. A díszbejáratnál elővettem a kulcsokat és felmentünk az esküvőterembe. Előkerült az előzőleg függöny mögé rejtett régi nagy formátumú könyv és levezettem az általam begyakorolt esküvői szertartást. Végül beírtam őket a nagykönyvbe, majd ők, valamint a tanúk is aláírtak. Gubics és a titkárnő mentek haza nászújszakázni, mi pedig mentünk mulatni, mert megkaptuk a vőlegénytől a kialkudott 3000 dinárt.

Epilógusként elmondhatom, hogy Gubics a félelemtől és az italtól nem tudta teljesíteni férfiúi kötelezettségét. Aztán hétfőn, valaki nem bírt magával és elmondta a titkárnőnek, hogy csak buli volt az egész - hát nem kis kalamajka lett a vége az biztos.

Az Arany Mikrofon

1971-ben az Újvidéki Rádió meghirdette az Arany Mikrofon vetélkedőt, melynek elődöntőiben a vajdasági fiatal versmondók, énekesek, zenészek, humoristák és műsorvezetők léptek

*1966 – Az első cikkem megjelenése a 7Nap-ban.
Balról Gubics Ferenc*

fel. A döntőre a szabadkai városháza dísztermében került sor, az élő rádióközvetítés műsorát én vezettem.

A konferanszié kategóriában megnyertem az Arany Mikrofont. A műsoron, többek között az én közreműködésemmel indult el Huszár Elvira, Jánosi Károly, Lajkó Franciska, Kovács Erzsike, Szabó-Hangya Teri, Kőszegi Magdi, Kasziba Pista és Pribilla Vali - közülük később többen is kitűnő előadóművészek lettek.

Az Ifjúsági Otthon

A szabadkai Ifjúsági Otthon az én, 1967. november 13-án elindított kezdeményezésem alapján jött létre. Alapításától, 1971-től főállásban reklám-és propagandafelelős, majd műszaki vezető; az építkezés befejezésétől 1976-ig pedig műsoriroda vezető voltam.

Az Ifjúsági Otthon végül nem a tervezett helyen a Városi Könyvtár épületében jött létre, hanem a Mladost szerb ifjúsági egyesület mindenható vezetőjének, Aco Jančikinnak testvérén, Mišo Jančikinon, a bábszínház igazgatóján keresztül sikerült nyomást gyakorolnia Boško Kovačevićre, a községi ifjúsági elnökre, hogy a Mladost udvarában épüljön fel az Otthon. Ez az Otthon szempontjából a legelőnytelenebb változat volt, de így Aco Jančikin indirekt befolyása alatt tarthatta mindvégig az Ifjúsági Otthont, amiből utána tíz évig nem kevés anyagi hasznot húzott.

Az Ifjúsági Otthon ügye az 1967-es javaslatom után úgy alakult, hogy 1969. elejétől az Ifjúsági Szövetség keretében elkezdhettem a működést Centar za zabavu mladih – (egyszemélyes) Ifjúsági Műsoriroda néven. Teljesen szabad kezet kaptam, de nem finanszíroztak, azaz minden rendezvényemhez szponzort kellett találnom. Például 1969 nyarán a Nyári Színpadon Pop Koncert i Modna Revija za Mlade – Ifjúsági Pop Koncert és Divatbemutató címmel szerveztem műsorsorozatot. Ennek támogatója a Željezničar ruhagyár volt és a Plavokosi, Zmajevi, 100 Problema együttesek, valamint Pribilla Valéria első éves gimnazista szavaló lépett fel. Egy-egy műsor bevétele 50 000 dinár körül alakult. Ebből fedeztem a 40 000 dináros szervezési költségeket valamint a zenekaroknak bandánként 500 dinár, a szavalóknak fejenkénti 50 dinár fellépti díjat. Minden rendezvény után fizetést kaptam az Ifjúsági Szövetségtől.

A Műsorirodával párhuzamosan nagyon sikeresen működött a palicsi Aquarius Diszkó, melyet Makacs Ernő - Puci barátom alapított.

Pálffy Gábor, az Ifjúsági Szövetség széles látókörű titkára Makacs Ernőre és Kollár Ferencre, azaz az Ifjúsági Műsorirodára és az Aquarius diszkóra alapozva állt az Ifjúsági Otthon alapítása mellé. Pálffy nélkül nem jött volna létre 1970-ben a szabadkai Ifjúsági Otthon, melynek mindvégig két fő tevékenysége és bevételi forrása volt a koncertek szervezése és a diszkó működtetése. Az Ifjúsági Otthon épületét és emblémáját Lévay Endre műépítész tervezte 1971-ben.

1964-1978 közötti időszakban Szabadkán ifjúsági elnökök időrendben: Fejős Szilveszter, Blaško Kopilović, Boško Kovačević, Miskolczi József és Olajos Nagy Miklós voltak. Az Ifjúsági Otthon első igazgatója Blažo Perović (1972-1975) a második pedig Kerekes Sándor (1975-1977) volt.

1967 – Sáfrány Imre festőművész,
a 7NAP grafikai szerkesztője

1967 – Winkler Imre
önarckép

1967 – Winkler Imre szabadkai műtermében

Összefonódó történet

1974-ben történt amikor a Harambasa utcai Ifjúsági Otthonban dolgoztam, mellette volt a tüdőgondozó és itt ismerkedtem meg Dr. Libmann Emillel. Javakorabeli úriember volt, gyorsan a bizalmába fogadott és mesélt házasságáról is.

Nálánál jóval fiatalabb felesége volt. 1971-ben találta ki az asszony, hogy neki egy olasz sportkocsi kell. Mivel a feleség célozgatott, hogy elhagyja ha nem kapja meg a kocsit, Emil elment olaszba és megvette az akkor nagyon divatos mini Ferrarit - azaz vett egy bordó Fiat sport coupe-t.

Az autó meglelt, de az asszonynak nem volt jogosítványa és vagy tíz próbálkozás után sem sikerült a vizsga. Emilnek sem volt jogsija, de ő sohasem szeretett volna vezetni. Erre az asszony kitalálta, hogy felbérel szabadkai jogosítvánnyal rendelkező studentokat és majd azok hordozgatják őt a sportautójával.

Emil elbeszélése szerint 1972-ben a studentok csak soförködtek míg ő egész nap dolgozott. Szerinte a bérsofőrök nem csak „vozáztak”, hanem „tucáztak” is. Ami annyit jelentett, hogy nem csak a kocsit vezették, hanem útközben Emilt is helyettesítették.

Elmondása szerint a professzor úr szerette volna megakadályozni a további sétaautózást, ezért eszébe jutott fékbrátlás, de ahhoz nem értett, végül megoldásként a garázsban „véletlenül” rádöntötte a meszelőt a sportkocsi első szélvédőüvegre, amely kitört és a kocsi vezethetlenné vált.

Emil szerint ez siker volt, mert a kocsi vagy egy évig így állt a garázsban - szerintem meg az asszony csak talált valami módot a fiatal studentok támogatására.

Emil megtudta, hogy én kocsibolond vagyok és egy hirtelen ötlettől vezérelve felajánlotta, hogy olcsón vegyem meg a szélvédő nélküli sportkocsit. Természetesen örömet kaptam az ajánlaton, egy hét alatt eladtam a kis Abartunkat és megvettem az autót. Nagy bonyolalmakkal szereztem Olaszországból első üveget és 1975-ben én voltam a szabadkai Fittipaldi.

Alig egy évre rá jelentkezett az én kis fiam, hogy világot szeretne látni: Erzsikével megvettük a kis ruhákat, a kiságyat és vettünk egy csodálatos fonott-bélelt-fodros mózeskosarat is, hogy majd kórházból abban hozom haza a gyereket.

Szülés előtt azonban rájöttem, hogy a lapos kétszemélyes sportkocsi nem gyerekhordozásra való - így aztán szívem nagy bánatára eladtam a csodát és vettem egy négyajtós limuzint.

Megszületett a mi kis Fecikénk - csodálatos gyerek volt - nagyon örülünk neki és ezért már a sportkocsit sem sajnáltam. Persze nem nagyon

1972 – Kollár Ferenc a 7NAP újságírójaként
Balázs G. Árpád festőművésszel készíti interjút

Nyolcvanötödik születésnapját ünnepli Balázs G. Árpád festőművész. Az idős mester most költözött Horgosról Szabadkára, az Zrínyi és a Frankopán utca sarkán levő házba. Ottani műtermében keresem fel. Eppen a bútorokat rendezgette, de szívesen szakított időt egy rövid beszélgetésre.

— Kedves mester, mondjon valamit művészi pályájának kezdetéről.
— Tanítócsaládból származom. Úkapám is tanító volt és én is tanítóképzőt végeztem, majd a szakosítás érdekében egy rajtanfolyamot. Kenyeremet az iparisiskolában kerestem meg rajztanárként és közben festettem. A nagybátyám művésztelep tagja lettem. Nagy mesterektől, Thorma Jánostól, Ferenczy Károlytól és Réti Istvántól tanultam. Később, mikor Réti felkerült a budapesti akadémiára, engem is magával csábított mint diákot. De csak néhány szemesztert végeztem... Ugyanis közben kitért a világháború és Prágába sodort a sors. Ott fejeztem be az akadémiát is. Majd a bolgongások évet, München és Bécs következtek, ahol a múzeumokat látogattam, aztán hogy, hogy nem idehaza megtudták, hogy karikatúrával is foglalkozom és meghívtak a Szabadkán megjelenő Bácsmegyei Naplóhoz. 1921-ben értem haza. Ebben az évben volt az első önálló tárlatom is, de nem itt, hanem Prágában. Brümze professzor, akit az akadémianál halgattam, grafikáimból válogatott össze egy tárlatra valót.

— Milyen volt akkor Szabadkán a képzőművészeti élet?

— Véleményem szerint Vajdaságban a magyarok között Oláh Sándor volt a legnagyobb mester. Ez sok diletáns... Azonban a Tanácsköztársaság bukása után a fehérterror elől sok alkotó menekült ide, a bácskai metropoliszba. Például Hódi Géza és Lenkei Jenő, akikkel szoros kapcsolatba kerültem.

— Mondjon valamit erről?
— Lenkei a legjobb barátom volt. Mindennapi beszélgetésünk a művészet volt. Emlékszem oroszos inget viseltünk, és azt vallottuk, hogy nekünk, fiataloknak a forradalomhoz kell ragaszkodnunk, mert nem tudunk megalkodni az adott társadalmi körülményekkel. Mit mondhatok erről? Lekecsédtünk mindenért, ami új és ami változást ígért. És hát fiatalok voltunk, tele életkedvvel, reményvel.

— 1923-ban alakították meg a Vajdasági Festőművészek Egyesületét. Emlékszik erre?
— Igen, 1923 decemberében szeretnék volna megalapítani a vajdasági művésztelepet. Olyan kezdeményező-fője voltam. Ugyanis Pálison laktam és szerettem volna, ha a művésztelepet ott hozzuk létre. De hát a környék... Szóval nehezen ment. Vállalkozásunk később kudarcba fulladt.

— Kik tartoztak még a kezdeményezők közé?
— Voltunk néhányan. Egy Kopilovics nevezte, aki Párizsban is járt, de később mégis megrekedett a műkedvelői szinten. Geréb Klára, aki ügyesen rajzolt. Már nem is emlékszem a nevekre.

— És Farkas Béla?

— Nem tartottuk komoly embernek. Pedig igen intelligens ember volt, apró posztolletek csinált és érvényesült is, de sajnos, később az alkohol és a moritum tönkretette a szervezetét.

1972. december 22.

Szabadkától Szabadkáig

— Szabadkán nem volt önálló tárlata?

— Volt. 1924-ben a Nép körében. Igen látogatott kiállítás volt, mert Csach Károly, a vajdasági munkásmozgalmak egyik feleldhetetlen egysége, mozgósította a munkásokat. Akkor irta rólam az egyik polgári újság, hogy kommunista propagandát csinálók, mert a kiállításomra munkások járnak.

— Az imént megemlítette Oláh Sándor nevét. Milyen kapcsolatokat fűzték hozzá?

— Nagy művész volt. Münchenben tanult Janch professzorál. Egyéböként szeretett mesélni, főleg a kalandos alkát volt, mi pedig, Lenkei, Hódi és én, haladónak tartottuk magunkat. Rajta kívül ismertem még Pechán Józsefet és Medveassy Ferencet. Pechánál Nagy-bányán ismerkedtem meg a vajdaságiak közül ő csinálta a legjobb szobrokat. Azután Bicskei Péter, ma már nem emlékszem rá, de igen szép falusi tájképeket festett. Bohém természetű lévén, festményeit ingyen osztogatta.

— Mikor került Belgrádba?

— 1930-ban Belgrádba mentem, ahol az Oblik képzőművészeti társaság tagja lettem. Ott kaptam meg az

első és igazán alkalmas műtermet. Ugyanis állandó illusztrátora lettem a város lapjának, az Opštinski novinek. Sokat dolgoztam és jól kerestem, mint az Oblik tagja a művészet terén is érvényesültem. 1933-ban közös kiállításon szerepeltem Luburkával, Dorle Andrejević-Kunnal, Delićvel és másokkal. Persze, ott Belgrádban is állandó és tevékeny kapcsolatban voltam Szabadkával és az itteni képzőművészekkel.

— Meddig maradt Belgrádban?

— A bombázásig. A menekülőkkel Erdélybe sodródtam, majd Nagyvárdra, ahonnan a második világháború után a románok kiutasítottak. 1950-ban jöttem vissza Bácskára. Közben Szegeden éltem és dolgoztam a sárospataki, valamint a dömösi művésztelepeken, festettem Nagymaroson és Bezerédy Gyula kerámikussal volt egy közös budapesti kiállításunk is.

— Hogyan fogadták Vajdaságban?

— Sok régi ismerős, örültem a viszontlátásnak. Persze, zsemben egy dinár se. A Városi Könyvtárról kaptam egy műtermet és ott pingálgtam. Természetesen újra elővettem a munkáimat régi témáit. Nem vizsgálták. Azt mondták, Árpád bácsi, hagyja ezt, nem lehet belőle megélni, mert a melósok se szeretik, ha őket a gyárban ábrázolják. Aztán jöttek a virágok... Kvázmódó Braun István közben felkarolt, és rendszeres illusztrátora lettem a 7 Napnak.

— És a virágok után mi következett?

— A cirkusz. Ez most a kedves témám. Vonz a színek gazdagsága, a kifejezés lehetőségének lágyasága, és a figurákkal is kedvem szerint rendelkezem. Rájöttem, hogy mennyi mondanivalót tartogat például az ember és az állat kapcsolata, az identitás, meg a többi. Nagy kedvem a kutyaért. Van is egy képem, amely a kutyacirkusz ábrázolja a műsoroktól. Nem akarok ezekkel a képekkel divatos lenni, de úgy érzem, hogy itt tudom legjobban kifejezni világomat.

— Véleménye szerint méltányolták-e művészi tevékenységét?

— A sajtó általában jókat írt rólam. Szabadkán megkaptam az Októberi-díjat és a munkáimért arany fokozatával tüntették ki. Számomra azonban legfontosabb az egészség. Sokáig szeretnék még dolgozni.

— Mi a véleménye a fiatalokról?

— Vajdaságban az utóbbi években felpozdult a képzőművészeti élet. Sok a fiatal. Például itt, Szabadkán már több a festő, mint a rendőr, de ez nem baj, mert az ő mozgalmasságuk gazdag színekben és érzésekben. Én természetesen ferevonultam élek, de azért, mindig újrakezdem. Az életről is elbűsültem néhányszor, de úgy látszik, a sors kedvelte a vasgok.

— Mondjon valamit mostani munkájáról.

— Mostanában a grafika érdekel legjobban. Nagyszerű rézkarcpresem és sok vázlatom van. Most készülő sorozatom címe: Nyolc szív története. Valamiféle szentimentális visszaemlékezés. Tavaszra Budapestben és Prágában tervezek egy-egy kiállítást, amelyeken a grafikáimat szeretném bemutatni.

Balázs G. Árpádnak nyolcvanötödik születésnapján, mi is azt kívánjuk, hogy még sok munkában gazdag, egészségesben múltó évet töltsön kedvünk, hogy még hosszú ideig együtt örülhessünk kiállításain szép alkotásainak.

KOLLÁR Ferenc

7NAP 21

bírtam a véremmel és a búzakék színű 101-sel is versenyezgettem - fel is ragasztottam az oldalára a 13-as narancssárga versenyszámot. A kisfiunk fél éves lehetett mikor én munkahelyet váltottam: otthagytam az ifjúságot és a Szolid Kombinátba mentem újságot szerkeszteni. Az első napokban Csetvei Karcsi, a kombinát párttitkárja vezetett körül és nemcsak a termelést, hanem az irodistákat is bemutatta. Többek között bevezetett az üzlethálózat osztályára is ahol több hölgy is dolgozott. Kávéval kínáltak bennünket és mindjárt megindult a faggatás - az egyikük már tudta is, hogy én egy búzakék kocsival járok dolgozni és nagyon érdekelte, hogy miért van versenyszámozás a kocsin. Én örömmel mondtam el, hogy kocsni örült vagyok, volt egy csodás kis Abartom, aztán egy felszarvazott férjtől akinek felesége imádja a studentokat vettem egy csodás Fiat coupét, de nem sokáig élvezhettem, mert jött a gyerek és polgári kocsira váltottam. Persze ezzel a kocsival is örülködöm, ezért a rajta a szám. A kérdező akkor felállt és azt mondta, hogy: Engedd meg, hogy újból bemutatkozzak - én vagyok Libmann Smilya, a felszarvazó, aki imádja a studentokat.

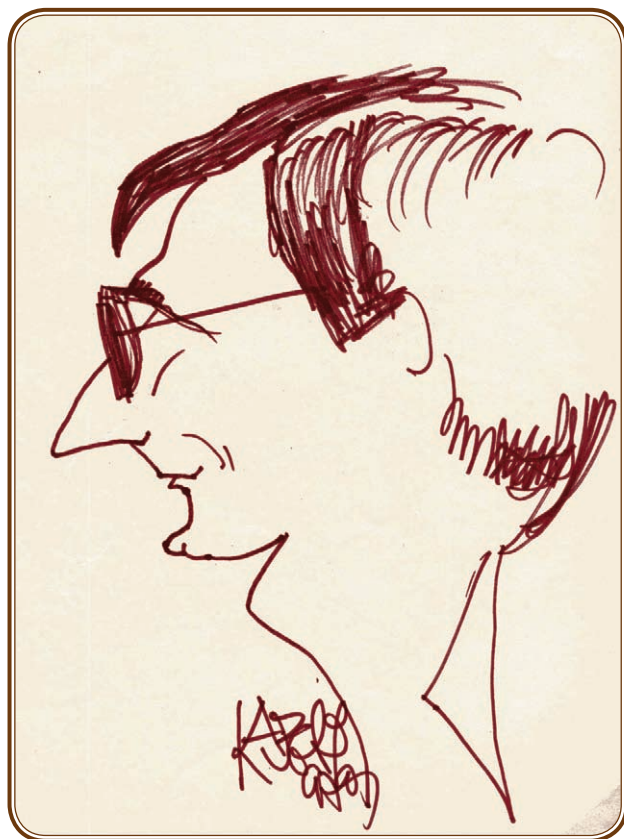
1970-ben szervezője voltam az első jugoszláviai Omega koncertnek, melyet „Tízezer lépés” címmel, ezer néző előtt, a palicsi Nyári Színpadon tartottunk meg. Benkőéknek 30 000 dinárt fizettem ki készpénzben a több mint kétórás buliért. A Petróleum lámpa, a Gyöngyhajú lány, a Tékozló fiúk és a Tízezer lépés voltak és maradtak az Omega legsikeresebb dalai – 40 évig élt ezekből a Presser-Adamis szerzeményekből az együttes. Az 1972-es és 1974-es koncerten már a Presser és Laux nélkül nélküli Omegát szerveztem hatezres közönség előtt a Sportcsarnokban

1971 nyarán a betiltások kapnak erőre, járják át Jugoszláviát: lapokat, folyóiratokat. egyéb kiadványokat tiltanak be hatóságilag, ám a betiltások hullámai kiterjednek a hanglemezekre, filmekre, gyűlések megtartására, stb. November 23-ától december 3-áig sztrájkolnak a zágrábi egyetemisták. A Horvátország önállóságáért folytatott küzdelmet december 1-jén megtartott ülésén ellenforradalminak minősíti a kommunista párt legfelsőbb vezetése és a liberalizmussal való leszámolásra meg a marxista képzés fontosságára szólítja fel tagságát.

A betiltási hullám eléri a délvidéki magyar fiatalok művészeti-kritikai folyóiratát: az Új Symposont is, melynek 76. és 77. számát tiltja be a bíróság. Politikai kirakatperekben értelmiségieket, fiatal írókat ítélnek börtönbüntetésre, ám nem jár jobban a szerelmet hirdető szabadkai hippivezér Horváth Feri sem, akinek hippitanyáján a falat kereszt és pártzászló díszíti. A sarló-kalapács és kereszt viszonyáról írt cikksorozatom, melyet Lazukić Anna fotói illusztráltak, Német János „jelentése” alapján került a tiltólistára.

1972 tavaszán a Vajdasági Filmfelülvizsgáló Bizottság, akkor éppen így nevezi magát a cenzúra, határozatával betiltja Vicsek Károly Csillag és kereszt c. filmjének a belgrádi filmfesztiválon való vetítését.

Ekkor, a belgrádi magyar nagykövetség támogatásával, egyik szervezője voltam Szabadkán a Magyar Filmnapoknak. Az öt fős cenzorcsoport újvidéki Arena moziban nézi végig a

1972 – Kaupert Pál karikatúrája: Kollár Ferenc

1972 – A szabadkai Városháza díszbejárata

bemutatásra kerülő filmeket – közülük senki sem tud magyarul, így a filmeket, amelyeket én is akkor láttam először, szinkron-fordítottam nekik. Természetesen az általam érzékenynek gondolt témákat nem fordítottam le – végül minden filmet bemutatásra engedélyeztek.

1972-ben a Községi Ifjúsági Szövetség ajánlott és küldött a budapesti Filmművészeti Főiskola rendezői szakára – de ezzel párhuzamosan kitűnő műsorrendezői munkahely adódott Szabadkán, és én az utóbbit választottam.

1972 és 1976 között az Ifjúsági Otthon kulturális és zenei műsorainak rendezőjeként tevékenykedtem. Elismerésben részesültem az Omega, Locomotiv GT, Bergendy, Bijelo Dugme, Zalatnay Cini, Koncz Zsuzsa, Skorpió, Gemini, Josipa Lisac, Perpetuum Mobile, Generál, Apostol, Fonográf és Korní Grupa koncertsorozat szervezéséért. Ezen időszakban több mint 20 koncertet szerveztem.

Ebben az időben főrendezője voltam a nagy sikerű szabadkai Walker Party nyilvános műsorsorozatnak, melyen felléptek Branka Veselinović, a játékonysági munkájáról is ismert belgrádi színésznő, Mija Aleksić, híres belgrádi humorista, Milovan Ilić-Minimax, neves belgrádi zenei műsorvezető, továbbá a White, a Strangers, a Splendid együttesek. A Walker Party állandó konferansziéja Ruzmann Rudi barátom, a színhely pedig több ezres közönséggel a Kistadion vagy a Szabadság tér volt.

Mint a Walker Party színpadi rendezője, számos akkoriban újszerű, show-jellegű ötletet valósíthattam meg, mivel a politikai cenzúra kényszerűen szabad kezet engedett, hisz az állami rendezvényeinek majdnem helyettesíthetetlen szervezője-rendezője voltam.

A Walker Party egyik szabadtéri műsorát például úgy rendeztem, hogy a konferanszié késett, a műsort én indítom, magyarázkodom és próbálom menteni a helyzetet, erre a szabadkai állomás ismert két illuminált állapotban lévő hordára, a nézőtéren keresztül a színpad elé tol egy hordár kocsin lévő koporsót és közlik velem, hogy a showman meghalt, ideszállították és fizessem ki a szállítási díjat, amit természetesen hatalmas alkudozás követ, míg végül felkerült a koporsó a színpadra és a közönség meglepetésére kiszedem belőle a műsorvezetőt. A Walker Party műsorsorozatot több ezres közönség előtt mutattuk be.

Több állami ünnep és más nagyszabású műsor rendezését bízták rám. Szervezője voltam a Pesma Leta -A Nyár Dala, Mode-Fest, Dani Punoletstva -Nagykorúsági Napok, Dan Mladosti -Ifjúság Napja, Subotički Filmski Forum -Szabadkai Ifjúsági Film Fórum valamint az Omladina -Ifjúsági Táncdalfesztivál műsoroknak. A rendezvények nagy sikerű díszleteit és új stílust megjelenítő plakátjait Makovics Feri készítette. Hét év alatt csaknem 30 rendezvény szervezésében vettem részt. Szabadkán úttörője voltam a szerb-magyar kétnyelvű plakátok és újságok bevezetésének.

Művész csinálás

Az Ifjúsági Otthon kiállító termében a fiatal kortárs képzőművészek kiállításának sorozatát szerveztem de közben jöttek ukázok is: 1974 nyarán hívatott a községi szakszervezeti vezetőség, hogy az öngazdálkodás szellemében egy dolgozó festőművésznek kell májusban tárlatot szervezni. Mivel Szabadka legnagyobb gyára a Sever villanymotorgyár

RADIO SUBOTICA – SZABADKAI RÁDIÓ
Szabadkai Fiatalok Kulturális Figyelője
minden vasárnap délután 14,15-kor

A műsor szerkesztője és rendezője:
Kollár Ferenc

1969. május 25.

Tisity Gábor: Naplórészlet – Muszin Imre előadásában
Pásty M. Gyula: Levél – Pataki Zoltán előadásában
Szörényi-Bródy: Holdfény 69 – Illés együttes

1969. június 8.

Gubics Ferenc: Annaünnep (vers) – Pataki Zoltán előadásában
Szilasi Vera: Ismeretlen ismerős (novella) – Masa Irén előadásában
Kovács János: Elhozták a napok (novella) – Muszin Imre előadásában
Szabó-Demjén: A gárdista - Meteor együttes

1969. június 22.

Beer Miksa: Ar, Folyás, Vers a versben, Neked (versek) –
Kasza Éva előadásában
Krekovics Ferenc: Mr. Blackburn (novella) – Muszin Imre előadásában
Balogh Mihály: Törpe női szirmok hajnala és a zöld szobák (vers) –
Takács Éva előadásában
Bach: Canonic Variations

1969. június 29.

Szép Aranka: Szakítás (novella) – Nagy Mária előadásában
Francz Mihál: Himnusz (vers) – Balázs-Piri Zoltán előadásában
Kollár Ferenc: A fiatalok öngyilkosságának okairól (szociográfia) –
Kakas József előadásában
Liszt: Szerelmi álmok

*Hangfelvételező: **Pataki Zoltán***
*Műsorvezető: **Dudás Judith***

volt - általában innen kerültek ki a szakszervezeti vezetők is, így a feladat az volt, hogy egy szeveres munkásból kell festőművészt csinálni. A községi vezetők szerint Nikola Lukač esztergályos szakmunkásból kellett két hónap alatt festőművészt faragnom. A becsületes fémmunkás csak bámult, de nem mert tiltakozni a párttételt ellen. Festővásznat, festéket, ecsetet, állványt vettem és elkezdődött a művészcsinálás. Útmutatásaim szerint Nikola igyekezett, de a művek förtelmesek voltak. Ennek ellenére a politikusok óhaja az volt, hogy önálló tárlatot, színvonalas katalógust, nagy ceremóniás megnyitót és kellő sajtóvisszhangot szervezzek.

Eljött a nagy nap - a politikusok megnyitottak a kiállítást, program-szerű beszédükben elmondták, hogy a művészet nem adottság, hanem hozzáállás kérdése. Utána gratuláltak nekem a művészcsináláshoz, majd rengetek peščara-dunja pálinkát ittak és vécében együtt hánytak a megrendelők és a művész.

Akkoriban a szabadkai ifjúság köreiben figyelemre méltó egyéniségnek számítottak: Ljubo Đorđević, Teri Skenderović, Dragan Miljković, Madai Géza, Boško Kovačević, Szám Attila, Pálffy Gábor, Miskolczy Józsi, Blažo Perović, Radoman Božović, Đorđe Konstantinović, Makacs Ernő, Hegedűs Ottmár, Ruzman Rudi, Németh Jani, Saša Sedlak, Blaško Kopilović, Fejes Szilveszter, Ladislav Kovačević, Boško Krstić és Terék Mária.

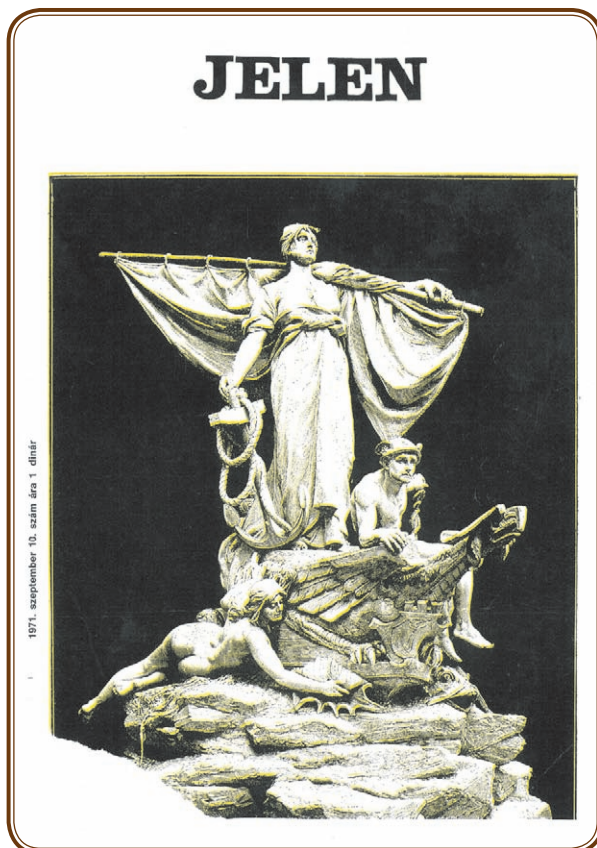
Már ebben az időben Szabadkán is jelentkezett a nyílt magyargyűlölet – a Slobodan Markovićok a magyarokat Magyarországra kívánták telepíteni. Szlóbóráról annyit kell tudni, hogy a montenegrói hegyekből a Radonjić-fivérek hozták Szabadkára és a Kultúrotthonban kreáltak számára egy munkahelyet. A „kultúrmunkás” ott megerőszkolt egy takarítónőt. A cérnagorac-klán kimenekítette, de később megtették a Bábszínház igazgatójának. A magyarokat annyira gyűlölte, hogy egy magyar szót sem volt hajlandó megtanulni.

A Subotica lap

1977-ben Csetvei Károly pártfunkcionárius és Bognár László szakszervezeti vezető kértek fel, hogy indítsam el és szerkeszsem a regionális cipő-és bőripari lapot. A Subotica címmel 8 éven át megjelenő újságnak mintegy 250 száma jelent meg. A lap kéthetente, 2500 példányban, magyar-szerb nyelven került ki a bácsstopolyai nyomdából. Az újságot megszűnéséig, 1984-ig szerkesztettem. A Subotica lap készítésében kitűnő kollégáim voltak. A magyar-tanár Szabó István, mint lektor segítette munkámat. Duránci Béla, mint művészttörténész cikksorozatot írta lapba. Király Valéria fordító, Duško Romić újságíró, Marija Šimoković lektor, Saša Sedlak fotóriporter illetve Nenad Djordjević, Julia Rogić és Milica Vlahović munkatársak -remek csapat volt. A szabadkai cipőipari-és bőrkombinátban töltött időm alatt többek között kutattam és megírtam a szabadkai papucsosok, csizmadiák és cipészek történetét.

1971 – A JELEN folyóirat címlapja (1971. évi 10. és 12-13. szám), szerkesztője és újságírói igazolványa

Riportalanyaim voltak többek között Bagi Károly és Dékány József polgármesterek, Balázs G. Árpád, Urbán Gábor és Torok Sándor festőművészek, Balázs Piri Zoltán, Soltis Lajos és Pribilla Valéria színművészek, Futó Ferenc portás, Papp Ferenc gyárigazgató, Kapiszta Ilona mérnök, Csetvei Károly párttitkár, Fischer Giza, a Sárga ház egykori foglya, Mé- száros Ferenc hipszter, Rekecki Antal mérnök, Gubics Ferenc munkásköltő, Hegedűs Ottmár műsorvezető Megyeri Lajos harmonikaművész, Csuka Zoltán író-műfordító, valamint vagy ezer gyári munkás.

Szolid történetek 1978

A Solid Kombinátban dolgozva szorosan együttműködtem a tervgazdálkodási osztály vezetőjével Kovács Birkás Misivel, aki fukarságáról volt hírhedt. Együtt mentünk a szakszervezet által szervezett trieszti kirándulásra is, de ő nem tartott a többséggel vörösborozni, hanem elment olcsó cipőt keresni. Nemsokára csatlakozott a csapathoz és örömmel újságolta, hogy milyen jó üzletet csinált - vett 12 pár nagyon olcsó fekete cipőt, a csomagokat berakta a buszba, de egyet mindjárt fel is húzott. Pár száz méter séta után észrevettük, hogy levált Misi új cipőjének talpa, ő pedig engem kért meg, hogy menjek vele vissza a cipőboltba és segítsék reklamálni. Misi hozta a cipőket én pedig próbáltam elmagyarázni német-olasz tájszólással, hogy mi a baj. A kereskedő hölgyek megértve, hogy mit akarunk nevetőgörcsöt kaptak és fuldokolva mondták el, hogy ezt a fajta cipőt még senki sem reklamálta, mert ez halottra való papírcipő. Könnyezve magyarázták, hogy ők olaszul figyelmeztették az urat, mikor próbálgatta a cipőt, hogy ez halottas lábbeli, de az vett 12 párat, ezért most nem adhatják vissza a pénzt. Így vásárolt be Misi jó előre halottas cipőből, akár több alkalomra is. A másik történet pedig arról szól, hogy Misi osztályán dolgozott egy lusta, igénytelen montenegrói analitikus, Kritić Božo. Mivel minden foga nagyon rossz állapotban volt, mi rábeszéltük, hogy a vállalat fogásszal csináltassa új fogsort. Két hónap múlva elkészült az új alsó-felső kivehető műanyag fogsor. Ennek a megünneplésére, Božo munka után meghívta a társaságot kocsmázni, ahol több kör pálinkával koccintottunk az új fogasra. Ám másnap Božo fogatlanul jött a munkába - elmesélte, hogy úgy berúgott, hogy hányás közben a fogsorok beestek a kocsmá vécéjébe, ő pedig azt onnan már ki nem vette, hogy újból betegye a szájába. Božo szégyellte az esetet ezért nem ment el újból a fogászhoz így maradt fogatlan Božo örökre.

Az 1968-as belgrádi egyetemi lázadás valamint az 1971-es Horvát Tavasz leverése után a Jugoszláv Kommunisták 1974-es kongresszusán Tito bizonyos engedményeket tett a Jugoszláv népek és nemzetiségek szimbólumainak és nyelvhasználatára, valamint bevezette egyik

Nemzetiségek közti viszony Szabadkán

Ezzel a címmel tartott január 22-én az Ifjúsági Szövetség községi választmánya a szabadkai Munkásegylettel karöltve szemináriumot, melyen STIPAN KOPILOVIĆ előadásában a következőkre tért ki:

— A forradalom ideje alatt ezeket a problémákat már részben sikerült is megoldanunk, csak a további fejlődés kérdése »alapult konkrét logikán«. A Kommunista Szövetség megpróbálta kerekein belül egyszer és mindenkorra megoldani ezt a problémát de ma már sajnos be kell látnia, hogy ez lehetetlen feladat, mert a nemzetiségek közötti kérdés többdimenziós.

— Az ezzel a témával kapcsolatos viták sem voltak mindig reálisak, s meg kell mondanom, hogy ezeknek az emóciós megnyilvánulásoknak a kárát legtöbb esetben a fiatalok érzik. Ezért kell előtűk rámutatnunk a hibákra — hangsúlyozta STIPAN KOPILOVIĆ. — Ugyanis egyes reakciós csoportok, kihasználva a Kommunista Párt gyöngeségét, kigondolt nacionalista eszméiket a párt neve s leple alatt rákényszerítették a nemzetiségekre. Például a Dužijanica, melynek megindítása politikai akció volt, — hisz vitatható kulturális, sőt turisztikai jellege is. A Dužijanica nagy vitát váltott ki a Párt körében, de végül is megállapították, hogy az egész nem más, mint egy népcsoport gyöngeségeinek kihasználása egyes nacionalista vezetők által. A Bunjevačko kolo megindításához is hasonló célok vezettek. Tevékenységét nehéz lett volna beszüntetni, de működési formáján változtatni kellett, az bizonyos. (Ha már a gyerek megszületett, neveljük is és adjunk neki mindnyájunk által elfogadható külsőt.) — mondotta STIPAN KOPILOVIĆ, majd beszéde folyamán még kitért a Nép kör szerepére, a magyar nyelvű oktatásra és a magyar nemzetiségi zászlóhasználat ügyére is. — Mindezekről pozitívan nyilatkozott s megállapította, hogy:

— A magyarok már rég túllépték azt a romantikus időszakot, hogy a Nép kör amatőr színvonalra ki tudná elégíteni kulturális igényeiket. Az is bebizonyosodott az idők folyamán, hogy Szabadkán a szerb és a magyar nyelv tanítása egyformán szükséges, hogy ezáltal is erősítsük a nemzetiségek közötti jó viszonyt. A nemzetiségi zászló ügyét sem szabad negatívan megítélnünk, hisz a jugoszláviai magyarok e zászló alatt küzdöttek a mai egységért, s most az alkotó-építő munkában is jogukban áll használni azt, — fejezte be STIPAN KOPILOVIĆ.

Lejegyezte: KOLLÁR FERENC

1971 – A JELEN februári számában megjelent cikk –
a Párt utasítására az árusításba kerülő lapokat összeszedték és bezúzták,
engem meg hallgatásra köteleztek.

nagy találmányát, az önigazgatást. A kardelyi-doktrina alapján létrejöttek az önigazgatási érdekközösségek és a küldöttrendszer. Persze a munkások nem voltak eszmeileg elég felkészültek és képzettek, így megint csak a párt és vezetői profitáltak az egészből. Végül ez is megbukott, mint minden addigi reform.

1980-tól a Jugoszláv Kommunista Párt elkezdte felkészíteni a tagságát egy esetleges orosz invázióra – kéthetente pártgyűléseken analizálták az afganisztáni háborús helyzetet és belső hangulat-jelentéseket készítettek. A hangulat jelentések titkos záradéka tartalmazta a titói rendszerrel elégedetlenek névsorát.

1981-től nagy érdeklődéssel követtük a lengyel eseményeket, és figyelmesek lettünk arra is, hogy a lengyel Szolidaritás mozgalom valójában nemcsak a hajógyári munkások védelmében fellépő szakszervezeti mozgalom, hanem a keresztény kultúra felébredése is. Bizonyára ez volt az oka, hogy orosz nyomásra a lengyel kommunisták kihirdették a hadiállapotot. A hadiállapot kihirdetése és a lengyel pápa megválasztása volt a negyedik szeg (az 56-os magyar forradalom vérbefojtása, a 68-as prágai tavasz leverése és az afganisztáni háború után) a Szovjetunió koporsójába.

1982 és 1984 között babtermesztési kísérleteket folytattam, melynek eredményeit 1983. március 3-án tudományos publikációkban adtam közre. Elismerésként az Agrárkamara tiszteletbeli mérnöki címmel tüntetett ki.

A 80-as évek katonai készülődése

Major-féle vajdasági vezetés kiállt ugyan a helyi, elsősorban gazdasági érdekek védelmében, de keménykezű elnyomó politikát folytatott a demokratizálásért küzdő magyar értelmiségiek ellen, megakadályozva nemzetiségi alapon létrehozandó ún. vertikális szervezeteik megalkotását, nehezítve anyanemzeteikkel fenntartott kapcsolataikat. Megfélemlítésül koncepciók pereket is kreált: az Új Symposion betiltása (1971), Vicei Károly elítélése (1975), a Nyelvművelő Egyesület szétszálalása és rendőri megfigyelése, a kanizsai tanárok elűldözése, a Sziveri vezette Új Symposion újbóli szétverése (1982). Az egyházakra nehezedő – a Szovjetunióhoz hasonló, sőt esetenként azt meghaladó méreteket öltő – nyomás itt volt a legnagyobb. A hitoktatást felszámolták, az egyházi közszereplést vállaló pedagógusokat elbocsátották, a lelkeszek társadalmi tevékenységét, s különösen az ifjúság körében végzett munkát minden eszközzel megakadályozták. A vallásukat gyakorlók nem szerezhettek magasabb képe­­sítést és a társadalom periferiájára szorultak.

Az 1984-1988 közötti időszakban honvédelmi tanulmányokat folytattam. Főhadnagyi rangban, terület-és polgárvédelmi felelős voltam és a visszavonulási- valamint a háborús ter­melési terveken dolgoztam. A tervek szerint 3000 ember hátországi visszavonulását kellett biztosítanom, 100 fős fegyveres területvédelmi tartalékkal valamint 100 fős polgárvédelmi és elsősegély csapattal. Az ország ezekben az években is, titokban egy orosz támadásra készült fel.

A 80-as évek végén került hatalomra Milosević és vérszemet kaptak a magyar-üldöző Mile Zgonjaninok. Alattomos módon eltávolították az utolsó magyar cégvezetőket, tönkre­ tették a magyar színházat és mindent megtettek, hogy elnyomják a magyarokat és kultú-

1971 - A JELEN szerkesztőjeként interjút készíték Bagi Károly polgármesterrel

JELEN
A SZÉKESFÉNY
FIATALOK

kötömbök — köfejtő
szilvaszemek — pálinka
ki a virágot szereti...
a köfejtő nem kifizetődő
mindenért hibás a biblia
(„ki téged követ — dob vissza kenyérrel”)
a kövek már haszontalanok
(„vágd kupán egy parolával”)
kő kövön — palota
kié?
(sugalmazzatok ismerőseiteknek:
rengeteg palotát!)
kő kövön — emlékmű
minél több annál jobb
dicsőségünkre!!!
kék borítékok — nyaraló
emlékek emléke — emlékkönyv
aki a virágot szereti...
azt a ragyogóját el ne menjetek
(„mindenütt jó de legjobb otthon”)
isten! a naplemente a passzív tájakon
kő kövön — nyögés
évezredek csellengés
húzd meg erlősd meg
irány az óperencia
(népem szerepe a kapitalizmus építésében)
tanulni tanulni dolgozni csak dolgozni
üres szó — beszámoló
egy-két dinár — leértékelés
új irányt!
ti csak dumáljatok — tetteink maradnak
csesszétetek meg a bürokráciátokat
ide a pénzünkkel
összük újra a meddő köveket
előre új irányba
vessünk véget a plikázásnak
sok kicsi sokra megy

1971. MÁJUS ÁRA 1 DINÁR

2
IX

(Apróhirdetés helyett)

1972 - A JELEN címlapja ami szintén botrányt kavart

rájukat. A szlovének megkezdték kimenekülésüket a föderációból. Érezni lehetett a háború előszelét, csak a mi immunrendszerünk legyengült és nem akartuk elhinni, hogy hosszú véres balkáni öldöklés következik.

Ebben az időben is léteztek önzetlen barátságok: Fejes Karcsi és Özveggy Karcsi, Vali Jurić, Brida István és Bognár Laci – ilyen barátaim voltak. Külön meg kell említenem Papp Ferencet, a palicsi Chemos műanyag-feldolgozó gyár igazgatóját, aki mindenben támogatta a vajdasági magyarok megmaradását.

Palicsi pálinka és krumplis-kolbász

1987-ben történt, hogy kedves jó barátomnál, Brida Pistánál autót bütyköltünk és iszogattunk. Éjfél után konstatáltuk, hogy nagyon elfáradtunk és a pálinkánk is elfogyott. Tudtuk, hogy Bogesznak (Bognár Laci híres futballbíró és szakszervezeti elnök) aki a másik utcában lakott, van frissen főzött barackpálinkája. Leraktuk a szerszámot és úgy, koszosan elindultunk az éjszakában pálinkát szerezni. Ahogy Bogesz utcájába értünk már hallani lehetett azt irtózatossággal, ahogy Laci horkolt. A nyitott ablakon kiáradó zaj betöltötte a ház előtti kisteret. Mi, a pálinkáinkért üldözöttek fennhangon elkezdtük Bogesz nevét skandálni – mire az össz szomszéd felébredt, csak Bogesz nem. Csak a felesége kiabált ki az ablakon, hogy „Menjetek a picsába!” A mellettük lakó Bernáth Ica pedig azt üvöltötte át Bogesz feleségének, hogy „Az embered horkolása kibírhatatlan, nekünk reggel dolgozni kell menni.” Mi pedig tovább kérleltük Bogesz feleségét, hogy ébressze fel a Lacit, mert a pálinka életmentő lenne számunkra – aki viszont azt válaszolta, hogy „Bogesztokkal nem tárgyalok, mert az gyereket se tud csinálni nekem és szarok a pálinkájába is.” A nagy rikoltozásra csak felébredt a barátunk és behívott bennünket. Megmutatta a fürdőszobában lévő két demizson pálinkát és adott egy műanyag csövet, hogy azon át megszívhatjuk magunkat. Pálinkázás közben megosztotta velünk a nagy titkát, hogy „A farkam nem a pálinka miatt, hanem azért nem áll fel, mert asszony egy boszorkány.” Mindnyájan nagyon szerettük a kolbászt, Brida Pista meg istenien tudta készíteni, de kolbászból sohasem volt elég. Pista azt hallotta, hogy főtt krumplival lehet szaporítani a kolbászt és akkor a krumpli átveszi a hús ízét. Nagy előkészületek után, szombat hajnalban Pista vett egy nagy disznót, hazahajtottuk és készülődtünk a vágáshoz. A disznó az udvarba várakozott, Pista felesége elkezdte tisztítani a száz kiló krumplit, mi meg elkezdtük a torokfertőtlenítést – azaz a pálinkázást. Egyszer csak a szomszédok szólnak be a házba, hogy láttak egy szép nagy malacot sétálni a Fenyvessoron, nem-e hozzánk tartozik. Na volt futás, mert Pista az utolsó pénzét áldozta a disznóba és ha elszökik

Amikor »apám« újból megpofozott, éreztem, hogy nem bírom tovább. Megszöktem hazulról. Csavarogtam. Akkor ismerkedtem meg Imrével. Befogadott. De az öreg, egy hét múlva, kiskorú elosábitásáért feljelentette. Haza kellett mennem. Még az éjjel újból átmászott az ágyamra. Szabadulni akartam, de ő letépte az ingemet. Anyám nem bírta tovább, s nekiesett, de őt egy ökölcsapással elintézte.

A szomszédok fenyegetőztek, hogy feljelentik. Bizonyára megijedt, s akkor küldött ide, Szabadkára, a nagyanyámhoz. Idekerültem, nincs senkim, nem panaszkodhatok senkinek sem. Imrét megszerettem, mert megértett. Egyetemista, de elment értem dolgozni. Éjjeliőr. Pénzt is küldött már. Abból vettem a csizmát és a könyveket is.

Az öregasszony azt mondta, nem fog egy életen át kosztolni, haza kell mennem. Ezért szedtem be a tablettákat is. Igen, öngyilkos akartam lenni, de megmentettek az orvosok. Visszaadtunk az életnek — duruzsolták a fülembe, amikor kiengedtek a kórházból — most az egyszer szerencséd volt, kislány. Most nézhetik, hogyan küszködöm ezzel a drága aranyos, minden örömet nyújtó élettel. Nincs barátnőm sem. Az osztály megtudta, hogy öngyilkos akartam lenni... most pirulás pinának hívnak. Az oszi meg mosolyog, azt mondja: jó ez így, hadd beszéljenek, legalább elmegy a kedvem, s többet nem teszek ilyent. A hülye! Ha tudná, hogy igenis megteszem; csak akkor okosabb leszek — nagy adag lefekvés előtt, s többet nem ébredek fel. Fájdalom nélkül itthagynom ezt a ti kedves világotokat, csak élvezzék ti, nekem már elegendő van ebből...

Pedig valaha én is szerettem az életet, különösen a tavaszt. Az olyan szép, ugye? Az emberek sem mind rosszak, csak nehéz megérteni őket.

Az iskolában azt mesélik rólam, hogy ötszáz dinárért mindenkinek lefekszem. Az állatok! Tegnap is odajött hozzám egy második srác és azt mondja: Nézd, fizetek neked egy vacsorát meg a töltőtollam is a tied, helyébe... tudod, ami jár... hát izé a szokásos. Dühös lettem, mert nagyon fáj, hogy kurvának hisznek. Ráordítottam, hogy takarodjon, de ő továbbra is csak dumált: Hogy én takarodjak? A negyedik Csóró azt mondta, hogy egy képeslapért izélt, nekem meg hogy takarodjam! Talán azt hiszed, hogy nekem mini van?... Hát kibíratatlan. Ha pedig megszököm az órákról, akkor kivágnak a suliból. Tudom előre, otthon nagy zri lenne — hát az is elviselhetetlen...

A napokban a földrajzprof térképért hívott a szertárba, s válogatott egyre, nem találta Európát. Egyszerre meg rám ront, és magánkívül

csurgatja a nyálát: Ugye megengeded? — ölelt magához. Megpróbáltam elszaladni, de elkapott, és vadul szorított, a fülembe pedig azt suttogetta, hogy: húzd le a bugyid! Bűdös lehelletétől szinte okádtam. Rúgdosni és karmolni kezdtem. Erre ő: ne félj, nem tudja meg senki, bezárjuk az ajtót és kész. No, ne izélj már, kijavítom a jegyedet is, felelned sem kell, kitűnő leszel. No, húzd már, mire vársz? A nyakába martam. Felordított és elengedett. — Marha vagy, lányom. Neked nálam befelegzett, már is úgy veheted, hogy megbuktál. Pucolj ki, hallod-e te szajha, pucolj ki!...

Júlia vallomása

Iszom, tudom ezzel még rontok helyzetemen, de ez már nekem úgysem számít. Idegcsillapító, konyak, idegcsillapító, konyak — valamint csak élni kell, s ha már a nagyfejek megcsinálták ezeket a tablettákat, akkor hát zabáljuk, mert úgymond, enyhíti az élet keserűségét... Meg aztán itt az ital is, ez egy kis kedvet csinál. Pedig kár mindenért hisz az életre szükségem van, mert még érzem, hogy a tavasz tényleg szép.

Lejegyezte: K. F.

1970 – JELEN: Tényfeltáró riport

éhen marad a család. Nagy nehezen hazavonszoltuk a jószágot és megtörtént a tor. Egész éjjel töltöttük a krumplis kolbászt - több mint száz szál lett. Pár nap elteltével hívott Pista, hogy menjünk a szomszédba megnézni a füstölődő kolbászokat. Hát volt mit látni - a kolbászbélben lévő krumplis töltelék mind lecsúszott a bél alsó részébe és száz szál lopótökformájú kolbászt találtunk. Szomorúságunkat nem lehetett leírni, a kolbászprojekt tönkrement, mert mind megsavanyodott és 1988 telén Bridáék nem nagyon ettek kolbászt.

Mozgalmas 1989 – avagy a falak ledöntésének krónikája

1989. január 10-én Grósz Károly, az MSZMP főtitkára bejelentette, hogy megkezdődik a szovjet csapatok kivonása Magyarországról.

1989. február 11-én a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága jóváhagyja a többpárti politikai rendszerbe történő fokozatos és folyamatos átmenetet.

1989. március 22. – Az Ellenzéki Kerekasztal megalakulása.

1989. május 2. – A magyar–osztrák határon megkezdődik a műszaki zárrendszer, a vasfüggöny felszedése, noha erről a formális kormánydöntés csak május 18-án születik meg.

1989. május 8. – A szlovén ellenzék májusi deklarációja.

1989. június 5, A lengyel Szolidaritás jelöltjei a megtartott választásokon elsőprő győzelmet arattak.

1989 november 9-én este 23 órakor a tömeg nyomására a keletnémet katonák megnyitották a berlini falat. Másnap már a berliniek elkezdtek bontani a falat.

1989. december 16. Tőkés László temesvári református lelkész kitelepítése miatt kezdődtek el a temesvári zavargások - valójában ez jelentette a romániai forradalom kitörését. Bukarestben december 21-én Ceaușescu nagygyűlésén fellázadt a tömeg - majd december 24-én rögtönítélő bíróság határozata alapján kivégezték a román diktátort és feleségét.

A Magyar Szó

Az 1989. elején a Vajdaságban kibontakozó sajtószabadság nem sokáig tartott: az első konfliktus már 1989 őszén kirobbant, mégpedig a szabadkai polgármester-választás ürügyén. A szabadkai pártbizottság akkori elnöke Radoman Božović ugyanis a legkeményebb sztálinista módszerekkel igyekezett meggátolni jelöltünk, Kasza József győzelmét, s a Magyar Szó természetesen éles hangú cikkben ítélte el az akciót. A viszontválasz nem sokat váratott magára: Majd teszek róla, hogy ne legyen saját újságotok – jelentette ki Božović. A polgármester kinevezését ugyan minden igyekezete ellenére sem tudta meggátolni, ez azonban karrierjét csöppet sem zavarta: 1989 decemberében a Vajdaság tartományi kormányának elnökévé léptették elő. (Zárójelben megjegyezve: Božović a hetvenes évek elején került Crna Gotából a szabadkai közgazdasági egyetemre – odaérkezése után, Blažo Perović utódjaként egyetemi ifjúsági megbízott lett, de előtte liftet még nem látott, mi tanítottuk meg a liftkezelésre.)

1970 – Az első Omega koncert a palicsi Nyári Színpadon,
Makacs Ernő az Aquarius Disco megalapítója és
Ladik Katalin költőnő fellépése a Szabadkai Múzeum Honi Galériájában

1990. tavaszán megszűnt a tájékoztatási eszközök alapítója a Szocialista Szövetség nevű tömegszervezet, mely később a Kommunista Szövetséggel egyesülve létrehozta a Szerb Szocialista Pártot, s átruházta a tájékoztatási eszközök alapítói jogát a Vajdasági Képviselőházra, amit akkor elfogadható megoldásnak tartottunk. De alig kapta meg a képviselőház a lapalapítói jogkört, a tartományi kormány máris úgy döntött, átveszi az igazgatók és főszerkesztők kinevezésének jogát.

Božović nyeregben érezte magát. Hogy tájékoztatási koncepcióját megvalósíthassa: egyetlen tollvonással leváltotta a Vajdaság összes lapkiadó főszerkesztőjét. Nem volt kivétel a Magyar Szó sem: természetesen Csorba Zoltánt is leváltották. Csorba pert indított a határozat ellen és ekkor indult el a harc a Magyar Szó és a vajdasági kormány között.

A kormány időközben kiírta a pályázatokat a főszerkesztői tisztségekre. A Magyar Szó főszerkesztőjének Csorbán kívül Vlaovics József, az újvidéki Dolgozók szakszervezeti hetilap újságírója pályázott. A lap dolgozói egyhangúlag Csorba Zoltán jelölését támogatták, a kormány azonban fűtyült az eredményre. Vlaovics persze korántse járt rosszul: napokon belül kinevezték a tartományi tájékoztatási miniszter helyettesének.

A Vajdasági Legfelső Bíróság október közepén tárgyalta Csorba ügyét, megerősítette, hogy leváltása törvénytelen volt. Božović kormányfő azonban nem hagyta ennyiben a dolgot: nem tudott belenyugodni, hogy másodszor is vereséget szenvedett a Magyar Szóval szemben. Újabb leváltási hadjáratot indított: ezúttal nagyobb előkészülettel. Először is részletes elemzést kért a tájékoztatási titkárságtól. Vlaovics segédminiszter alapos munkát végzett hatvanoldalas „Fehér könyvet” állított össze a Magyar Szóban megjelent írásokból – azt igyekezett bizonyítani, hogy a Magyar Szó szerb-és kormányellenes magyar nacionalista lap.

E Fehér könyv alapján kellett döntenie a képviselőháznak a Magyar Szó s a főszerkesztő sorsáról. Hiába hangsúlyozták a magyar anyanyelvű képviselők, hogy az elemzés rosszindulatúan tendenciózus, hogy a lap sem nem sovíniszta, sem nacionalista, a képviselők többsége azonban, akik más ajkúak, s nem olvassák a Magyar Szót, az elemzésnek adott igazat: a főszerkesztőt le kell váltani. Mindez pedig 1990. novemberében történt, egy hónappal az első szerbiai többpárti választások előtt. Nem nehéz kitalálni, hogy a sajtószervek élén történt cserékkel az uralkodó pártnak az volt a szándéka, hogy kedvező színben tüntesse fel saját jelöltjét s előkészítse választási győzelmét. A Magyar Szóval vívott harc azonban a visszájáról sült el: a magyarlakta körzetekben mindenütt az ellenzék győzött.

1991. januárjában Milan Lusić tartományi tájékoztatási miniszter személyesen közölte a Magyar Szó szerkesztőségével: a bíróság a főszerkesztő leváltását törvényesnek minősítette. Majd hozzátette: az új pályázat kiírásáig a szerkesztőséget megbízott főszerkesztő, Kubát János irányítja. Kubát korrekt módon látott munkához. A jugoszláviai politikai életben időközben mindinkább elmérgesedtek a viszonyok. A lapok irányítói felsorakoztak a nemzeti vezérek mögé. A Magyar Szóban is kiújult a főszerkesztőválság. A Fórum kiadóház élére Maróti Miklóst, a Magyarok Hazájukért, Szerbiáért, Jugoszláviáért nevezetű hatalomhű fantompárt alelnökét nevezték ki – ennek a pártnak vezetőségi tagja Vlaovics József és hitvese, Fekete Elvira is, akit Božović még korábban az Újvidéki Televízió magyar nyelvű adásainak főszerkesztői posztjára állított. Marótinak azonban eleinte nem sikerült semmilyen befolyást gyakorolnia a Magyar Szóra.

Az alapító, azaz a képviselőház a segítségére sietett: megrendelte a tájékoztatási minisz-

1972 – Szabadkai Honi Galéria csapata: Duránci Béla művészettörténész (jobbról)
Torok Sándor festőművész (balról) és Kollár Ferenc műsorszervező (középen)

ternél a Fehér könyv második, bővített kiadását. Vlaovics ezúttal is tündökölt: a lap legfőbb bűne ezúttal a háborúellenes uszítás és a pacifizmus volt. (2010-ben a kör bezárult: Garai Laci elmondása szerint Vlaovics Józsefet és Fekete Elvirát elmebetegként a szabadkai kórház pszichiátriai osztályán ápolják.)

Újabb pályázati procedura kezdődött. A kormány természetesen elsőre elutasította a Magyar Szó mind az öt főszerkesztőjelöltjét. Ekkor a szerkesztőség benevezte az összes egyetemi diplomával rendelkező újságíróját, ám mielőtt az ügy végképp tragikomédiába illő fordulatot vett volna, a kormány közölte: mindhiába, pályázzon akár a Magyar Szó minden dolgozója, úgysem fog megfelelni senki sem közülük! Ekkor jött az „igazi”: Maróti Miklós. Igaz, hogy azelőtt sohasem dolgozott sajtószervnél, igaz, hogy anyanyelvét is csak törve beszéli, nem számított -1991 decemberében átvehette a főszerkesztői megbízatását.

Januárban azonban újrakezdődött a huzavona: Maróti a tiltakozó vajdasági magyar írókat egy kurta írásbeli utasítással kitiltotta a kiadóházból. Ezek után a Fórum kiadóház összes részlege – a kiadói tanáccsal egyetértésben – Maróti főszerkesztő-vezérigazgató távozását követelte. (2010-ben a kör bezárult: Radoman Božović a háború alatt megszerzett milliárdjaival luxusjachtján tengeti az életét, nagyokat nevetve a marxista filozófián és a testvériség-egységen.)

A szabadkai városháza zöld-termében kezdeményezésemre Szecsei Mihály szövetségi képviselővel és Kasza József szabadkai polgármesterrel, ekkor határoztuk el, hogy a Magyar Szó-t Szabadkára hozzuk. Az én feladatomban volt a lap kiadásának megszervezése és finanszírozása.

Kibéreltem a szabadkai vasútállomással szemben lévő volt rendőrségi épület két emeletét és berendeztem a leendő szerkesztőséget. A lap főszerkesztőjének Garai Lászlót bíztuk meg. Persze eszünkbe se jutott, hogy Kasza irodáját a Községi Végrehajtó Tanács elnöke Božinović bemikrofonozta és az előkészületekről informálta Božinovićet. (Megint egy zárójel: Božinović egy igazi szadista cérnagorác volt aki felesét, Ljiljanát mindennap megverte és rákényszerítette, hogy munkahelyén különböző csalásokkal megszerzett pénzeket átadja neki.)

Figyelemre méltó: Milošević, Božović és Božinović akik a szerb nép sorsát alakították mindnyájan cérnagoracok voltak. Vagyis egy kisebbségben lévő népcsoport akarata érvényesült Jugoszláviában – kísértetiesen hasonlít a Magyar Tanácsköztársaság történetére.

A Magyar Szó Szabadkára hozatala úgy hiúsult meg, hogy 1992. januárjában Fekete Elvira és Vlaovics József a belgrádi elhárítást küldte rám és csak a szerencsén múlt, hogy Magyarországra távozhattam.

És ekkor kitört a háború.

Volt egyszer egy újvidéki tv

1989-1990 között Korpa Béla és Szeli Tivadar szerkesztők meghívására mint riportalany többször is vendége voltam az Újvidéki TV híradójának. Aztán 1990. október 1-én Milošević kiadta a parancsot az Újvidéki Tv magyar szerkesztőségének leváltására. Másnapról Petar Ljubojev igazgató mellett Bence Lajos, a magyar szerkesztőség ismert sportripor-

**Oktobarsko kasno popodne
u dnu zida**

Ferenc Kolar

Okolinu srca mog
nažulji miris tvoj
Pogled moj zločini
penje se po tebi

Na neiskazana pitanja
bezglasno mi odgovaraš
Poput katapulta
dojku si zarila u mene
ispunjavaš me do presipanja
ispražnjavaš iz dna dubine

Molim te
proburazi me
i drugom
da ponovo
postaneš simetrična
Svjetlo se naglo raspada
baca njenu senku
iza mojih leđa
slijepo damara
pjesnivi zid
U uskovitlanom somotu
divno

neokaljano žensko tijelo
samozadovoljnih oblika
U leđa mraka
zarivam nož
i nitko ne primećuje
Trula slova
mojih stihova,
objavljaju nedjeljne novine
Zbog radosti ponovnog susreta
povraćam
kao kontinentalna protuva
prvi put na moru

FERENC KOLAR (Kollár Ferenc) rođen 1949. u Malom Idošu.
Srednju školu završio u Subotici, a sada radi u Domu omladine u
Subotici.
Svoje pjesme do sada je objavljivao u „7 NAP-a“, „Uzenet“ i
 („Poruka“) i „Jelen“ u „Sada“ — list mlađih Subotice).
Prvi put je preveden na srpskohrvatski jezik.

79

RUKOVET
GODINA XVIII
KNJIGA XXXV
SVESKA 1—2
JANUAR—FEBRUAR
1972.

1972 – Rukovet: Kollár Ferenc verse Lazar Merković fordításában

tere lett a tv második embere a műsorigazgatói poszton. Mindketten csupán bábuk voltak a belgrádi hatalom kezében, ahogy az újonnan kinevezett szerkesztők többsége is.

A magyarok számára különösen Fekete Elvira személye maradt emlékezetes. Milošević lelkes híveként vonult be a magyar szerkesztőségbe, és élve főszerkesztői jogaival, azonnal megpróbálta átrendezni a szerkesztőségben uralkodó erőviszonyokat. Akik hajlandóak voltak az együttműködésre, azokat tüstént előléptette, a többieket háttérbe szorította. A magyar újságírók egymás után szervezték a tiltakozó gyűléseket, igyekeztek kitartani és harcolni, de az elnyomás túl erős volt - 1991-ben mintegy száz szerkesztő, újságíró került az utcára.

Ekkor maradtak munka nélkül szerkesztő barátaim Korpa Béla és Szeli Tivadar is. Pár hónap múlva már családjukkal együtt Budapesten voltak.

Tito

Tito halála után a délszláv polgárháború a legvéresebb fegyveres konfliktus volt Európa területén a második világháború óta. A halálos áldozatok száma meghaladja a 300 000-et és egymilliónál is többen vannak azok, akik elhagyni kényszerültek szülőföldjüket. Ez a háború újra megismertette a világgal az etnikai tisztogatás fogalmát, mivel az 1991-től 2000-ig tartó időszak bővelkedett a civil lakosság ellen elkövetett erőszakos cselekményekben, háborús bűnökben.

Szeli Tivadar barátom 1992-ben megjósolta, hogy a szerbek elveszítik a délszláv háborút – utána csak egy belgrádi pasaluk fog maradni – így is történt.

Visszaemlékezve az 1968-ban, barátaimmal lefolytatott beszélgetéseinkre, Titóról valójában azt sem tudtuk, hogy ki volt, mert a II. világháború után mindent meghamisítottak személyével kapcsolatban. Mindenesetre az I. világháborúban még az Osztrák Monarchia káplára, de a vesztes háború után levonta a tapasztalatokat, hogy a II. világháborúban mint Jugoszláv partizánvezér ügyesen lavírozzon az oroszok és az amerikaiak között. A háború után 1948-ban, pedig a hidegháború legjobb tanítványa lett – kihasználva geopolitikai helyzetét (az oroszok szárazföldön csak Jugoszlávián keresztül érhatték volna el a Földközi-tengert) szembeszegült az oroszokkal és ezt pénzre, segélyre váltotta Amerikánál. Továbbá mint győztes állam, elkezdett fegyvereket gyártani és vevőket is talált rájuk a Harmadik Világban. Ezeknek a pénzeknek a nagy részét saját magán-bankszámláján gyűjtötte, melyre csak a közelmúltban derült fény. A vevőiből később összehozta a saját érdekcsoportját az el nem kötelezettek mozgalmát, melyen keresztül nemzetközi politikai befolyásra is szert tett.

A geopolitikai manővereiért kapott és a fegyvereladásiból szerzett pénzek kisebbik része is legendás volt arra, hogy finanszírozta az ország békéjét. Meglehetősen jólét mellett meghirdette a testvériség-egység elvét is – azaz egy országban nyugodtan élhet egymás mellett minden nemzetiségű és vallású polgár. Ez a látszat béke csak Tito életében maradt fenn, mert halála után rögtön megindult az erózió. Újból bizonyosodott a történelmi igazság: spontán testvériség-egység és demokrácia nem volt és nem biztos, hogy valaha is lesz.

Tito Jugoszláviája regionális fejlettségbeli különbségekkel küzdött. A titói rendszer újra-

KEPES ifjúság

Megnyílt a Fiatalok Klubja

Vasárnap a gimnázium épületében ünnepélyes keretek között megnyitotta kapuit a Fiatalok Klubja.

Szűcs Ferenc elnökölt a klubnak megszervezője és irányítója mondott üdvözlőt beszédet, felvetette az Ifjúsági Szövetség jelenlegi problémáit, melyek a reform időszakú kérdéseivel merültek fel az átstrukturizált világ során. Kiemelte a nehézségeket, melyek a vezetőség munkájában nyilvánultak meg, és ezáltal nagy elégedetlenségek, találkozások a lapás körében. Választa a közönség vezetőit, valamint az aktív vezetőket, melyek következtében elidegenítették a tagságot a szervezettől. Rámutatott azokra a bürokratikus irányzatokra, melyek felszámolása sürgető feladat.

Az ifjúsági otthon ügyét pedig a közönség szempontjára ele kell tervezni. Mi a cél érdekében

vállaltunk társadalmi munkát. Véleményem szerint a társadalmi-politikai szervezetek nem vetik komolyan a fiatalok kérdését, mert ezt a dolgot már régóta el lehetett volna intézni, ha kellően meggyőződünk — mondotta beszéde során Kollár. — A közönség vezetői pedig ne atyáskodjon felettünk, inkább hangolja össze a fiatalok aktív részét, mert a vezetőség nem dolgozott rendszeresen, a munkájában pedig inkább a forma, mint a tartalom a fontos, ez pedig az egészségtelen viszonyokat, a bizalom elvesztését, az

együttműködés lanyhulását idézi elő. Valamint az életkor is nagyon döntő a klubpolitikában: ne idősebbek legyenek a vezetőségben, mert ők nem tudnak bennünket sikeresen irányítani. A napirend következő pontjaként Kollár Ferenc ismertetette a Fiatalok Klubjának programtervezését. Többek között megemlítette, hogy egy helyi jellegű ifjúsági folyóiratot szándékoznak indítani, melyben helyet kapnak a szabadkai fiatal költők és írók művei, fiatal művészek grafikai, tudományos és aktív munkáiról, a közönség vezetői hálójáról, a fiatalok életéről stb. — Szíjváros csoportunk — mondotta — eleinte vig darabokat tanulnak be és a közönség felvételére látogatna el, hogy ezáltal is közelebb kerüljünk a helyi fiatalokhoz. Az ifj-

dalmi csoport maga köré gyűjtene minden fiatal költőt és írókat, előadások, rendezmények a nyilvánosság előtt, és írókat hívnának meg, hogy tartassanak a Fiatalok Klubjában előadásokat. A művészcsoport, melynek keretében ifjú festők, szobrászok, grafikusok működnek, kisbővíti kiállításokat, tárlatokat rendezne. Működne politikai csoport is, mely a Klubban előadásokat tartana a fiatalokéval a napi politikai eseményekről, valamint a munkásgyakorlati segítséggel megszervezi az esti politikai iskolát is. A sportcsoport is nagy programtervezettel áll elő, majd nem minden sportág területén lehetőségeket nyújt a fiatalok számára, és a közönség ifjúsági csoportjainak megszervezését is kezébe veszi.

1967 – Kollár Ferenc javaslatot tesz az Ifjúsági Otthon megalapításra

1971 – Döntés születik az Otthon megépítéséről

Nyári műsor

Villáminterjú Kollár Ferencsel, az ifjúsági otthon műsorirodájának munkatársával

— Számunka az elkövetkező forró nyári napok sem jelentenek uborkaszegzont — mondja KOLLÁR FERENC, a szabadkai ifjúsági otthon műsorirodájának munkatársa. — Az elmúlt néhány évben már számos sikeres hangversenyt szerveztünk, de a mostani programtervezetünk — júniustól szeptember elejéig terjedő időszakban — minden eddiginél gazdagabb, színvonalasabb és változatosabb műsort ígér, hiszen a legnépszerűbb hazai és magyarországi beat-zenekarok és énekesek látogatnak el Szabadkára. Ezzel azoknak a fiataloknak a szórakozási lehetőségeit szeretnénk legálább részben megoldani, akik idehaza töltik a nyári szünidőt.

— Lássuk hát a rendezvények „menetrendjét”... — A következő hónapban, július 5 beat zenekart látnak vendégül. Ezek sorrendben: 6-án a Budapesti OMEGA és a kragujeváci SMACK együttest láthatja, illetve hallhatja a közönség. Ezt a koncertet egyébként a Sutjeska '74 elnevezésű ifjúsági munkavállalásról hazatérő szabadkai fiatalok is megtekintik. Folytatva a felsorolást: 13-án a SKORPIO, 19-én és 20-án a budapesti SZEMEKEK, SZAJAK, SZÍVEK, 27-én pedig a BERGENDY együttes vendégszerepel nálunk. Augusztus 10-én a FONOGRAF együttes mutatkozik be a könnyűzenét kedvelőknek.

— Úgy tudom, tárgyaltok még néhány zenekarral...

— Igen, folyamatban van a tárgyalás, s reméljük, sikerül majd leszerződnetünk a belgrádi YU, a CD és a DAH együtteseket, továbbá a koperi BUMERANG, a zágrábi NIRVANA, a magyarországiak közül pedig a GEMINI, a PERPETUUM MOBILE, a GENE-RÁL és az APOSTOL együttest. Ha megegyezünk velük, akkor augusztus és szeptember folyamán lépnek pódiumra városunkban.

— Hallhatnánk néhány szót a műsoriroda tervéről is?

— Igyekezzünk szorosabbra fűzni kapcsolatainkat Újvidék, Kanizsa, Csantavér, Zenta, Temerin, Topolya és Ada művelődési egyesületeivel is. Ezzel lehetőség nyílik arra, hogy szélesebb körben is megismerjék műsorainkat....

— Az utolsó szó jogán...

— Kihasználva az alkalmat — az ifjúsági otthon műsorirodájának többi munkatársa nevében is — kellemes nyári szünidőt, és rendezvényeinkhez jó szórakozást kívánok a 7 NAP ifjú olvasóinak...

Lejegyezte: FODOR László

elosztással próbálta meg ezeket a regionális fejlettségbeli különbségeket kiegyenlíteni. A központi költségvetésből jelentős összegeket fordítottak az ún. fejletlen területek finanszírozására, de ezen támogatások ellenére a fejletlen területek felzárkózása nem történt meg. Tito halála után többek között ez is oka volt a jugoszláv föderáció felbomlásának.

Ismertük Tito sztálini módszereit: Az 1948-as informbiros leszámolásait, az 1962-es spliti beszéde után történeteket. Az 1966-os brioni értekezlet után belső ellenzékével, az alelnök Rankovićtyal és társaival való leszámolását. Utána az 1968-ban az egyetemista lázadók kitakarítása következett, majd a 1970-es évek kezdetén leverte a horvátok, később a szerbek lázadásait. Ma az olvasható róla, hogy a (divat)diktátor viselkedése narcisztikus volt, és bár az eleganciát kedvelte, semmi ízlése sem volt: jellegzetes egyenruhákat és drága külföldi öltönyöket viselt (néha naponta többször átöltözött), értékes pecsétgyűrűket hordott, és minőségi szivarokat szívott.

Mindenesetre leszögezhető, hogy Tito nagy szerető volt, 21 dokumentálható asszonytól elért 17 gyermekes kiváló eredményét böngészve nem sok remény van arra, hogy bármelyik Brüsszelben élő, Viagrával felerősített EU-politikus a volt örökös jugoszláv államelnök nyomába tud lépni.

Tíz milliárd dollár nyomában

Jovanka 1924-ben született, 32 évvel volt fiatalabb Titónál. A vezér titkárnőjeként kezdett dolgozni, végül Tito utolsó felesége lett.

Az idősödő Tito mellett Jovankát megrészesgítette a hatalom. Minden hivatalos látogatáson, minden döntéshozásban részt vett, tanácsokat adott férjének. Úgy gondolta, hogy a vezér halála után ő veheti át a helyét.

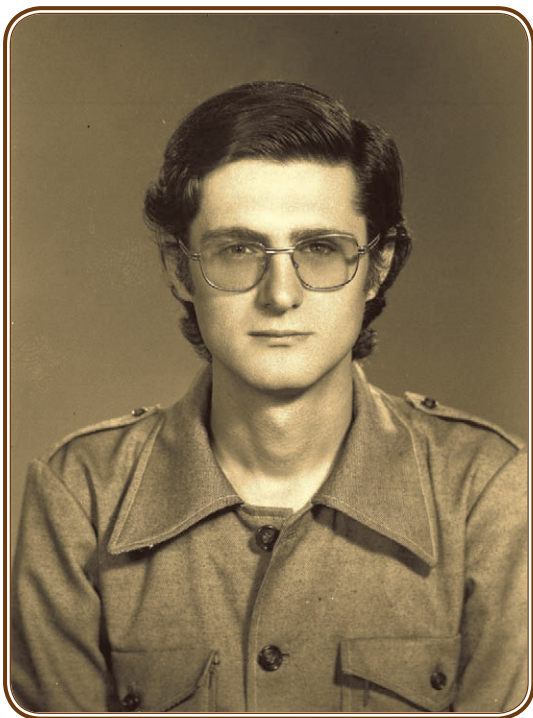
1977 tavaszán, mi újságírók már sejtettük, hogy a háttérben komoly harc folyik az öregedő Tito befolyásolásáért. A vezető politikusok egy része Jovankában látta a legnagyobb akadályt a Titóhoz vezető úton, végül Stane Dolancnak és Nikola Ljubičićnek sikerült is eltávolítaniuk az asszonyt, az akkor már 85 éves vezér környezetéből.

Jovanka eltűnt a nyilvánosságból, többé nem lehetett egyetlen olyan archív fotót sem használni, amelyen Jovanka szerepelt.

Jovanka Broz 1980. májusában Tito temetésén még ott állhatott a korporsó mellett, de utána házi őrizetbe került, megvonták tőle minden járandóságot, vagyontárgyait államosították és igazolványát, útlevelet is elvették tőle.

Tito a fegyverek eladásából és nyugati hatalmak segélyéből húsz év alatt csaknem tíz milliárd dollárt helyezett el titkos svájci magánszámláján. Egyes információk szerint Jovanka ismerhette Tito titkos számláinak kódját. Ezért nem engedték, hogy külföldre utazzon.

Máig is homály fedi, hogy Miloševićnek sikerült-e kiszednie Jovankából a kódot és hozzáférhetett-e a tíz milliárd dollárhoz, felhasználta-e a háború finanszírozására. Jovanka személyi igazolványát és útlevelet

1967-1976.

Az Ifjúsági Műsoriroda vezetője, koncertszervező és az Ifjúsági Otthon építője

csak 2009-ben kapta vissza. 89 éves korában, 2013. októberében halt meg. Az is lehet, hogy a számlák kódját magával vitte, így a háború legnagyobb nyertese megint a svájci bank.

Érdekes, hogy Jugoszlávia, melyet a nagyhatalmak 1920-ban, a párizsi béketárgyalásokon mesterségesen hoztak létre, az 1995-ös párizsi békekonferencián szűnt meg egységes államként létezni. Felmerül a kérdés, hogy a nagy demokratikus nyugatnak, aki minden általa okozott tragédiát erkölcsösnek ítél meg, nem kellene-e felülvizsgálnia a kikényszerített trianoni békediktátumát?

Jugoszláviai emlékeimhez tartozik még a sors egyik érdekes fntora, hogy Tito legalább háromszor készült fel az oroszok támadására (1948, 1968, 1980), de végül az amerikaiak bombázták szét az országot (1999).

Az ismétlődő történelem (visszatérő motívum) kategóriájába sorolhatnám azt is, hogy – mint korábban írtam – 1953-ban egy jugoszláv harci repülőgép a Duna vonalát követve behatolt a magyar légtérbe és egészen Dunaújvárosig jutott, majd sértetlenül visszatért Jugoszláviába. 1991. október 27-én a jugoszlávok egy MIG-21-gyel bombatámadást hajtottak végre Barcs ellen. Ettől kezdve a magyar katonai vezetőség állandó rettegésben volt, hogy a jugoszláv gépek a Duna vonalát követve a paksi erőművet bombázzák. Az akkori magyar kormány vészforgatókönyve azt feltételezte, hogy Željko Ražnjatović-Arkan, a Szerb Önkéntes Gárda parancsnokának engedelmeskedtek volna a jugoszláv légierő egyes pilótái és hajlandók lettek volna végrehajtani ezt a Hirosima-szerű agressziót. Végül a 1999. március 24. és június 10. között Jugoszlávia 78 napos bombázása következett, ez volt a NATO és a Milošević vezette Jugoszlávia közötti háború következménye.

Magyarország helyzetét nagyban nehezítette, hogy azokban a napokban lett NATO-tag és a Magyarországról induló NATO bombázók Vajdaságot és az ott élő magyarokat is bombázták, valamint a NATO által tervezett Jugoszlávia ellen induló szárazföldi támadás kiinduló pontja is Magyarország lett volna. A magyar kormány attól tartott, hogy a szerbek az ott élő magyarokon fognak bosszút állni – ami a valóságban be is következett. Azokban az időkben a magyar lakosság többsége valamint több parlamenti párt is elítélte a bombázást és háborúellenes demonstrációkat tartottak.

Végül az amerikaiak győztek – nem volt többé szükségük az oroszokkal szemben álló Jugoszláviára – így nem is volt érdekük azt tovább életben tartani. A második világháborút befejező békediktátum határait megváltoztatták: létrehozták Koszovót, de Erdély szuverenitásának helyreállításánál már nem olyan biztos, hogy 78 napos bombázással járó segítséget nyújtanának.

Ha végiggondoljuk az utóbbi száz év jugoszláv-magyar történelmi szembenállásait: a trianoni igazságtalanságot, az újvidéki hideg napokat, a csúrogi mészárlást, az 1948-as szembenállást, az 1956-os titói magatartást, az 1968-as feszültségeket, az 1990-es kalasnyikov ügyet és végül az 1999-es NATO bombázásokat – nem csoda, ha a két diplomáciának nehéz ezeken a történelmi eseményeken túl lépnie és sok idő kell a két népnek is ahhoz, hogy feldolgozza a rossz emlékeket.

Az 1991-es délszláv háborúban, sok magyar lakost hívtak be katonának, s állították be őket, legtöbbször fegyvertelenül, „ágyútölteléknek”. A belháború következményeként 1996-ban több mint 500 ezer szerb menekült Vajdaság területére került betelepítésre, ezzel megvál-

1973 – Kollár Ferenc az elkészült Ifjúsági Otthon épületei előtt

1971 – 1976 közötti időszakban sikeres volt az Omladina Ifjúsági Táncdalfesztivál

toztatva a nemzetiségi összetételt. Ekkor kezdődtek meg a szerb rendőrség asszisztálásával a magyar verések Temerintől-Szabadkáig.

A közös

2000 tavaszán üldögéltünk baráti körben a szegedi Kárász utca egyik teraszán. Természetesen Nándor barátom mesélte az előző heti élményeit - tudniillik neki mindig legalább öt barátnője-rajongója volt párhuzamosan. Később megérkezett István, a másik haver is, aki elmondta, hogy azért késett, mert most rakta ki egyik, általa tesztelt, 18 éves kerek-pereces barátnőjét. Nándor erre nagyon felháborodott: „A faszért zavartad el, ha neked már nem kell a nő, akkor dobd be a közösbe, hátha valamelyikünknek még jó lesz.” Azóta Nándor mondása szállóigévé vált Szegeden.

Milošević

Slobodan Milošević 1987-ben lett Szerbia első számú vezetője. Az akkori szocialista Jugoszláviában ő volt az első politikus, aki képes volt irányítani a tömegek haragját, és felismerte az utca erejét. Csillaga a koszovói látogatása után kezdett emelkedni: a Szerbiához tartozó, albán többségű autonóm tartományban élő szerbek zaklatásra és elnyomásra panaszkodtak. Hangjukat Belgrádban is meghallották; a szerb kommunista és nacionalista elit egyaránt elégedetlen volt azzal, hogy az 1974-ben törvénybe iktatott jugoszláv alkotmány miatt gyakorlatilag semmi beleszólásuk nem volt a Vajdaság és Koszovó tartományok ügyeibe.

Azonban Milošević nem csupán meglovagolta az elégedetlenséget. Ő maga kezdte szítani a nacionalizmust, és az lett kormányzásának legfőbb motorja. Stábja elfoglalta a médiát – első sorban az állami tévét, a Politika, a Politika Ekspres és a Vecernje Novosti lapokat –, és tüntetéseket kezdett szervezni Jugoszlávia különböző részein. 1988-ban emberei megdöntötték a vajdasági, koszovói és Crna Gora-i vezetést, 1989-ben felszámolta a tartományok autonómiáját.

A föderatív Jugoszláviát kollektív vezetés irányította, a '80-as évek végére Milošević – lojális káderein keresztül – a nyolc szavazatból négyet ellenőrzött. Többséget viszont nem tudott szerezni, ezért új tervre volt szüksége.

Milošević és a szerb vezetés úgy döntött: hogy Szlovéniát ki kell szorítani Jugoszláviából. Horvátországnak is hasonló sorsot szánt – azzal a különbséggel, hogy a szerbek lakta területek Jugoszlávia részei maradtak volna. A belgrádi rezsim titkosszolgálatja és a jugoszláv hadsereg fellázította és felfegyverezte a horvátországi szerbeket: az úgynevezett Szerb Krajina Köztársaság területe évekig nem volt Horvátország fennhatósága alatt.

A szerb félkatonai alakulatok Boszniában is megjelentek, a bosnyákok, szerbek és horvátok polgárháborújának a daytoni megállapodás vetett véget. Mivel rábírt a boszniai szerbeket, hogy írják alá a béketervet, a nemzetközi közösség átmenetileg a megoldás emberének tekintette a korábban balkáni mészárosnak nevezett Miloševićet.

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

LETO '72 NYÁR

DISKOTEKA AQUARIUS

gost večeri:

showman:
RUZMAN RUDOLF

**MILOVAN ILIĆ
-MINIMAKS-**

režiser:
KOLLÁR FERENC

subota
22. jula

nastupa:
**VIS SPLENDID
THE STRANGERS**

20.30
časova

1997-ben váltott: a jugoszláv parlament megválasztotta a szövetségi állam elnökének. Jugoszláviát akkor Szerbia és Crna Gora alkotta. A szövetségi intézmények mellett mindkét köztársaságnak volt elnöke, kormánya és parlamentje. A közös államban feszült politikai viszonyok uralkodtak, mert Milo Đukanović fokozatosan távolodott korábbi mentorától, Miloševićtől. A jugoszláv elnöknek ugyan csupán protokolláris szerepe volt, de a gyakorlatban a hatalom mindig Milošević irodájában összpontosult.

A külvilág megfedkezett Slobodan Miloševićről, és a koszovói válság kiélezéséig békén is hagyták. Belgrád azonban az albán terroristák támadásaira gyakran aránytalan túlerővel válaszolt, ugyanakkor elutasított bármiféle politikai rendezést, ezért a nemzetközi közösség – elsősorban az USA – türelme gyorsan fogyott. (Milyen érdekes ezt most leírni az IÁ elleni támadások idején.)

Csontár

1992-ban nagy lendülettel vetettem bele magam a magyarországi külkereskedelembé, természetesen ezen a területen szerzett jugoszláviai tapasztalataim előnyhöz juttattak. Akkoriban cigaretta, ital, tűzifa, farmernadrág, üdítő, sajt, fésű, zsák, tejpor, vascsavar, nádcukor adás-vétel tranzakcióit bonyolítottam.

Kedves barátomnak, Tamásnak megtetszett a külkereskedelem és szeretne volna, hogy társuljunk. Mivel ezen a területen nem rendelkezett semmilyen tapasztalattal, én feltételnek szabtam, hogy próbaként bonyolítsa le három üzletet.

Egy hónapra rá jelentkezett, hogy elintézte, hogy mi legyünk az amerikai Hummer terepjárók magyar importőrei. Ezen felbuzdulva szép irodákat rendezett be magának és kérte, hogy adjak neki valamilyen megbízást.

Én éppen küzdöttem 17 vagon vascsavarral, amit a litvánok adtak cserébe 17 vagon bor fejében. Kapóra jött Tamás kérése – rábízta, hogy próbálja meg eladni a csavart. Elmondtam neki, hogy a csavar csontára 1.- DM/kg. Amennyiben többért sikerül elpasszolni, akkor az a haszon, amin osztozhatunk.

Másnap telefonon hívott és nagy örömmel újságolta, hogy a 17 vagon csontot eladta a Magyar Honvédségnek 1,5 DM/kg áron és a héten már szállíthatjuk is. Levegőt nem kaptam a nevetéstől – az én kedves barátom félreértett – külker zsargonban ugyanis a csontár bekerülési árat jelent, ő pedig kezdőként ezt nem tudta. Tamás a nevetésemet sértésként fogta fel és emiatt sajnos nem lettünk társak.

A NATO (USA) 1999. március 24-én kezdte el bombázni a szerbiai és koszovói célpontokat, Milošević ellen pedig vádat emelt a hágai Nemzetközi Törvényszék. Az amerikaiak áprilisban 16-21. között már Szabadkát és Újvidéket is bombázták, Holló Laci az újvidéki

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DUŽIJANCA '72

**povodom žetvenih svečanosti
az aratóünnepség keretében**

showman:

RUZMAN RUDOLF

participat:

THE STRANGERS

rediser:

KOLLÁR FERENC

subota

29. jula

NA TRGU SLOBODE

22

časova

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

lakásuk ablakából figyelte az apokalipszist – de a rádióba bejárt dolgozni, mit sem törődve az életveszéllyel.

Én, ebben az időszakban mint a magyar Külügyminisztérium egyik bizottságának külsős tagja élénk figyelemmel kísértem a jugoszláv eseményeket.

A légi csapások 78 napig tartottak, és meggyengítették a rezsimet. Ugyan a háború átmenetileg egyesítette a szerb társadalmat, de már júniusban azt tapasztalták a közvélemény-kutatók, hogy Milošević támogatottsága csökken. Ám még mindig ő volt a legnépszerűbb politikus, az ellenzék messze mögötte kullogott. De az amerikaiak türelme elfogyott: Bill Clinton arra utasította a CIA-t, hogy készítse elő Milošević megdöntését. Szerepet kapott az State Department is, meg néhány, a republikánusokhoz és a demokratákhoz kötődő szervezet.

1999 közepén titokban érkezett Budapestre Zoran Đinđić. A demokraták elnöke nagy utat tett meg, Crna Gorából Horvátországon át (egyedül vezette a gépkocsiját), kerülővel érkezett Magyarországra. Ez volt számára az egyetlen biztonságos útvonal: akkor már egy ideje a Szerbiával szemben álló Crna Gorában tartózkodott. Amikor 1999 márciusában a koszovói rendezési folyamat összeomlott, és a NATO bombázni kezdte Jugoszláviát, féltő volt, hogy a belgrádi rezsim egyenként levadássza az ellenzékieket. Az aggodalom nem volt alaptalan: Slavko Čuruvija újságíró fénys nappal ölték meg. Amikor híre ment, hogy Zoran Đinđić is veszélyben lehet, Milo Đukanović elnök egy különítményt küldött érte, hogy biztonságban érje el Crna Gorát (Đinđić szintén cérnagorac volt).

A bombázások ideje alatt a podgoricai vezetés oltalmazta a Đinđićet. Németh Zsolt, a Külügyminisztérium akkori politikai államtitkára meghívására onnan indult Budapestre. Ez volt az első hivatalos kapcsolatfelvétel a szerbiai demokratikus ellenzék és a magyar kormány között. Đinđić a DS elnöke és az első kormányfői ciklusát töltő Orbán Viktor hamar szót értettek, és ez alapozta meg későbbi jó kapcsolatukat. Ezzel a találkozóval vette kezdetét a szerbiai ellenzékkel folytatott magyar együttműködés, ami aztán a Szegedi Folyamatban csúcsosodott ki. Đinđić úgy utazhatott el Budapestről Romániába, hogy biztosították: a szerb ellenzék Magyarország segítségére is számíthat. A budapesti kormány egyike lett azoknak, akik nem csak szóban kötelezték el magukat Milošević eltávolítása mellett.

Magyarország a '90-es évek elején lett fontos a szerbeknek. Amikor Jugoszlávia felbomlása erőszakos fordulatot vett, a nemzetközi közösség büntetőintézkedéseket vezetett be Szerbia ellen. A szerbek elszigetelődtek. Magyarországra ellenben vízum nélkül utazhattak, és nem csak vásárolni jártak Szegedre vagy a határ menti településekre, nem csak benzint csempésze kezdtek az eredeti tőkefelhalmozásba szerbek és magyarok. Szerb cégek vezették számláikat magyar bankokban. Mivel pedig Belgrádba nem repültek a légitársaságok, Ferihegy volt a szerbiai reptér is: innen indultak a világba, és ide értek vissza. És az „ellenzékiek” is itt találkozhattak „nyugati támogatóikkal”, és itt vehették át a működésüket biztosító pénzeket is. Volt, hogy a táskámban vittem át a határon az ellenzéknek szánt adományt – mondta egy ismerősöm.

Magyarország a szó legjobb értelemben hátszínigot biztosított a Milošević-ellenes erőnek – kaput nyitott a nehéz időkben szerb értelmiségiek, vállalkozók, művészek százai költöztek átmenetileg Szegedre és Budapestre, ahol biztonságot és reményt, biztatást kaptak.

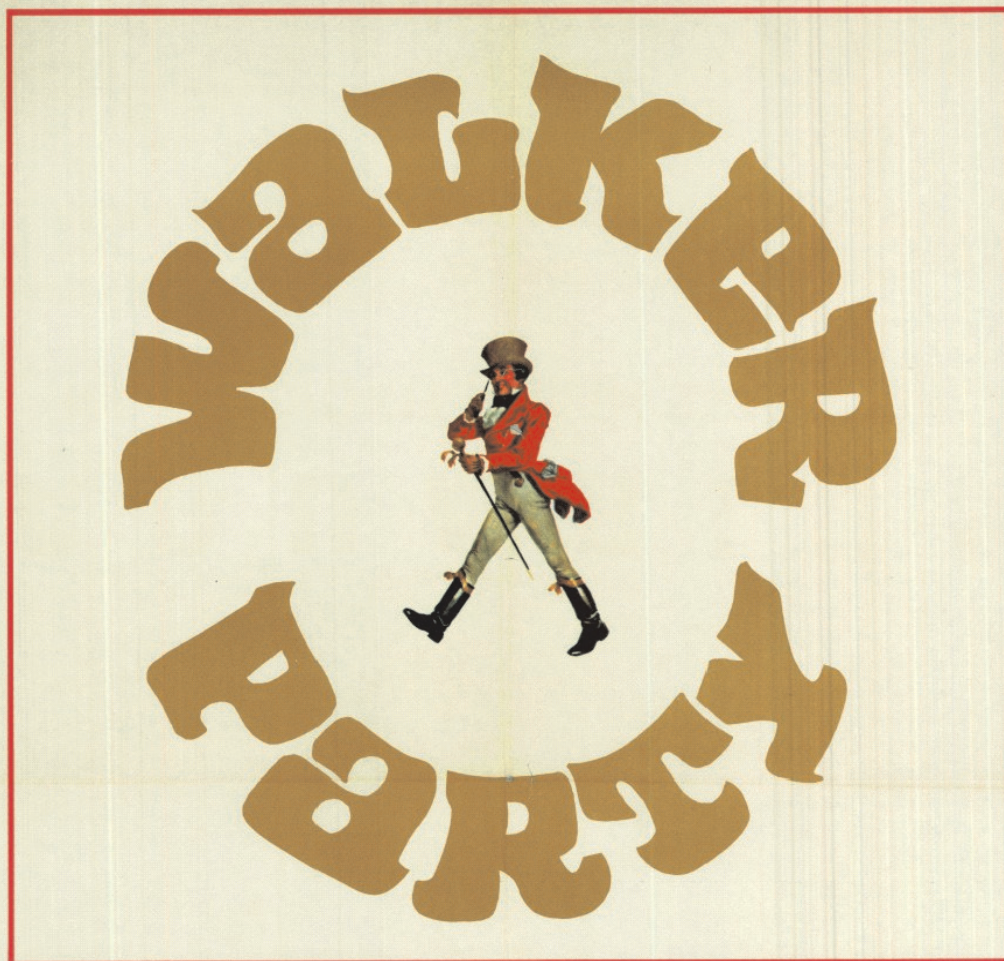
Budapest fontosságát az is növelte, hogy az USA úgy döntött, hogy innen koordinálja a szerb ellenzék felkészítését. A Ring Around Serbia elnevezésű projekt lényege az volt, hogy

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

DOM OMLADINE — IFJÚSÁGI OTTHON

Posetite diskoteku

A Q U A R I U S

NA STADIONU MALIH SPORTOVA

showman:

RUZMAN RUDOLF

nastupaju:

VIS WHITE

(Beograd)

THE STRANGERS

režiser:

KOLLÁR FERENC

subota

5. avgust

gost večeri:

MIJA ALEKSIĆ

20

časova

1972 – 1973 A szabadkai állami ünnepek, koncertsorozatok rendezője

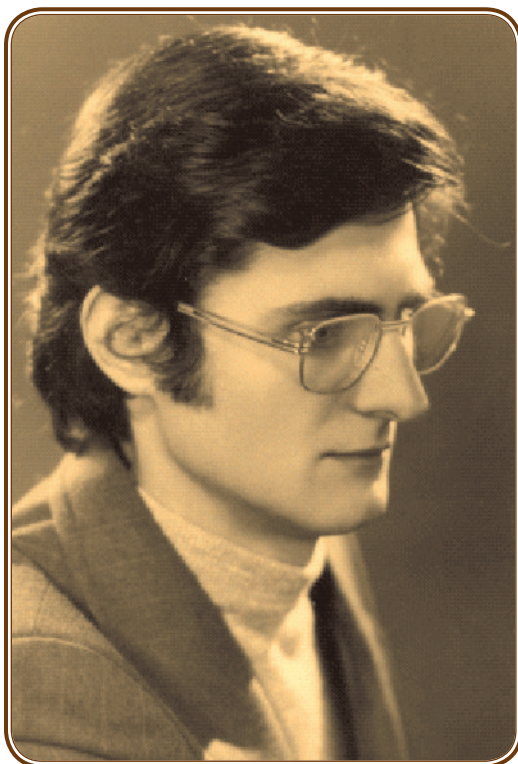
Magyarország területéről sugároznának műsort Szerbia felé, hogy ellensúlyozzák a rezsim tájékoztatási túlsúlyát. Erre a programra az amerikaiak csaknem 20 millió dollárt költöttek. Amikor a kormány látta, hogy Magyarország fontos frontország lett, rá akart kapcsolódni a folyamatokra. A magyar Külügyminisztérium elindította a Szegedi Folyamatot. Ennek célja a „demokratikus ellenzék” támogatása volt, elsősorban az ellenzéki vezetés alatt álló városokkal való együttműködésen keresztül, mivel így lehetett legitim módon, intézményesen segíteni a Milošević-ellenes erőket. Az 1996-os helyhatósági választásokon ugyanis az ellenzék több városban is győzni tudott. A Szegedi Folyamat örve alatt folyt a szerbiai ellenzék felkészítése a választásokra.

Ebben az időszakban megfordultak Magyarországon a szerb ellenzék emblematisztikus vezetői – köztük voltak az Otpor! tagjai is, akiket itt készítettek fel a rezsim megdöntésére. Az Otpor! decentralizált, pártokhoz közvetlenül nem kötődő, főként fiatalokból álló csoport volt. A szervezet neve – magyarul annyi, mint Ellenállás! – világosan kifejezte céljukat, akárcsak az emblémaként használt ökölbe szorított kéz. Legismertebb jelszavuk is egyszerű volt: „Gotov je!”, azaz neki (Miloševićnek) „vége van”. Ez Szerbia-szerte felbukkant 2.500.000 matrica is Magyarországon készült. Az Otpor! aszimmetrikus politikai hadviselést folytatott a rezsim ellen, írja Miloševićről szóló könyvében Adam LeBor. Gene Sharp 198 felsorolt módszere közül (From Dictatorship to Democracy: A Conceptual Framework for Liberation) sokat Szerbiában próbáltak ki először. (Aztán 2014. elején ugyanezt az útmutatót alkalmazta André Goodfriend, a budapesti amerikai nagykövetség ügyvivője is – csak akkor már Magyarországon ellen.) A rezsim nem tudott velük mit kezdeni. Minél keményebben léptek fel ellenük a rendőrök, annál népszerűbbek lettek. Minél több aktivistát vertek meg, annál többen lettek dühösek a rezsimre.

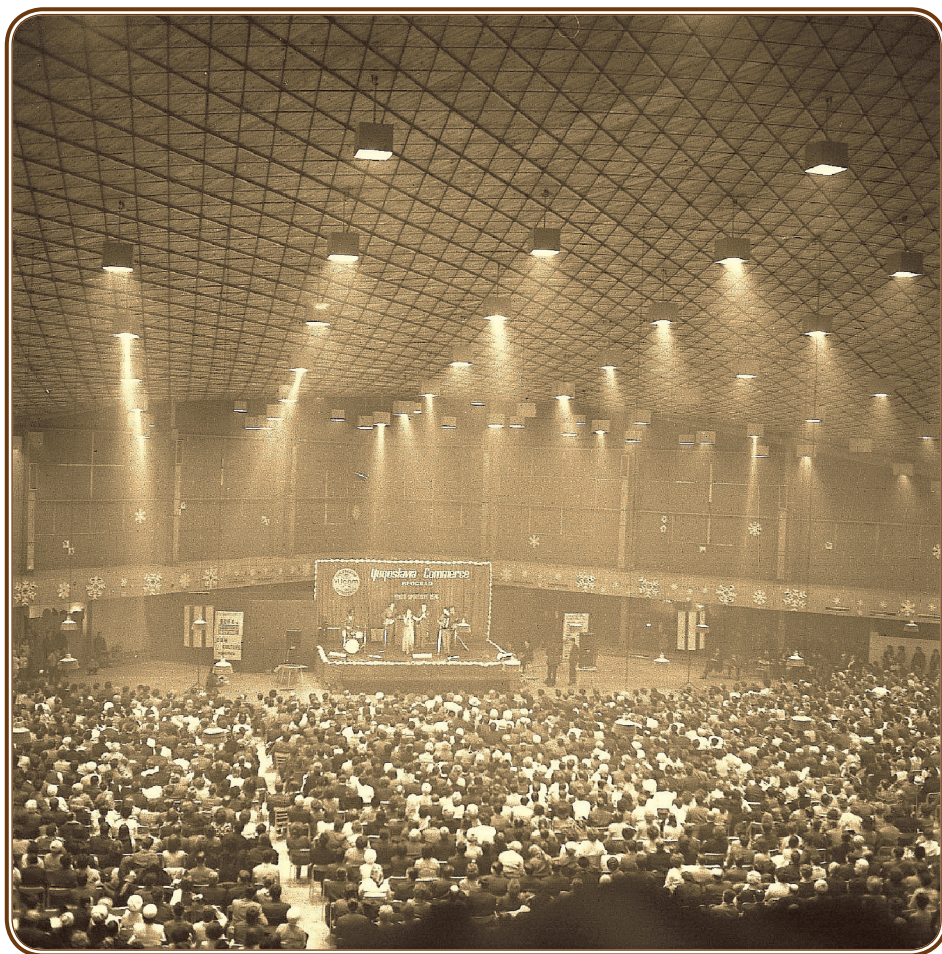
Az Otpor! képzéseinek jó része Magyarországon zajlott. Volt aktivista, aki vagy tucat-szor utazott Budapestre. Az itt megtanultakat azután Szerbiában átadták társaiknak: a sejtekből álló szervezetben nem volt hierarchia, ami tovább nehezítette a felszámolását. A sikerhez azonban még egy komoly akadályt kellett leküzdeniük az amerikai tanácsadóknak: a szerb ellenzéket magát. Egy évtizedig Európa legsikertelenebb ellenzékének számítottak, részben önhibájukból – mert a szerbek mindig kommunisták voltak és azok is maradtak.

Rádadásul Milošević ellenzéke szervezetlen volt, tagjai képesek voltak a felkínált pozíciókért és pénzért hátat fordítani az ellenzékiekieskedésnek. Az 1996 őszen megtartott önkormányzati választásokon az ellenzék Zajedno (Együtt) koalíciója több városban győzött – ezt Milošević megpróbálta elcsalni. A felháborodás óriási volt: az ellenzéki választók hónapokig tüntettek. Ezrek tiltakoztak a legnagyobb hidegben, az ismétlődő rendőrségi attackok ellenére. Milošević adta fel előbb: 1997 februárjában, nemzetközi közvetítés után elismerte a Zajedno diadalát. Zoran Đinđić lett a belgrádi polgármester. Hét hónappal később, szeptember végére a koalíció felbomlott, és Đinđićet korábbi szövetségesei váltották le.

A legalább kéttucatnyi kisebb-nagyobb párt vezetőit – akiknek egy része talán még magát sem tudta hitelesen képviselni – joggal nevezték rövidlátóknak, hiúknak és kicsinyeseknek. Azonban a széthúzásnál komolyabb kihívásokkal is meg kellett küzdeniük. Vuk Drašković, a Szerb Megújódási Mozgalom (Srpski pokret obnove – SPO) vezetője ellen két merényletet kísérelt meg a rezsim. A titkosszolgálat 1999 októberében egy teherautóval hajtott a SPO

1974 – Ifjúsági vezető

1970 – 1976 közötti időszakban műsoraimmal megtöltöttem a Sportcsarnokot

vezetését szállító konvojnak; Vuk Drašković túlélte, kísérete nem. 2000 nyarán pedig Crna Gora-i nyaralójában lőttek rá; két lövedék súrolta a fejét.

Az amerikaiaknak tehát a „győzelemre esélyes ellenzéki koalíció” létrehozásával kellett kezdeniük a munkát – azaz pénzért kellett nekik embereket venniök. 1999. októberében egy budapesti luxusszállodában gyűltek össze az amerikaiak által pénzelt szerb ellenzéki politikusok. A prezentációt tartó amerikai közvélemény-kutató világosan fogalmazott: Az akkori választási rendszerben Milošević legyőzhető – ha egységes ellenzéki listát állítanak vele szemben. De ennél még lényegesebb volt, hogy a válaszokból az is kiderült, sem Zoran Đinđićnek, sem Vuk Draškovićnak nincs esélye nyerni. A megkérdezettek 70 százaléka ugyan elutasította Slobodan Miloševićet, de sem a DS, sem pedig az SPO vezetőjére nem szavaztak volna elegen. Egyetlen potenciális ellenzéki jelölt volt, akinek elfogadottsága 49 százalékon állt, 29 százalékos elutasítottsággal szemben: a Szerbiai Demokrata Párt (Demokratska stranka Srbije – DSS) elnöke, Vojislav Koštunica.

Az alkotmányjogász Koštunica nacionalista volt, jellegtelen, unalmas – híján volt minden karizmának. Az amerikaiak elemzése szerint ő volt az ideális ellenzéki jelölt. Ő lett Slobodan Milošević potenciális kihívója. Ezt a békát nem volt egyszerű lenyelni, de a két nagy párt vezetője hajlott a kompromisszumra.

A második merényletkísérlet után azonban Vuk Drašković bojkottálni akarta a választásokat. A többiek azonban elvetették a javaslatot, és a formálisan is egyesült ellenzéki lista, a DOS – és a vele szövetséges Otpor!, illetve néhány szakszervezet – az SPO nélkül készült a leszámolásra. Az pedig a vártnál sokkal korábban következett be.

Amikor hozzáláttak a Slobodan Milošević megbuktatásának előkészületeihez, az amerikaiak úgy kalkuláltak, hogy van idejük felépíteni Vojislav Koštunicát. Ám a szerb rezsim meglepte őket. 2000 júliusának végén, egy váratlan alkotmánymódosítás után Milošević – bár mandátuma csak 2001-ben járt volna le – szeptember 24-re tűzte ki a jugoszláv elnökválasztás időpontját. A DOS kampányát fel kellett gyorsítani.

Az amerikaiak úgy döntöttek, hogy Budapesten megnyitják a jugoszláv ügyek irodáját (Office of Yugoslav Affairs – OYA). Ez afféle emigrációban működő nagykövetség lett volna, a bombázások miatt ugyanis megszakadtak a jugoszláv–amerikai diplomáciai kapcsolatok, és a belgrádi követséget Budapestre evakuálták. Az OYA vezetője az addigi zágrábi nagykövet, William Montgomery lett. Az OYA persze a belgrádi rezsimet is érdekelte, ezért több ügynök érkezett Budapestre azzal a feladattal, hogy pontosan felderítse az iroda működését.

Mivel sürgette őket az idő, az amerikaiak nem garaszkodtak: Montgomery szerint a támogatások jó része vélhetően nem a kampányban, hanem egészen másutt landolt. Sportszervezetek képviselői, újságírók, magukat civil szervezetnek mondó egyének, botcsinálta politizálók és több mai szerbiai milliomos állt sorba pénzért. Az amerikaiaknak nem volt képviseletük Belgrádban, nem láttunk rá a költségekre. Az USA körülbelül 70 millió dollárt osztott szét ebben az időben Budapesten.

Magyarországnak még egy fontos vállalása volt ekkor. A szeptember közepén Washingtonban tárgyaló Martonyi János külügyminiszter bejelentette, hogy választási megfigyelői irodát állít fel Budapesten. A szerb ellenzéki aktivisták adatai a terepről a Műszaki Egyetem épületében működő központba is megérkeztek, ahol valós időben lehetett követni a szavazat-

1975 – A Csapat: segítőim Bačić Pityu és Bozsik Jani

*1976 - Az utolsó nagy szervezésem az Omladina Ifjúsági Táncdalfesztivál,
a plakát Makovity Feri grafikája*

számlást. A központ fő funkciója az volt, hogy a külvilágnak akkor is pontos képe legyen a választások eredményéről, ha a belgrádi rezsim leszámolna az ellenzékével.

A választások eredményét Milošević, a várakozásoknak megfelelően, megpróbálta elcsalni. Ez nem okozhatott problémát neki -korábban már bizonyította, hogy gépezete bármilyen eredményt képes előállítani. Október 5-e előtt az lehetett a terve, hogy az elnökválasztás második fordulójában, október 8-án legyőzi kihívóját, Vojislav Koštunicát, az egyesült ellenzék (DOS) jelöltjét. A választási bizottság szerint ugyanis a szeptember 24-i első fordulóban Vojislav Koštunica végzett az első helyen, bár nem szerezte meg a szavazatok 50 százalékát.

A DOS vezetői (amerikai utasításra) azonban nem fogadták el az eredményt, szerintük a jelöltjük már az első körben győzött, és sztrájkok sorozatával, polgári engedetlenséggel készítettek elő az október 5-i leszámolást. Sorsdöntő pillanatnak tartották ezt; felkészültek arra is, hogy a rezsim erőszakkal lép fel ellenük. De ezúttal az ellenzék is kész volt erőszakot alkalmazni.

A DOS-t az amerikaiak ezúttal felkészítették: aktivistákat felfegyvereztek, akik arra készültek, hogy erőszakkal veszik be a parlament és a tévé épületét. Ellenzéki politikusok felvették a kapcsolatot a rendőrség középszintű parancsnokaival, akik részletesen tájékoztatták őket a rezsim terveiről.

A tüntetés napján Szerbia több városából egyszerre indultak el a konvojok. A rendőrség több helyen akadályokat emelt, de ezek hatástalannak bizonyultak: a rendőrök mindenütt egyszerűen félreálltak, és hagyták a fővárosba vonulni a tüntetőket. Belgrádban az amerikai koordinációval működő ellenzék néhány óra leforgása alatt megdöntötte azt a rezsimet, amelyik egy évtizedig kikezdhetetlennek tűnt. A törökkanizsai tüntetésen Erdélyi Lívike is vonult és Milošević ellen skandált.

Október 6-án Slobodan Milošević beletörődött a nyilvánvalóba: Jugoszlávia elnökeként megbukott. Bármivel próbálkozott is az utolsó 24 órában, már nem akadt senki, hogy teljesítse utasításait. A rendőrök nem voltak képesek – és nem is akarták – felszámolni az ellenzéki megmozdulást. A hadsereg alakulatai, minden sürgetés ellenére, a laktanyában maradtak. Ráadásul Moszkvában – ahol bátyja, Borislav Milošević volt a nagykövet – is úgy döntöttek, hogy elengedik a kezét.

A nap végére csak egy kérdés maradt: mi lesz Milošević utolsó lépése? A bukott elnök másnap a hivatalától és a választóktól televíziós üzenetben búcsúzott. Kissé suta testtartással, a legfontosabb résznél hosszú szünetet tartva azt mondta, hogy „éppen most kapott hivatalos értesítést” arról, hogy az ellenzék jelöltje, Vojislav Koštunica győzött az elnökválasztáson. A választási bizottság döntését „úgy gondolom, hogy tiszteletben kell tartani” – mondta Slobodan Milošević. Megköszönte támogatói szavazatát, és azoknak is köszönetet mondott, akik nem szavaztak rá, mert lelkeről levették a felelősség nagy terhét”, amit már tíz éve cipelnie kellett.

Szlóbó uralmának végét több tényező segítette, de a legfigyelemreméltóbb talán Gene Sharp tanítása volt. „Az ellenzéki küzdelem legfontosabb eleme, hogy az uralkodót megfoszszák tekintélyétől.” Az amerikaiak által támogatott Otpor! matricáinak és a nagy nehezen összetákolt egyesült ellenzéknek köszönhetően, Szerbiában olyan hangulat alakulhatott ki, hogy mindenki elhitte: Milošević nemcsak megbukhat, de meg is fog bukni. És tényleg. Vége lett. Igaz Miloševićet nem a népe, hanem a CIA buktatta meg.

Solid

A SOLID
KOMBINÁTUS
DOLGOZÓINAK
TÁJÉKOZTATÓ
LAPJA

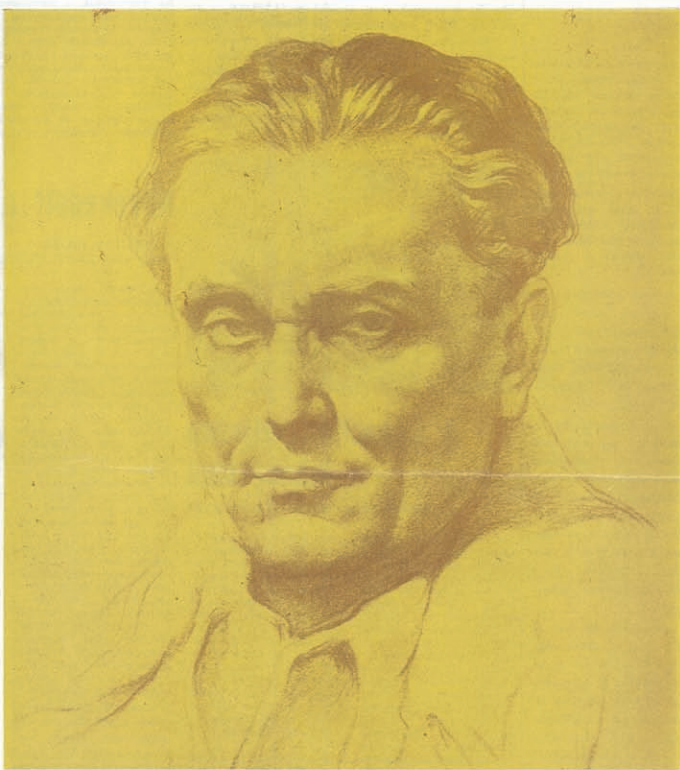
I. ÉVFOLYAM

SZABADKA, 1977. MÁJUS 25.

I. SZÁM

TITO — HÁROMSZOROS NÉPHŐS

Azzal, hogy a JSZSZK képviselő testülete, mint a társadalmi öngazgatás szerve és a föderáció belüli jogok és kötelességek gyakorlásának legmagasabb hatalmi szerve, olyan határozatot hozott, hogy Tito elnöknek harmadszor is odatéli a Néphős Erdemrendet, négyeszer ki nyilvánította elismerését Tito elvtársnak, akinek a nevéhez szorosan hozzátartoznak mindazok a győzelmek és sikerek, amelyeket népcink és nemzetiségeink az ő pártvezetői tevékenységének négy évtizede alatt elért. Így módon emlékezik meg a JSZSZK képviselő testülete Tito és egyben a mi kétszeres évfordulónkról, kifejezve a Jugoszláv Szövetségi Szocialista Köztársaság minden polgárának, dolgozójának, népeinek és nemzetiségeinek azonos óhaját: „Így hazánk minden dolgozója, a munkások, parasztok, az intelligencia, az ifjuság és a nők, egyetemisták és diákok, tisztek és katonák, társadalmi-politikai szervezetek, egyesületek és szövetségek — egyaránt szocialista közösségünk nemzeti és nemzetiségi egybehangozva nyilvánítják ki óhajukat és követelesüket, hogy Tito elvtárs életének és munkájának nagy évfordulóján harmadszor is megkapja a Néphős Erdemrendet!” — mondotta beszédében Dusan Petrović — Sane. Követve az ünnepi ülés munkáját, és Tito elvtárs harmadszori néphőssé avatásának folyamatát, büszkeséget éreztünk, hogy Tito elvtárs a mi államfőnk és vezérünk, és hogy mi is ahhoz a munkásokoztályhoz tartozunk, amely az ő vezetése alatt dolgozik és fejlődik. Emlékeztünk kellett történelmünk minden pillanatára, amikor Tito elvtárs alakja annyit jelentett mint mi mindannyian. Abban az unneplős pillanatban meg erőteljesebben megszilárdult bennünk óhajunk és elhatározásunk, hogy továbbra is és örökre megvédjük a negyven évvel ezelőtt megindult forradalmunk vívmányait. — Tito elvtársal a JKP élén.

Kedves Tito elvtárs

születésnapod, a Néphős Erdemrend harmadszori odaítélése, valamint ezévi jubileumaid alkalmából, a Szabadkai SOLID Cipő-Műanyag- és Bőr kombinátus dolgozói jó egészséget, hosszú életet kívánnak neked, hogy vezethess bennünket azon az úton, amely a mi nagy igazságunk és valóságunk.

Ragaszkodásunkat eszméidhez szocialista öngazgatás továbbfejlesztéséhez, mi igyekszünk közvetlen és mindenneműünk és egész társadalmi és politikai helyzetért, és mi a természet elajándékozásában, meglekenység növeléséért folytatott munkánkért, a társult munkálatokért — egyaránt

nyokért vívott küzdelemben gyökereznek. Munkaközösségünk társadalmi-politikai szervezeteinek, valamint öngazgatási szerveinek akció-programja, mindennapi tevékenysége magában hordozza azt a megindíthatatlan meggyőződést, hogy a forradalomnak ezt a szakaszát is megnyerjük.

Születésnapodról, harmadszori néphőssé avatásod és ezévi jubileumaidról megemlékezve ígérjük, hogy forradalmunk vívmányait megőrizzük, a testvériséget

1976 – A Szolid újság első számának címlapja és a szerkesztői csapat

Vajdasági magyar kronológia

1989

december 18. Tizenegy vajdasági magyar értelmiségi (Ágoston András, dr. Hódi Sándor, Siflis Zoltán, Dudás Károly, Kovács Frigyes, dr. Korhecz Tamás, Szekeres László, Tóth János, Boldizsár János, Beszédes István, Vékás János) kezdeményezte a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közösségének (VMDK) létrehozását.

1990

június 24. Újvidéken megalakult a Jugoszláviai Magyar Művelődési Társaság (JMMT).

augusztus 3. Szabadkán a VMDK körzeti szervezete elnökségének határozata alapján megkezdődött az aláírásgyűjtés a Népszínház eredeti rendeltetésének visszaállításáért.

október 3. Miután a Vajdasági Szakszervezeti Szövetség megvonta tőle az anyagi támogatást, megszűnt a Dolgozók című lap. Helyette megjelent a Családi Kör.

október 10. A 7 Nap újságírói sztrájkot jelentettek be, mert Savović Margitot nevezték ki a lap főszerkesztőjének.

november 4. A VMDK Tanácsa elfogadta a személyi elvű kisebbségi önkormányzat létrehozatalára vonatkozó kezdeményezés alapelveit, amelyek a szervezet későbbi autonómia-konceptiójának alapját képezték.

november 18. A VMDK Tanácsa elfogadta a szervezet első választási közleményét, amelyben a választásokon való részvétel céljaként a parlamenti képviseletet, a helyhatósági választásokon való részvételt és az autonómia követelés legitimizálását jelölte meg.

december 9. Szerbiában lezajlott a köztársasági parlamenti választások első fordulója. A VMDK 32 választási körzetben állított jelöltet, közülük öten már az első fordulóban megkapták a leadott szavazatok abszolút többségét, tehát bekerültek a parlamentbe (Ágoston András, Körmendi Ferenc és dr. Nagy Sándor, valamint Kasza József és Szecsei Mihály a reformkoalíció támogatásával). A december 23-i fordulóban még hárman szereztek képviselői mandátumot (dr. Varga Zoltán, Csubela Ferenc, Páll Sándor). A VMDK tehát 8 mandátumhoz jutott a 250 tagú köztársasági parlamentben, jelöltjei összesen 132 000 szavazatot kaptak.

A magyar nemzetiségű jelöltek közül még dr. Kovács Oszkár és Kertész Mihály, a Szerbiai Szocialista Párt (SZSZP) jelöltjei, valamint dr. Várady Tibor (UJDI) jutott be a parlamentbe.

1991

január 30. Az SZSZP szabadkai vezetősége bővített ülést tartott, amelyen megvitatták a VMDK és a Vajdasági Horvátok Demokratikus Szövetsége (VHDSZ) elleni fellépés stratégiáját.

február 22. Szabadkán egy időzített robbanószerkezet súlyosan megrongálta a Szent Teréz székesegyházat. Ezzel egy időben fenyegető falfeliratok jelentek meg a városban.

március 1. A 7 Nap dolgozói sztrájkot hirdettek Vlaovics József főszerkesztővé való ki-nevezése miatt.

március 14. A Vajdasági Képviselőház Végrehajtó Tanácsa Csordás Mihályt nevezte a 7 Nap fő- és felelős szerkesztőjének.

április 1. Jugoszláviában megkezdődött a népszámlálás. A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság (JSZK) területén 10 394 026 lakosából 344 147 vallotta magát magyarnak (a Vajdaságban 339 491, Közép-Szerbiában 4309, Kosovóban 142, Crna Gorában 205).

CIPŐSZALON, SZABADKA

Tito marsall sugárút 13., telefon: 024/39-026

1989 – A vállalkozások kora

A Vajdaságban a magukat magyarnak vallók száma az 1981. évi 88,48 százalékát tette ki, a tartomány lakosságához viszonyított arányuk pedig 18,94-ről 16,94 százalékra csökkent.

április 21. Szabadkán több mint 3000 résztvevővel megtartották a VMDK II. kongresszusát, amely elfogadta A vajdasági magyarság a rendszerváltásban című memorandumot, és kezdeményezte a Közép-európai Népcsoportok Fórumának megalakítását.

június 18. A Vajdaság képviselőháza elfogadta a Vajdaság statútumát, miután Szerbia alkotmánya értelmében Szerbia képviselőháza előzőleg jóváhagyta a dokumentum javaslatát.

július 6. A VMDK Elnöksége a Jugoszláv Szocialista Szövetségi Köztársaság (JSZSZK) Elnökségéhez és a Jugoszláv Néphadsereg (JNH) Vezérkarához intézett levelében kérte a JNH kötelékeibe besorozott magyarok ideiglenes leszerelését mindaddig, amíg az ország hadserege nem tér vissza az alkotmányos keretekben meghatározott tevékenységhez.

július 9. Felmentették tisztségéből Gubás Ágotát, a Szabadkai Rádió magyar műsorának főszerkesztőjét, mert a műsorban közreadta a VMDK háborúellenes közleményét.

július 30. Az újvidéki laktanya öt szállító járműve és közel 500 katonája felszámolta Zsablya környékén a Milan Paroški vezette Néppárt fegyveres önkénteseinek Tisza melletti táborát.

augusztus 21. Miután az SZSZP temerini szervezete minden előzetes értesítés nélkül előző nap megkezdte a helytörténeti múzeum kilakoltatását, Csorba Béla, a múzeum tanácsának tagja és a VMDK körzeti szervezetének elnöke megakadályozta a még ottmaradt múzeumi tárgyak elhordását, és ülösztájkot kezdett a múzeum bejárata előtt.

október 28. Szegeden megalakult a Délvidéki Magyarok Köre, jórészt a mozgósítás elől Magyarországra menekült vajdasági magyarokból.

december 3. A Vajdasági képviselőház Maróti Miklóst nevezte ki a Magyar Szó főszerkesztőjének.

1992

január 20. A Kollár család Szegedre költözik.

január 26. Vojislav Šešelj, a Szerb Radikális Párt (SZRP) elnöke a vajdasági Csókán tartott uszító beszédében vérfürdővel fenyegette a magyarokat, s megtiltotta az erőszakos sorozások elől elmenekült 25 000 magyarnak a hazatérést.

február 7. A rendőrség őrizetbe vette Csorba Bélát, a VMDK alelnökét, aki nem volt hajlandó eleget tenni a behívóparancsnak.

február 11. Törökkanizsán kézigránát robbant Tóth Károly, a VMDK helybeli szervezete alelnökének udvarán.

április 8. A VMDK moravicai szervezete Csubela Ferenc vezetésével nagygyűlést tartott, amelynek mintegy 1500 résztvevője támogatásáról biztosította azt a 83 moravicai magyar tartalékost, akik április 6-án megtagadták a bevonulást.

április 15. Szabadkán a szerb szabadcsapatok erőfitogtatással próbálták megfélemlíteni a magyar lakosságot. Fegyverrel fenyegetőztek, és kitelepítést helyeztek kilátásba. Újságírókkal közölték, hogy a forgatókönyv szerint Bosznia és Koszovó után Vajdaság következik.

május 21. A vajdasági képviselőház Bálint Sándort nevezte ki a Magyar Szó főszerkesztőjének, jóváhagyva a szerkesztőség előző napi titkos szavazásának eredményét.

május 30. Veprődön rálöttek a VMDK helyi szervezete elnökének, Micskó Andrásnak a házára.

1990 – Munka közben és a Dunánál Attilával

július 8. Szerbia Menekültügyi Főbiztossága a kormánytól kapott megbízás alapján határozatot hozott a Boszniából és Horvátországból érkezett menekültek területi elosztásáról, amelynek értelmében a magyar többségű községekbe a következő számú menekültet kellett elhelyezni: Topolya 3398, Kishegyes 1745, Ada 2905, Csóka 2515, Kanizsa 2491, Zenta 2838, Becse 2870. Miután erről a VMDK Tanácsa értesült, augusztus 28-i ülésén a végzést a terület etnikai arányai erőszakos megváltoztatására irányuló törekvésnek minősítette.

július 10. A Fórum LKNYV Igazgatótanácsa leszögezte: a Fórum kiadóházat csőd fenyegeti, és ha az alapító nem tesz eleget kötelezettségének, kérdésessé válik a fontos nemzeti-ségi intézmény működése.

július 11. Szenttamáson 67 vajdasági magyar művelődési egyesület és intézmény képviselőinek jelenlétében megalakult a Vajdasági Magyar Művelődési Szövetség.

augusztus 26. Megkezdődött a londoni Jugoszlávia értekezlet, amelyen a jugoszláv küldöttség tagjaként részt vett Várady Tibor szövetségi igazságügy-miniszter is. Az elnöklő lord Carrington meghívására jelen volt Ágoston András, a VMDK elnöke, valamint Bela Tonković elnök vezetésével a VHDSZ háromtagú küldöttsége is.

augusztus 29. A szerémségi Herkócán a falubeli szerbek tiltakozó gyűlésen követelték a helybéli horvát és magyar lakosság elűzésének megszervezése miatt letartóztatott két személy szabadon bocsátását.

szeptember 25. A Magyar Szó szerkesztőbizottsága a Fórum kiadóház válságos helyzete miatt követelte Maróti Mikós vezérigazgató felelősségének megállapítását, a kiadóház átszervezését.

december 20. Parlamenti és helyhatósági választásokat tartottak Szerbiában, amelyeken a VMDK a szövetségi parlamentben 3, a szerbiaiban 9 (a zrenjanini körzetben 104 570 szavazattal 7, az újvidéki körzetben pedig 36 255 szavazattal 2), a vajdaságiban pedig 17 képviselői helyet szerzett.

1993

január 1. A szerbiai felsőoktatási törvény értelmében a Magyar Nyelv, Irodalom és Hungarológiai Kutatások Intézete elvesztette önálló jogi státusát az Újvidéki Egyetem Bölcsészettudományi Karán belül, és ismét annak tanszékévé vált.

február 10. A Vajdaságban Savović Margitot nevezték ki tartományi kisebbségi titkárnak.

február 12. A hatóságok letartóztatták, illetve katonai bíróság elé idézték Barta Tibort és Pozsár Tibort, a VMDK Csóka községi önkormányzati tanácsnokait, így akadályozva meg a község ellenzéki többségű képviselő-testületének megalakulását. A történekről a VMDK Elnöksége másnap tájékoztatta a genfi emberjogi konferencia résztvevőit.

március 10. Szerbia képviselőháza kihirdette a Szerb Köztársaság alkotmányának végrehajtásáról szóló alkotmánytörvény kiegészítését és módosítását, amely hatályon kívül helyezte a tartományok által meghozott törvényeket.

Savovic Margit, a tartományból szövetségi kisebbségi miniszterrel előlépett szocialista politikus kijelentette, hogy a JSZK-ban a nemzetiségi jogok magasan az európai mércék felett vannak, például Észak-Bácskában nem a magyarok, hanem a szerbek forognak veszélyben.

március 14. A Magyar Szó helyett röplap jelent meg, amelyben a szerkesztőség értesíti olvasóit, hogy a hatalomnak sikerült megszüntetnie a Magyar Szót. Elérte célját. A lap négy napi szünet után jelent meg újra.

1989 – Milošević híres koszovói beszéde

*1995 - daytoni szerződés aláírása: Slobodan Milošević, Franjo Tuđman és Alija Izetbegović.
Háttérben: Felipe González, Bill Clinton, Jacques Chirac, Helmut Kohl, John Major,
Viktor Csernomirgin. Lehetséges, hogy ma már Amerika sem a muszlimokat védené,
hanem Miloševićet fegyverezné fel az iszlám elleni harcra.*

április 5. Antall József miniszterelnök fogadta a VMDK küldöttségét.

április 9. Szabadkán húsvét előtt plakátok jelentek meg az utcákon, amelyek szerint a Szerb Sólýmok nevezetű katonai szervezet harcosokat kíván toborozni a VMDK és a vajdasági horvátok ellen.

április 16. Siniša Vučenić csetnikvezér Szabadkán a magyarok ellen uszított, hangoztatva, hogy Észak-Bácskába mielőbb szerbeket kell telepíteni, mert a szerbek sehol sem lehetnek kisebbségben.

június 26. A Szerb Radikális Párt és a Szerb Royalista Mozgalom nagygyűlést tartott Szabadkán. Vojislav Šešelj és Siniša Vučenić, a két szervezet vezetői élesen bírálták a VMDK-t, illetve a VHDSZ-t, és kijelentették, hogy nem fogják megengedni, hogy a separatista VMDK—VHDSZ koalíciónak sikerüljön kiprovokálnia a vajdasági probléma internacionalizálását.

június 28. Pozsgay Imre és Bíró Zoltán, a Nemzeti Demokrata Szövetség társelnökei Belgrádban tárgyaltak Borisav Jovićtal, a Szerbiai Szocialista Párt elnökével, a jugoszláv parlament küldöttségével, Savović Margit kisebbségügyi miniszterrel, valamint Slobodan Milošević szerb elnökkel. A politikusok tárgyalásokat folytattak Újvidéken vajdasági magyar értelmiségiekkel is.

augusztus 6. Megjelent a 7 Nap utolsó száma. Az állami támogatás megvonása miatt megszűnt lap szerkesztősége Új Hét Nap címmel magánlapot indított.

október 1. A Magyar Szó csak hetente kétszer jelent meg 1994 áprilisáig.

október 19. Kertész Mihály, a szerbiai kormány tárca nélküli minisztere kijelentette, csak viccelt, hogy lehallgatta Ágoston Andrásnak és a VMDK más vezetőinek a telefonbeszélgetéseit.

december 19. Szerbiában lezajlott a rendkívüli köztársasági parlamenti választások első fordulója. A 9 választási körzetben összesen 84 párt, polgári csoport vagy koalíció 5163 képviselőjelöltet indított 216 választási listán. A VMDK a két vajdasági választási körzetben indult; Zrenjaninban 85 994 szavazattal 5 képviselőt juttatott be a képviselőházba (Ágoston András, Kasza József, Körmendi Ferenc, Páll Sándor és Szecsei Mihály), míg az újvidéki választási körzetben 26 462 szavazattal nem jutott mandátumhoz.

1994

január 27. Jeszenszky Géza magyar külügyminiszter kétnapos látogatásra Belgrádba érkezett. A Magyar Szó aznapi számában megjelent interjújában kijelentette: A jugoszláv vezetés előtt jól ismert, hogy a magyar kormány – a demokrácia és az önkormányzat elveiből kiindulva – támogatja a VMDK autonómiakoncepcióját, nem tartja azonban feladatának, hogy erről a jugoszláv kormánnyal tárgyaljon.

február 12. Szabadkán egy 15 tagú banda betört a Népkörbe, ahol magyarellenes fenyegetéseket üvöltözve verekedést provokált.

február 13. Mivel Hódi Sándor többszöri felszólítás után sem volt hajlandó beszámolni a VMDK pénzügyeiről, és bejelentette, hogy kockázatos volna miatt nem tudja többé vállalni a VMDK kiegészítő pénzellátásának megszervezését és lebonyolítását, a VMDK Elnöksége felmentette az általa önként vállalt feladat alól, és megkérte a VMDK Ellenőrző Bizottságát, készítsen jelentést az ügyről.

február 24. Tótfaluban megkezdődött a vajdasági magyar értelmiségi kerekasztal-találkozó.

2000 – A Magyar Kultúra Emlékívek Kiadó megalapítása

*2005 - Újságírói és kiadói munkám elismeréseként
a Nemzetközi Szent-György Lovagrend tagjává avattak.*

február 27. A VMDK Művelődési Bizottsága által összehívott ülésen a könyvkiadásban érdekelt szervezetek és intézmények létrehozták a Határon Túli Magyar Könyvkiadás Támogatására Létrejött Alap Vajdasági Alkuratóriumát.

március 5. A VMDK Tanácsa úgy döntött, hogy nem vállal részt a szerbiai kormány megalakításában, mivel a nagy demokratikus pártok egyike sem fogadta el a kormányban való részvételt”.

március 12. Jeszenszky Géza, a Magyar Köztársaság külügyminisztere kétnapos vajdasági látogatása első napján Adán tárgyalt a VMDK vezetőivel.

március 27. Zentán megkezdődött a VMDK első tisztújító közgyűlése. A küldöttek módosították az alapszabályt, elfogadták A VMDK külpolitikai tevékenysége és a Hogyan tovább az autonómia felé című dokumentumokat, valamint A községi képviselők és helyi közösségi tanácstagok magatartási kódexét. Az alapszabály-módosítás keretében a küldöttek nagy szótöbbséggel elutasították a platformok alapszabályba iktatására vonatkozó kezdeményezést. Hódi Sándor a közgyűlés előtt sem volt hajlandó elszámolni a VMDK nevében vagy arra hivatkozva bonyolított pénzügyleteivel. A közgyűlés 136 szavazattal ismét Ágoston Andrást választotta meg a szervezet elnökének. Az ellenjelölt Csubela Ferenc 66 szavazatot kapott. Alelnök dr. Páll Sándor és az újraválasztott Vékás János lett.

május 12. Zentán megalakult a Magyarok Világszövetségének Jugoszláviai Országos Tanácsa. Elnöknek a világszövetség elnökségi tagját, dr. Hódi Sándort választották meg.

május 30. Topolyán megalakult a Polgári Demokratikus Tömörülésnek elnevezett szervezet 11 tagú kezdeményezőbizottsága.

június 1. Szabadka központjában hajnalban robbanás történt, amely megrongálta a ferences rendiek Jovan Nenad cár téri templomának ajtaját.

június 12. A Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ) megalakításának szabadkai kezdeményezői (Kasza József, Korhecz Tamás, dr. Józsa László és Varga Zoltán)találkozót tartottak Újvidéken a helyi értelmiségiek csoportjával.

június 18. Zentán megtartotta alakuló közgyűlését a Vajdasági Magyar Szövetség. Elnöke Csubela Ferenc lett; az alelnökök: Tóth Horti Gábor, Szecsei Mihály, Bálint Antal és Egeresi Sándor.

augusztus 4. Szabadkán megjelent a Szabad Hét Nap első száma. Főszerkesztő Dudás Károly.

szeptember 23. A Vajdasági Magyar Szövetség küldöttsége bemutatkozó látogatást tett Belgrádban, a Szerbiai Szocialista Párt Főbizottságában, amelyet követően a VMSZ elnöke meglehetősen nyugtázta, hogy a rendkívül toleráns légkörben folyó beszélgetés során a hatalmon lévő párt képviselői kiemelték a béke fontosságát, és szorgalmazták a tolerancia kialakulásának szükségességét, amely rendkívül fontos a kisebbségi kérdés rendezésében is.

október 10. A Határontúli Magyarok Hivatala Budapesten külön-külön tárgyalt a VMDK és a VMSZ küldöttségével. A tárgyalásokat követő sajtóértekezleten Csubela Ferenc, a VMSZ elnöke kijelentette: A vajdasági magyarok első érdekszervezete teljesen szétforgácsolódott, de újjáéledhet, és a VMSZ-szel közösen állhat ki a kisebbségi jogokért azután, hogy Ágoston és szűkebb köre lemond.

október 19. A határontúli magyarság kulturális támogatási rendszerének korszerűsítésé-

SZELLEMI TULAJDON NEMZETI HIVATALA

SZABADALMI OKIRAT

A Szellemi Tulajdon Nemzeti Hivatala az okirathoz fűzött leírás alapján

230 109

lajstromszámon a P 10 00553 ügyszámú bejelentésre
szabadalmat adott.

A szabadalmi bejelentés napja és az oltalmi idő kezdete:

2010. október 14.

A találmány címe:

Klíma- és környezetbarát erőmű és eljárás az erőmű működtetésére

A szabadalom jogosultja és feltaláló:

Kollár Ferenc, Szeged

Budapest, 2015. szeptember 3.

Dr. Bendzsel Miklós
elnök

*2010 – Több mint tíz éves kutatómunka után,
klíma- és környezetbarát erőmű szabadalmakat kaptam*

re létrehozott munkabizottság Budapesten megtartott ülésén dr. Bosnyák István, a JMMT elnöke tolmácsolta a társaság intézőbizottságának vonatkozó javaslatait. Ezek szerint sem az alkuratóriumban, sem szakági bizottságaiban ne kapjanak megbízatást a VMDK és VMSZ legexponáltabb, jórészt hitelüket vesztett vezetőségi tagjai.

október 30. A VMDK Vajdaság-szerte megemlékezéseket szervezett az 1944 végén és 1945 elején meggyilkolt ártatlan magyarok emlékére. A központi megemlékezést Újvidéken tartották, a Petőfi Sándor Művelődési Egyesület nagytermében, majd a résztvevők a művelődési egyesülettől a Futaki úti temetőig vitték azt a száz kis és egy nagy keresztet, amelyeket ez alkalommal is elhelyeztek a katonatemetőben, a felszedett keresztek helyébe. A hatóságok néhány nap múlva ismét felszedték a kereszteket.

november 6. A JMMT szervezésében Újvidéken megalakult az Illyés Alapítvány Vajdasági Alkuratóriuma.

december 20. A vajdasági képviselőházban különvált a VMDK- és a VMSZ-frakció.

december 28. A topolyai községi képviselő-testület ülésén a VMSZ-es tanácsnokok az SZSZP tanácsnokaival közösen leváltották a VMDK-s községi vezetőséget.

1995

február 26. Újvidéken, a Futaki úti katolikus temetőben ismeretlen tettesek ledöntöttek mintegy ötven síremléket. A VMDK körzeti szervezete közleményben követelte az erélyes nyomozást. A tettesek nem kerültek elő.

március 11. Szabadkán megtartották a VMDK közgyűlését, amely elfogadta a szervezet módosított autonómiakonceptióját (Kezdeményezés a Szerb Köztársaságban élő magyarság önkormányzatának létrehozására), módosította alapszabályát, és kizárta a szervezetből azokat, akik csatlakoztak a VMSZ-hez.

június 17. A VMSZ közgyűlésén határozatot hozott párttá alakulásáról, módosította alapszabályát, és elfogadta programját, valamint a Magyar Kereszténydemokrata Tömörülés kezdeményezését, hogy a VMSZ platformjává váljon. 211 küldött részvételével megválasztotta 25 tagú tanácsát és az 5 tagú felügyelőbizottságot. Ugyanaznap a tanács elnöknek Csubela Ferencet, ügyvezető alelnöknek Egeresi Sándort, alelnököknek Szecsei Mihályt, Tóth Horti Gábort és Bálint Antalt, tanácsstagoknak pedig Biacsi Antalt, dr. Hódi Sándort, Józsa Lászlót, Kasza Józsefet, Pál Károlyt és Varga F. Józsefet választotta.

október 17. Belgrádi látogatása előtt Horn Gyula miniszterelnök Budapesten fogadta a VMDK és a VMSZ képviselőit. A VMDK képviselői kérték a miniszterelnököt, hogy a Slobodan Milošević-tyel folytatott tárgyalások során kínálja fel a VMDK autonómiatervezetét, míg a VMSZ képviselői ragaszkodtak ahhoz, hogy tárgyalási alapul csak a két szervezet által egyeztetett koncepció szolgálhat.

október 18. A VMDK megküldte autonómiatervezetét a szerbiai képviselőház elnökének.

október 19. Ismeretlen tettesek kézígránátot dobtak a szabadkai Népkör épületére.

október 20. Horn Gyula magyar miniszterelnök Belgrádban a jugoszláviai vezetőkkel tárgyalt. A Tanjug hírügynökség és a Politika kormánylap hangsúlyozta: Magyarország és Jugoszlávia között nincsenek politikai viták, s mindkét ország nagy jelentőséget tulajdonítana a Jugoszlávia elleni ENSZ-szankciók enyhítésének, illetve eltörlésének.

november 25. A VMDK Tanácsa közleményben állapította meg, hogy a Szerbiai Szo-

cialista Párttal koalícióban levő VMSZ-es polgármesterek sajnos ellenállás nélkül fogadták be a menekültek második hullámát, a VMSZ és a magyar diplomácia támogatását kérte a folyamat megállítását célzó politikai akciójához.

december 9. A VMSZ Tanácsa a november 27-én elhunyt Csubela Ferenc helyébe elnöknek Kasza Józsefet, az elnökség tagjává Rácz Szabó Lászlót választotta, a tanácsba pedig Miskolczi Józsefet kooptálta.

1996

január 29. Szabadkán találkozott a VMDK és a VMSZ néhány vezetője. A VMDK részéről Ágoston András, dr. Páll Sándor és dr. Sepsey Csaba, a VMSZ-től Kasza József, Tóth Horti Gábor, Egeresi Sándor és Józsa László volt jelen. Kasza József elutasította Ágoston András javaslatát, hogy a VMSZ bontsa fel a Szerbiai Szocialista Párttal alkotott koalícióját, és kössön együttműködési megállapodást a VMDK-val. Ágoston András viszont elvetette a VMSZ kisebbségi dokumentumára vonatkozó hivatalos tárgyalásokat, mondván, hogy az nem autonómiamodel, csupán óhajokat tartalmaz, valamint a szerb hatalomnak kedvező áthidaló megoldásokat.

február 19. Budapesten Glatz Ferenc akadémikus elnökletével, magyarországi szakértők meg a VMDK és a VMSZ képviselőinek részvételével vitát tartottak a vajdasági magyar autonómia koncepciókról.

július 5. Budapesten a magyarországi és a határon túli magyar politikai szervezetek két-napos tanácskozásának zárónapján a közös nyilatkozatot csak a VMDK képviselője nem írta alá, mert hiányolta belőle az autonómia követelések támogatását.

augusztus 24. Kasza József, a VMSZ elnöke közös választási fellépésre szólította fel a VMDK-t.

augusztus 28. Csorba Béla a VMDK nevében a VMSZ felhívására válaszolva a választási együttműködés feltételül az autonómia követelés támogatását szabta.

szepember 7. Szabadkán megtartották a VMDK közgyűlését, amely 92%-os szavazattöbbséggel úgy döntött, hogy a VMDK egyedül indul a szövetségi parlamenti választásokon, majd leváltotta Páll Sándor alelnököt, aki a döntés után is a VMSZ-szel való közös fellépést szorgalmazta. Helyébe Sepsey Csabát választották meg.

szepember 21. Szabadkán a VMSZ közgyűlése elfogadta A vajdasági magyarok önszerveződésének alapjairól szóló megállapodás tervezete című dokumentumot, amely a kisebbségi vertikális szerveződést a meglévő magyar intézmények vezetőinek tömörítésével javasolja létrehozni.

november 3. Jugoszláviában lezajlott a szövetségi, tartományi és helyhatósági választások első fordulója. A két magyar pártra leadott szavazatok 63,47%-át (81 310) a VMSZ, 36,53%-át (46 807) pedig a VMDK kapta. A választási körzetek kialakítása folytán a VMSZ 3 képviselőt juttatott a szövetségi parlamentbe (Balla Lajos, Józsa László, Pásztor István), míg a VMDK nem szerzett mandátumot. A vajdasági képviselőházban a lehetséges 120 helyből a VMSZ 13-at, a VMDK pedig egyet szerzett meg.

december 18. A VMDK Etikai Bizottsága kizárta a szervezetből Páll Sándort, aki nem volt hajlandó átadni az illetékeseknek a VMDK szövetségi jelöltlistájának támogatására Becsén és Törökbecsén összegyűjtött aláírásokat.

december 21. Becsén a VMDK alapszabályának megkerülésével Páll Sándornak, a

VMDK leváltott és a szervezetből kizárt egykori alelnökének kezdeményezésére összejövetelt tartottak, amelyen leváltották a VMDK teljes vezetését, és érvénytelenné minősítették a szervezet alapszabályának a doroszlói alakuló közgyűlés után hozott minden módosítását. Elnöknek Páll Sándort, alelnöknek Mirnics Károlyt és Hangya Istvánt. A szerbiai Igazságügyi Minisztérium a VMDK közgyűléseként ismerte el az összejövetelt.

1997

február 22. Szenttamáson a VMDK vezetőinek és aktivistáinak egy csoportja megalakította a Vajdasági Magyar Demokrata Pártot (VMDP), miután 1996. december 21-én Páll Sándor, a VMDK leváltott és a szervezetből kizárt alelnöke Becsén szervezett összejövetelén leváltatta a VMDK addigi teljes vezetését, és a szerbiai Igazságügyi minisztérium a döntést szabályosnak ismerte el.

A VMDP székhelyül Temerint jelölték ki, elnökévé Ágoston Andrást, alelnökévé Sepsey Csabát és Csorba Bélát választották meg.

április 5. Újvidéken megalakult Vajdasági Magyar Tudományos Társaság (VMTT). Elnöke Ribár Béla, alelnöke Simon Vilmos és Csehák Kálmán lett.

április 28. Szabadkán a VMSZ, a VMDK, a VMDP és a VMKDM képviselői megbeszélést tartottak a magyar sajtóház megalakításáról.

május 17. Szabadkán értelmiségi találkozót tartottak, amelyen határozatot hoztak a Vajdasági Magyar Oktatási Tanács megalakításáról.

július 16. Szerbia képviselőháza hitelesítette Csöke János mandátumát, aki Ágoston András helyére került be a parlamentbe a VMDK jelöltlistájáról.

július 20. A Magyar Szó közölte a VMSZ választási törzskarának értékelését, amely szerint a választási siker három tényezőn múlik: a vajdasági magyar szavazókon – ha minél nagyobb számban vesznek részt a szavazáson, hogy saját sorsukról is döntsenek –, a VMSZ-en – ha az erősebb nagyvonalú gesztusával engedményeket ad a VMDK-nak – és a VMDK-n – ha erejét tárgyilagosan felmérve hajlandó a tényleges, feltétel nélküli együttműködésre a VMSZ-szel.

július 29. Zenta község képviselő-testülete leváltotta Tóth Horti Gábor elnököt, és helyébe Juhász Attilát, a végrehajtó bizottság elnökét választotta meg.

szeptember 29. Páll Sándor, a VMDK elnöke a párt elszenvedett választási veresége után felajánlotta lemondását, és javasolta a párt rendkívüli közgyűlésének összehívását, de a VMDK Tanácsa elvetette a javaslatot – áll a szervezet közleményében.

november 2. Újvidéken, a Futaki úti katonatemetőben nyolcadszor helyezték el a keresztet a jeltelen katonasírokra, valamint az 1944-45. évi magyarellenos megtorlás áldozatainak emlékére.

december 29. Szerbia Népképviselőháza alelnökei közé választotta Ispánovics Istvánt, a VMSZ népképviselőjét.

1998

március 17. A VMSZ közleményben jelentette be, hogy felfüggeszti részvételét abban a szerb parlamenti küldöttségben, amelynek a koszovói albánok képviselőivel kellett volna tárgyalásokat kezdeményeznie. Hiányzott a valós politikai elkötelezettség a tárgyalások alapos előkészítésére és azok érdemi lefolytatására. A másik felet nem lehet rádiófelhívás útján meghívni a megbeszélésre — áll a közleményben.

március 31. Belgrádban kétórás tárgyalást tartott a Szerbiai Szocialista Párt és a Vajdasági Magyar Szövetség vezetősége. A tárgyalás után Kasza József elmondta: az SZSZP küldöttsége garantálta, hogy mindaz, amit a VMSZ képviselői megbeszéltek Milošević elnökkel, megvalósul. Első lépésként kisebbségi tanácsot hoznak létre, majd megfelelő minisztériumi döntést hoznak az anyanyelv oktatásáról és használatáról.

április 9. A VMKDM, a VMDP és a VMPP hivatalosan elítélte a koszovói népszavazás megrendezését, s állampolgársággal kapcsolatosan meglegedettséggel nyugtázta a Magyarok Világszövetségének álláspontját és elítélte azt, hogy a VMSZ a többi magyar párt megkérdezése nélkül tárgyal a jugoszláv elnökkel.

június 14. A Vajdasági Magyar Szövetség közleményében hangsúlyozta, hogy a koszovói helyzetet csak politikai eszközökkel lehet rendezni. A VMSZ erélyesen tiltakozik az ellen, hogy a szerbiai hatalom az etnikai konfliktus megoldására magyar nemzetiségű sorkatonákat mozgósít, és felszólítja a szerbiai hatalmi szerveket, hogy rendeljék vissza Koszovóból a magyar fiatalokat. Amennyiben ezt nem teljesítik, a párt fontolóra veszi annak lehetőségét, hogy visszavonja képviselőit a tartományi, a köztársasági és a szövetségi parlamentből.

június 17. A magyar külügyminisztérium ismételten síkra száll annak érdekében, hogy ne küldjenek vajdasági magyar nemzetiségű kiskatonákat Koszovóba — jelentette ki Horváth Gábor szóvivő. A vajdasági magyar pártok szervezetek vezetői jelezték, hogy több mint 300 magyar nemzetiségű fiatalot vezényeltek a pristinai helyőrség állományába. (Más források szerint a koszovói tartomány területére vezényelt magyar fiatalok száma az 1000 is meghaladja.) Ez a gyakorlat óhatatlanul feszültséget szül a jugoszláviai kisebbségek között, és újabb menekülési hullám indulhat el a Vajdaságból. Szeretnék, ha a Koszovóba vezényelt magyar katonákat Jugoszlávia más területére helyeznék át. A magyar diplomácia már korábban felvetette ezt az ügyet az EU-hármasnak, az amerikai külügyminisztérium és Nemzetbiztonsági Tanács illetékeseinek, s Belgrád felé is jelezte kifogásait.

augusztus 7. Budapesten bekérték a Külügyminisztériumba a jugoszláv nagykövetet, akitől Németh Zsolt külügyi államtitkár nyomatékosan kérte, hogy a vajdasági magyar fiatalokat ne küldjék Koszovóba. Időközben a Vajdaságban nem csökkent a katonaköteles polgárok elleni hajsza, amelyet a szabadkai belügyminisztériumi titkárság irányít, ezért a VMSZ vezetése újból tiltakozott, hiszen a hadsereg is részt vesz a koszovói harcokban. A rendőrök a távol lévő hadkötelesek ellen eljárást helyeztek kilátásba.

augusztus 22. A VMSZ augusztus 24-re tervezte a Koszovóban szolgáló katonák meglátogatását, amelyre a szülőket is hívta. A vezérkar azonban megghiúsította a találkozót, arra hivatkozva, hogy az összetett helyzet miatt ez lehetetlen, ezért a VMSZ elnöksége levélben tájékoztatta a szülőket: kénytelenek az utazást elhalasztani.

október 8. Szabadkán ismét megindult a magyar nyelvű Tanítóképző Főiskola működése.

október 20. A szerb képviselőház megszavazta a rendkívül szigorú sajtótörvényt, amelyet az ellenzék a sajtószabadság és az emberi jogok elleni támadásnak minősített. A korlátlan cenzúra bevezetése következtében teljes vagyonelkobzásra is ítélik a szerbiai rendszert bíráló lap tulajdonosát, vagy a cikk szerzőjét.

1999

január 21. Egy évvel ezelőtt Slobodan Milošević és Kasza József találkozóját követően abban állapodtak meg, hogy egy év elteltével ismét összegezik a szerbiai magyarság helyzeté-

nek rendezésével kapcsolatos megállapodások végrehajtásának eredményeit. A VMSZ elnöke vezette küldöttség a napokban ismét a jugoszláv elnök kabinetjében tárgyal, és a megbeszélést követően Kasza József elmondta: nemigen lehet dicsekedni az elért eredményekkel. A VMSZ által kezdeményezett számos fontos kérdés közül az eltelt időszakban csak két dolog valósult meg: magyar tanítóképzői tagozat nyílt Szabadkán 52 elsős hallgató részére, és megalakult a Kisebbségi Tanács.

február 27. Hatvan napra szóló katonai behívók százait kézbesítették Észak-Bácska magyar lakta településein a tartalékosoknak. A magyarok közül sokan nem tesznek eleget a behívóparancsnak, ennek ellenére erőszakos mozgósításról, katonai vagy rendőrségi fellépésről nem érkeztek jelentések. A tartalékosokat az egyre feszültebb, már-már nyílt háborúval fenyegető koszovói területekre viszik.

március 23. A NATO katonai repülőgépei este nyolc órakor megkezdtek a Jugoszlávia elleni hadműveleteket. William Cohen amerikai védelmi miniszter szerint a bombázások célpontjai a jugoszláv légvédelem, a parancsnoki és ellenőrző rendszer létesítményei, valamint a Koszovóban lévő jugoszláv katonai erők. A támadássorozatot amerikai és brit hajókról, illetve amerikai B-52-es gépekről indított manőverező robotrepülőgépekkel hajtották végre. Az első légicsapások során Újvidéket is több találat érte. A VMSZ közleményében maradásra szólította fel a vajdasági magyarokat, annak ellenére, hogy a nemzetközi közösség Jugoszlávia elleni támadásának rengeteg civil áldozata is lehet.

április 6. A jugoszláv hadsereg és a szerb szabadcsapatok által végzett etnikai tisztogatás során százával gyűjtják fel az albán falvakat, ezrével végzik ki az albán férfiakat, és százezrével üldözik el otthonaikból az ártatlan lakosságot. A koszovói albán közösséget csak egy átfogó nemzetközi akció mentheti meg. Kasza József, a VMSZ elnöke cinikusnak minősítette a magyar miniszterelnök kijelentését, miszerint a történelmi igazság a NATO oldalán van. Kasza szerint a magyar kormány ezzel a nyilatkozatával túszként a sorsukra hagyta a vajdasági magyarokat.

április 15. A NATO harci gépei Szabadka városát és a környező településeket is támadták. A repülők a város északi részén lévő Kisradenovác és a Teslatelep környéki területekre mértek csapást, ahol két laktanya és egy légvédelmi egység található. A NATO légierije az évszázadokon át kialakított együttélést bombázta, amit senki, semmivel sem igazolhat” — nyilatkozta Kasza József Szabadka polgármestere, a VMSZ elnöke.

május 6. A NATO légicsapások következtében áram és vízszolgáltatás nélkül maradt számos vajdasági város és település is.

június 6. A Jugoszláv Szövetségi Köztársaság elfogadta az orosz és az EU-küldött által Slobodan Milošević jugoszláv elnök elé terjesztett béketervet -olvasható a belgrádi államelnökség közleményében. A béketerv belgrádi elfogadása a NATO jugoszláviai légi csapásainak leállítását és a koszovói válság rendezését célozza, de önmagában nem elegendő a légítámadások beszüntetéséhez.

június 10. A NATO és Belgrád megbízottai aláírták a katonai megállapodást a Koszovóban állomásozó jugoszláv csapatok kivonásáról. Közben Milan Panic volt jugoszláv miniszterelnök Budapesten azt nyilatkozta: kész egy átmeneti jugoszláv kormány élére állni.

július 2. Újvidéken mintegy tízezres tüntetést tartottak, tiltakozásul Slobodan Milošević jugoszláv elnök rendszere ellen. a hadiállapot egy héttel ezelőtti megszüntetése óta ez volt az első jelentősebb tömegmegmozdulás a Vajdaságban.

július 10. A VMSZ a budapesti egyeztetés után véglegesnek tekinti a vajdasági autonómia-dokumentumot. Továbbra is nyitott kérdés azonban, hogyan kell összeállítani azoknak a magyar szavazóknak a névjegyzékét, akik a közvetlen választásokon a perszonális autonómiát irányító Nemzeti Tanács tagjait választhatják meg.

augusztus 19. Szabadkán három vajdasági magyar párt — a Vajdasági Magyar Szövetség, a Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége és a Vajdasági Magyar Polgári Mozgalom — küldötteinek részvételével megalakult az Ideiglenes Magyar Nemzeti Tanács.

Jugoszláv epilógus

Pár hónappal Szlobó megbuktatása után amerikai nyomásra 2001. április 1-jén Belgrádban letartóztatták, majd 2001 júniusában Hágába szállították. Több mint 60 vádpontban folyt ellene eljárás, többek között népirtással, emberiség ellen elkövetett bűntettekkel vádolták. A tárgyalás lassan haladt, a tanúk hitelessége gyakran megkérdőjeleződött. Felvetődött, hogy Milošević végül elmondja, hogy az amerikaiakkal folytatott titkos tárgyalásokon milyen megállapodásokat kötöttek. Ítélet végül nem született. 2006. március 11-én holtan találták a cellájában, halálát szívroham okozta.

Zoran Đinđić 2001. január 25-én Szerbia miniszterelnöke lett. 2003. március 12-én a szerb kormány székházának a bejárata előtt a Milošević-párti szerb nacionalisták lelőtték. Temetésén a Magyar Köztársaságot Orbán Viktor képviselte.

Időközben a vajdasági magyar érdekképviseltek - akik legjobban egy osztódó amőbára emlékeztetnek - állandó belső feszültségektől szenvednek. Mindennapossá lettek a koncepcióviták, a pozícióharc és nem utolsósorban pénzügyi problémáktól terhelve, szem elől tévesztették valódi küldetésüket. Az 1989. decemberében alakult VMDK-ból távozó 1994. júniusában megalakítják a VMSZ-t, majd 2015. augusztusában megalakul az MM melyet a VMSZ elégedetlen tagjai hoznak létre.

A 250.000 vajdasági magyar pedig azt érzi, hogy a választók érdekeit igazból egyik magyar párt sem képviseli, mindegyik vezetője saját politikai karrierjét és egyéni pénzügyi érdekeit tarja szem előtt. Sajnos egy ilyen helyzetbe a magyar kormány sem tud rendet teremteni, csak az óhaj marad, hogy végre a vajdasági magyarok is találjanak egy hiteles vezetőt.

Vajdasági magyar pártok:

- Magyar Polgári Szövetség (MPSZ, elnöke Rácz Szabó László)
- Magyar Remény Mozgalom (MRM, elnöke László Bálint)
- Vajdasági Magyar Demokrata Párt (VMDP, elnöke Ágoston András)
- Vajdasági Magyar Szövetség (VMSZ, elnöke Pásztor István)
- Vajdasági Magyarok Demokratikus Közössége (VMDK, elnöke Csonka Áron)
- Magyar Egység Pártja (MEP, elnöke Szemieskó Zoltán)
- Magyar Mozgalom (MM, vezetője Dr. Korhecz Tamás)

Kadhafi aranya, avagy hogyan is robbant ki a harmadik világháború

Amikor egymásra talál egy exhibicionista diktátor és a legmohóbbnak tartott amerikai bank, abból csak valami egészen súlyos dolog történhetett. Így is lett, amikor 2007-2008-ban kapcsolatba került egymással Moamer Kadhafi ezredes, Líbia azóta meglincselt ura és a Goldman Sachs amerikai befektetési bank.

Röviden annyi történt, hogy 2008 körül a Goldman rábeszélte a pénzpiacokkal csak ismerkedő líbiaiakat, hogy csak bízzák a világ legnagyobb zsidó bankjára, a Goldman Sachs-ra megtakarított 60 milliárd dollár értékű aranyukat, mert az tudja legjobban fialtatni.

De kezdjük előlről. Líbiát 1969 óta vezette Kadhafi ezredes, aki sokáig az egyik legőrültebb, bezárkózó diktátornak számított. Ám 2003-tól kezdve, amikor látta, milyen könnyedén döntötték be az amerikaiak Szaddám Huszein rendszerét, megadta magát, és nyugati nyitást hirdetett. 2006-tól kezdve visszaállt a teljes diplomáciai viszony Líbia és az Egyesült Államok között, Kadhafi pedig hirtelen viszonylag szalonképes szereplő lett, és a szankciókat is feloldották.

Éppen ilyen nagypénzű, de balek befektetőkre volt szüksége akkoriban az amerikai bankoknak, akik mátt látták, hogy közeledik az ingatlanpiaci felemelkedés vége. Erre remekül ráértett a Goldman Sachs afrikai részlegének egy marokkói származású fiatal értékesítője, Youssef Kabbaj.

Rövidesen rábeszélte a líbiai vagyonalapot, hogy óriási tőkéjüket tegyék bele egy meglehetősen kockázatos üzletbe: bizonyos amerikai és más bankrészvények árfolyamára kötöttek olyan határidős szerződéseket, amelyek nagyon sokat hoztak volna, ha három év után óriásit emelkednek – viszont minden pénzt buktak volna, ha nem emelkednek semmit. De a líbiaiak elég optimisták voltak, és a Goldman Sachs hagyta őket, hogy azok legyenek.

2011 elején a Goldman Sachs nyilvánvalóvá tette, hogy a líbiai vagyonalap egy fillért nem kap vissza, mert nem úgy alakultak az árfolyamok.

A Goldamosok viszont rettegtek Kadhafi bosszújától és ezért mindent megtettek (tellett a megkaparintott aranyból), hogy a NATO megsemmisítse Kadhafit, nehogy az valamilyen módon bosszút álljon.

Hasonló történet játszódott le Franciaországban is, amikor a Société Générale 50 milliárd dollárt veszített a Kerviel ügyön, és végül a líbiai olaj alap pénzéből mentették meg, mely manőver szintén nagy veszteséggel járt Líbia számára.

2011. március 19-én, hajnalban katonai akció kezdődött Kadhafi erői ellen. Bengázi közelében francia repülőgépek támadtak kormányhű csapatokat, míg az ország nyugati részén a koalíciós flotta irányítható Tomahawk robotrepülőgépekkel támadta a líbiai légvédelmi ütegeket. A hadműveletek kezdetén francia, brit, kanadai, spanyol, svéd és dán vadászpilóta repülőgépek vettek részt, de nemsokára Katar és az Egyesült Arab Emírségek is csatlakozott. Időközben a brit és francia flotta blokádnál alá vonta a líbiai partvidéket is.

Kadhafi és családja, valamint az ország felső vezetése titkos földalatti bunkerbe menekült.

Nem sokkal a hadművelet kezdetét követően, több részt vevő ország is követelni kezdte a NATO vezetését az akcióban, ez azonban Törökország tiltakozása miatt késett. Végül azonban sikerült a török képviselőket meggyőzni, így március 31-én reggel nyolc órakor a NATO

2011 - Arab tavasz

2015 – Európai alkony

átvette a szövetséges hadművelet irányítását. A szövetséges repülőgépek rendszeres csapásokat mértek a Kadhafi kezén levő városokra, megsemmisítve Kadhafi légvédelmi fegyvereinek nagy részét.

A kezdeti fenntartások ellenére április elején Egyiptom és az európai országok egy része – köztük Franciaország – megkezdte a lázadók felfegyverzését, sőt az Egyesült Államok és Nagy-Britannia katonai szakértőket is küldött Líbiába, a lázadók kiképzésére.

Több ezer civil áldozattal járó NATO hadművelet 2011 végére Kadhafi likvidálása után győzelemmel ért végét. Tudjuk, hogy Kadhafi egy diktátor volt, de akkor nem álszent-e, hogy az ő segítségével jutottak hatalomra a nagyon demokratikus nyugat európai országok politikusai, valamint üzleteltek vele a liberális világhatalom nagy bankjai? Mindezek után ezt a igazságtalan, Goldman Sachs által kiprovokált háborút nevezte Amerika „arab tavasznak”.

Ezek után, hasonló forgatókönyv alapján sorra robbantották ki a Tunéziában, Algériában, Jordániában, Mauritániában, Szudánban, Ománban, Jemenben, Szaúd-Arábiában, Egyiptomban, Szíriában, Marokkóban, Irakban, Bahreinben, Dzsibutiban a polgárháborúkat. A CIA pénzért kreált egy-egy felkelő csoportot, akiket később felfegyvereztek és a regnáló hatalmak ellen fordítottak. Majd pedig a rend helyreállítása érdekében elkezdtek mindent és mindenkit bombázni.

A teljes káosz nagyon jól jött Izraelnek, hogy a muszlimok egymást ölik és nem ő ellenük fordulnak. Soros és liberális társai pedig örültek, mert nagyban fellendült a fegyverkereskedelem. Ennek a „tavasznak” eddig már 1.000.000 ember esett áldozatul.

Az első világháborúban (1914-1918) 31 ország, a második világháborúban (1939-1945) 61 ország állt hadiállapotban. Az elsőben 20 millió, míg a másodikban 50 millió emberáldozat volt. Mindkét háborúban az ország lakosságát tekintetbe véve Magyarország adta a legtöbb áldozatot – 2.000.000 magyar ember halt meg a Habsburgokért és Hitlerért.

A harmadik világháború 2011. március 20-án kezdődött. Öt éve folyamatosan 45 országban dúl háború. A háború ma sem szól másról mint 100 évvel ezelőtt: a kommunizmusból átvedlett liberalizmus eszméihez igénybe veszi a multinacionális cégek tőkéjét és egyesíti a világ proletárjait egy fogyasztói társadalomba, ahol minden egyed chipet kap a bőre alá, így teljes irányíthatóvá válik. Többet nem lesz ellentmondás-forradalom, mert mindenkit egy központból, a Billderbergerek utasítása szerint Larry Pagek, Sergey Binek és Mark Zuckerbergerek fognak irányítani

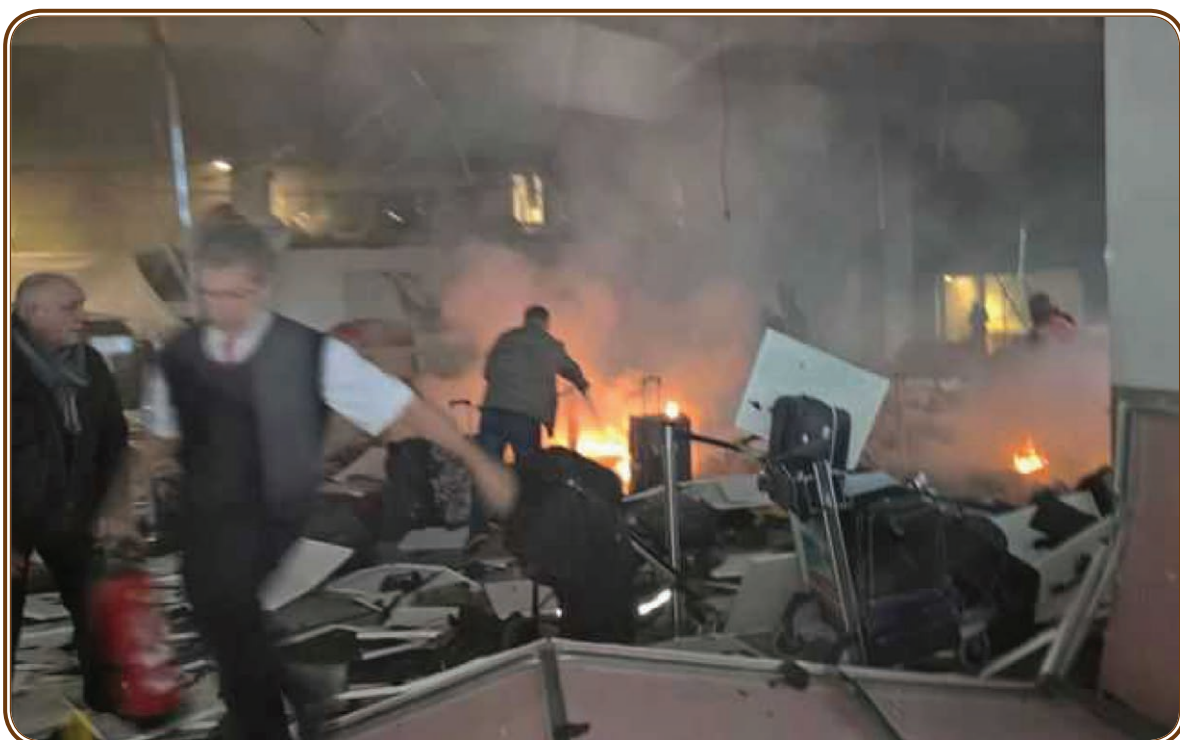
Konzekvencia

103 évvel ezelőtt különböző kommunista-liberális erők a Marxi ideológiákat próbálták megvalósítani: kirobbantották az első világháborút, majd 1917. októberében az orosz proletárokat lázították, abban a reményben, hogy megszerzik és irányíthatják az orosz birodalmat, de homokszem szorult a gépezetbe, mert Sztálinnal nem számítottak. Az után következett 1918. márciusa, a Magyar Tanácsköztársaság, ahol egy csoport liberálisnak mondott értelmiségi proletárdiktatúrát vezetett be. Itt a haszonszerzés félig sikerrel járt, mert a magyar nemzet aranyát ellopva, Bécsbe menekültek.

Mértékadó történészek szerint az első világháború nem fejeződött be, ezért a második

2015 – Már a spájzban vannak (Röszke)

2016 – A vég kezdete (Brüsszel)

csak folytatás volt. A liberálisok a második világháború után újra próbálkoztak: az egyetemistákat felhasználva 1968. március 22-én forradalmat robbantottak ki. Annak ellenére, hogy 1969. április 28-án sikerült megbuktatni De Gaullet, (mert 1967. november 27-én egy konferencián úgy jellemezte a zsidókat, mint „zsarnoki és magától eltelt nép”) nem értek el teljes sikert.

Az elmaradt hatalomátvétel miatt következett a bosszú: 1970-ben Németországban megalapították a Vörös Hadsereg Frakciót (Andreas Baader, Gudrun Ensslin, Horst Mahler, Irmgard Möller, Ulrike Meinhof), míg Olaszországban a Vörös Brigádokat (Renato Curcio, Margherita Cagol, Alberto Franceschini), A vörös gyilkos csoportok tagjai radikális baloldaliak voltak. Céljuk az állam meggyengítése és a proletár-forradalom kirobbantása volt -ezt gyújtogatások, robbantások, emberrablások, gyilkosságok útján akarták elérni.

Ha több mint negyven év után feltesszük a kérdést, hogy hová kerültek azok a szereplők, akik a '68-as mozgalom élén álltak, akkor elmondhatjuk, hogy: Daniel Cohn-Bendit az Európai Parlament képviselője lett, a Zöldek–Európai Szabad Szövetség pártjának társelnöke, illetve az ugyanilyen nevű frakció környezetvédelmi szakértője. André Glucksmann sokáig a Sorbonne-on tanított, ma dúsgazdag ember és könyveket ír. Alain Geismart egy ideig olyan gyanú övezte, miszerint kettős ügynök lett volna, de ezt ma már senki nem tudná bizonyítani. A nagypolitika oldalán az egykori német külügyminiszter Joschka Fischert köztudottan szoros szálak fűzték a Bader–Meinhof-csoporthoz, ennek ellenére a Schröder-kormány meghatározó embere lett. Az olasz exminiszterelnök, Romano Prodi pedig egy időben a Vörös Brigádokkal tartotta a kapcsolatot.

Elmondható, hogy a jelenlegi Európai Unió politikusainak jelentős hányada a '68-as generációból került ki, és politikájuk mind a mai napig híven tükrözi azt a szellemiséget, amelyet a '68-as posztmarxista ideológia megfogalmazott.

Az 1968 formálta liberalizmus úgy tett, mintha lehetőséget adott volna az értékek közötti választásra és nem kívánt egy kötelező irányt meghatározni. Negyven év után, 2008-ban azonban láthattuk, hogy mindez csak álca volt – a liberalista csak saját eszméjét isteníti – a másként-gondolkodót pedig megsemmisíti.

Ma, 2016-ban pedig újból elmondhatjuk, hogy kísértet járja be Európát. Ez a IX. kereszt-háború nagyon sokáig fog tartani – és lehet, hogy megint mi leszünk a vesztesek.

Felhasznált források

- Kollár Ferenc: Az én korroborim - MKE Kiadó 2013.
<http://mek.oszk.hu/12000/12077/12077.pdf>
- Kollár Ferenc: Lángoló lélek – MKE Kiadó 2014.
<http://mek.oszk.hu/14100/14122/>
- Kollár Ferenc: Három stáció – MKE Kiadó 2009.
- Életjel 1968-1969. (meghívók, plakátok, fotók)
- A Jelen 1969-1976. (53 lapszám)
<https://hu.wikipedia.org/wiki/Jelen>
- Aranymikrofon 1971. (hangfelvételek, fotók, plakátok)
- Rukovet 1972. január-február
- Üzenet 1971. december
<http://adattar.vmmi.org/index.php?ShowObject=folyoirat&id=1828>
- 7Nap 1967. március -1972.december (lapszámok)
- Szabadkai Rádió 1969. (hangfelvételek és plakátok)
- Ifjúsági Otthon 1967-1976. (újságcikkek, plakátok, fotók, jegyzőkönyvek)
https://hu.wikipedia.org/wiki/Ifj%C3%BAs%C3%A1gi_Otthon_%28Szabadka%29
- Képes Ifjúság (1967. november 18.)
- Subotica lap 1977-1984 (250 lapszám)
- Magyar Szó (1983. március 3.)
- Terror Háza Múzeum: Szabadság a paplan alatt
<http://emlekivek.hu/>
- Tari István: Negyven évvel ezelőtt
- Szabadkai Városi Múzeum kiadványainak bibliográfiája 2012.
- Csorba Zoltán: A sajtószabadság fantomjai
https://hu.wikipedia.org/wiki/Koll%C3%A1r_Ferenc
- Makai József: Magyarországon készítették elő Milošević bukását
<http://eletut.kormany.hu/download/6/c0/90000/Koll%C3%A1r%20Ferenc.pdf>
- Kollár Ferenc: Urbán Gábor csodálatos élete - MKE Kiadó, 2012.
- Innotéka-tudományos folyóirat 2015. december
- Vékás János: Jugoszlávia 1989-1999.
http://www.delmagyar.hu/szeged_hirek/a_plazmaeromu-algareaktor_kombinat_szegeden/2356522/
- Kollár Ferenc: Klíma és környezetbarát erőmű - MKE Kiadó, 2011.
- A Vajdaság enciklopédiája - (<http://vajdasag.rs>)
- A Délvidéki Magyarok rövid története
(<http://www.hunsor.se/hu/delvidek/delvidektortenete.htm>)
- Bozóki Antal: Magyarok a Vajdaságban -
(http://www.hunsor.se/dosszie/boz_magyarokavajdasagban.pdf)
- Szabadkai Történelmi Levéltár gyűjteménye
- Matuska Márton: A megtorlás napjai -1991
<http://www.terrorhaza.hu/hu/idoszaki-kiallitasok/1968-szex-mint-forradalom>

<http://mult-kor.hu/cikk.php?id=20531>

http://szaszemu.blog.hu/2013/03/22/parizsi_diaklazadas_es

Szabó László Zoltán: A párizsi diáklázadások és negyven esztendő (MNO 2008)

Magyarok a szerb-jugoszláv Vajdaságban 1944-1989. (Kolozsvár 1997)

<https://www.magjarszo.rs/hu/3381/hetvege/165724/Kl%C3%ADma--%C3%A9s-k%C3%B6rnyezetbar%C3%A1t-er%C5%91m%C5%B1.htm>

https://hu.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Vajdas%C3%A1gi_magyarok

https://hu.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Magyar_%C3%BAjs%C3%A1g%C3%ADr%C3%B3k

https://hu.wikipedia.org/wiki/Kateg%C3%B3ria:Magyar_feltal%C3%A1ll%C3%B3k

https://hu.wikipedia.org/w/index.php?title=Kateg%C3%B3ria:Magyar_k%C3%B6lt%C5%91k&from=K

<https://www.innoteka.hu/online/2015-12-02.html> (32. oldal)

Kollár Ferenc
EMLÉKEZÉS AZ ÉN FORRADALMAIMRA

Kiadó:
Magyar Kultúra Emlékívek Kiadó

Tördelőszerkesztő:
Korpa Zoltán

Készült:
E-press Nyomda – Szeged

ISBN 978-615-80152-2-6

Minden jog fenntartva.
A kiadvány egyetlen részlete sem sokszorosítható
semmilyen formában a kiadó engedélye nélkül.